

Středoškolská odborná činnost 2008/2009

Obor 16 – Historie

Ztracený obrozenec Josef Franta Šumavský (1796-1857)

2., opravená verze

Autor:

David Franta

Sp-B (3. ročník)

Gymnázium J. Vrchlického

Národních mučedníků 347

339 01 Klatovy

Konzultant práce:

Mgr. Dagmar Protivová

Gymnázium J. Vrchlického

Národních mučedníků 347

339 01 Klatovy

Klatovy 2008/2009

Plzeňský kraj

Prohlašujeme tímto, že jsem soutěžní práci vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Dagmar Protivové a uvedl v seznamu literatury veškerou použitou literaturu a další informační zdroje.

V Klatovech dne 15. února 2009.

David Franta

ANOTACE

Tématem mé středoškolské odborné činnosti z oboru historie je osoba českého slovníkáře, spisovatele a pedagoga **Josefa Franty Šumavského** (1796-1857). Josef Franta Šumavský je jeden ze stěpů mozaiky tzv. národního obrození (od 3. třetiny 18. století do 1. poloviny 19. století), který jej bezpochyby utváří, ale jehož lesk během 150 let se vytrácí nebo se dokonce již vytratil. Jeho životní práce byla doceněna až v 70. letech 20. století.

Tato práce se zabývá jeho rodným krajem, rodem, z něhož pocházel, jeho dětstvím, studiem na klatovském gymnáziu a pražské univerzitě, jeho vědeckou prací, vzpomínkovými slavnostmi na jeho osobu a spolkem Šumavský, který nesl jeho jméno. Do této práce jsou zařazeny také texty, které se určitým způsobem vážou k Frantovi Šumavskému a konečně jeho vlastní texty opírající se o lidovou slovesnost a nové pedagogické postupy. Pestrá a různorodá příloha je tvořena titulními stránkami jeho prací, fotografiemi a dalšími obrázky.

Zdrojem informací se staly materiály, které jsem zprvu nashromáždil (heuristika), poté je podrobil kritice a nakonec jsem je interpretoval do chronologického či jinak logického systému kapitol. Poznatky pochází z dostupné literatury, pramenů a z věrohodných internetových stránek.

The topic of my secondary vocational activities in the field of history is a person of Czech lexicographer, author and educator Josef Franta Šumavský (1796-1857). Josef Franta Šumavský is one of the shards of the mosaic called the National Revival (from 3rd third of the 18th century to the 1st half of the 19th century), which he undoubtedly shapes. But his gloss is vanishing or even already lost over 150 years. His life work has been compressed to the 70s of the 20th century.

This work deals with his native land, family, with his childhood, his studies at the grammar school in Klatovy and the Prague university, his scientific work, holidays on his person and association Šumavský, which bears his name. Some of the texts, that are in some way bound to Franta Šumavský, are also included in this work, and, finally, his own work based on the folk literature and new teaching practices. Varied and diverse supplement is made of headline pages of his works, photographs and other images.

The materials that I initially collected (heuristics) have become the sources of information. They were then criticized, and, finally, interpreted as a chronologic or otherwise coherent chapters. Lessons derived from the available literature, credible sources and websites.

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych touto cestou poděkoval:

Mým rodičům, Františku a Ivaně Frantovým, za podporu, bez nichž by se tato práce neobešla,
Mgr. Dagmar Protivové a Mgr. Josefu Šmídovi z Gymnázia Jaroslava Vrchlického v Klatovech za konzultace a vítané rady při sepisování této práce,
Ewě Bąkowské a dr. Jerzemu Grygielovi z Jagellonské univerzity v Krakově za poskytnutí pramenů a literatury,
Milanu Horkému a Lence Hubkové z Literárního archivu Boženy Němcové v České Skalici za poskytnutí cenných informací a pramenů,
pracovníkům z Oddělení referenčních a meziknihovních služeb Národní knihovny České republiky za doporučování literatury,
Obecnímu úřadu v Poleni za poskytnutí pramenů,
pracovníkům Státního okresního archivu v Klatovech za možnost studia pramenů,
pracovníkům Městské knihovny v Klatovech za poskytnutí cenné literatury,
Janu Jirákoví a dalším pracovníkům Vlastivědného muzea dr. Karla Hostaše v Klatovech za poskytnutí cenných informací, pramenů a literatury,
Stanislavu a Aleně Breiovým za pomoc při překladu anotace do anglického jazyka,
Jaroslavě a Karlu Kadlecovým za poskytnutí fotografií,
Karlu Kalinovi za poskytnutí fotografií,
Josefu a Marii Singrovým za poskytnutí pramenů,
a Josefu Tomáškoví za poskytnutí fotografií a pamětní desky.

OBSAH

Úvodem	6-7
I. Frantův rod	8-9
II. Poměry na Poleňsku na konci 18. a na počátku 19. století	10
III. Rodina Josefa Franty Šumavského	11-13
IV. Školní docházka do Poleně, studium v Klatovech a Praze	14-16
V. Vědecká činnost a životní etapy	17-21
VI. Seznam prací Franty Šumavského	22-24
VII. Seznam Frantových uveřejněných článků v časopisech	25-27
VIII. Akce pořádané na Frantovu počest	28-29
IX. Zábavní a vzdělávací spolek Šumavský v Poleni	30-31
X. Jak o něm psali druzí	
X.a Božena Němcová: Ještě nepřežil jsi jeden, máš tu druhý smutek	32-33
X.b Ferdinand Břetislav Mikovec: Josef Franta Šumavský	34-35
X.c Antonín Klášterský z Rosengartenu: Lampa	36-38
X.d Karel Havlíček Borovský: Křest svatého Vladimíra - VIII. zpěv: Kamarila	39
X.e Ludvík Ritter z Rittersbergu: Na zgon Józefa Franty-Szumawskiego	40-41
X.f Edvin Marius Thorson: Josef Franta Šumavský	42
X.g Josef Jaroslav Langer: Den v Kocourkově. §10 Královské brylle. Dokument o nich z Kocourkovské kroniky. Zmínka o panu Frantovi a o Aesopovi	42
X.h Josef Kajetán Tyl: Moje poslední procházka s dvěma umrlýma	43
X.i Vítězslav Hálek: Václav Hanka	43
X.j Jan Neruda: O Josefovi Frantovi Šumavském	44
X.k Marie Majerová: O Josefovi Frantovi Šumavském	45
X.l Julius Skarlandt: Památce Josefa Franty Šumavského (* 1796, † 1857)	46
X.m Jiljí Vratislav Jahn: Proslov	46
XI. Ukázky z díla	
XI.a Pravopis českého jazyka v průběhu národního obrození	47-48
XI.b Z lidové slovesnosti - Josef Franta Šumavský: Pohádka o Jezinkách	49-51
XI.c Karel Jaromír Erben: Jezinky	52-53
XI.d Pedagogické spisy – Josef Franta Šumavský: Rozmluva o chlebě, mouce a obilí	54-57
Závěrem	58
Seznam použitých pramenů a literatury	59-62
Rejstřík osobností	63-67
Jmenný rejstřík	68-69
Fotodokumentace	70-119

ÚVODEM

V malebném poleňském kraji se narodil Josef Franta Šumavský, jehož jméno pozbylo dřívější významné postavení v naší historii. A právě tato práce by ho měla připomenout.

V hodinách dějepisu či literatury není v žádném případě opomenuta doba českého národního obrození nebo další hodnotné epochy české historie, ale již menší část výuky se zabývá osobnostmi, leckdy méně známými, které se ovšem podílely na vytváření té dané doby. Když student nedostane informace ze školních osnov v daném předmětu, sám si details, zajímavosti apod. většinou nevyhledá, protože mu nezbývá čas nebo to nepovažuje za důležité. Z českého prostředí však vzešlo tolik významných osobností regionálního či nadregionálního charakteru, které by zasloužily přinejmenším alespoň zmínku. Mělo by být tedy prioritou každé obce zviditelnit jména těchto postav českých dějin a poukázat na skutečnost, že se stala jejich místem narození nebo pobytu. Ale s tímto přístupem se setkávám bohužel málokdy a málokde. Není tomu jinak ani v případě osoby Josefa Franty Šumavského. Vždyť na jeho rodném domku v Poleňce již dávno nevisí pamětní deska, čestná památka jeho osoby. Pouze na poleňském hřbitově je zmíněno na hrobě Adama Franty i jeho jméno, v Muzeu Josefa Dobrovského v Chudenicích visí na zdi spisovatelův portrét, fotografie již zmíněného domu a stručný popis a v Klatovech je po něm pojmenována jedna ulice. Velmi výjimečně se objeví člověk, který by přinejmenším reagoval při vyslovení jeho jména alespoň větou: „Něco mi to říká, ale ...“

Když jsem se před rokem dozvěděl o možnosti soutěžit ve středoškolské odborné činnosti, neváhal jsem a svou ročníkovou práci z dějepisného semináře jsem z toho důvodu rozšířil, doplnil a upravil. Volba tématu práce nebyla ani příliš těžká, neboť jméno Franty Šumavského koluje v našem rodě již odnepaměti. Ačkoliv byl členem jiné, malopoleňské větve, která se oddělila v 17. století, nemůžu se ubránit pocitu, že hledám osud svého příbuzného, z něhož alespoň kapka jeho krve koluje v mém těle.

Mé začátky byly s trochou nadsázky jednoduché. Pevný základ jsem spatřoval v publikaci PhDr. et ThDr. Miloslava Kaňáka *Josef Franta Šumavský – Ze života a díla*, kterou mé rodině osobně autor věnoval a která se stala určitou kostrou mého bádání. Na půdě našel tatínek zaprášené sešitové vydání *Josefa Franty Šumavského* od Karla Poláka. A v Polákově rodopisné práci *Rod Josefa Franty Šumavského od r. 1418* jsem pak našel ještě pár vložených fotografií a pohlednic z první republiky dokumentující slavnosti na Frantovu počest.

Následující měsíce jsem bádával v klatovských institucích, ve Vlastivědném muzeu dr. Karla Hostaše, Státním okresním archivu a Městské knihovně, a samozřejmě jsem neopomněl navštívit Obecní úřad v Poleni. Do ruky jsem získal tak další literaturu a cenné prameny, Frantův deník *Mé mládí*, zprávy klatovského gymnázia, Frantovy slovníky a jazykovědné práce. Pomohly mně webové stránky <http://kramerius.nkp.cz>, www.archiv.ucl.cas.cz a <http://books.google.com>, kde je možno nalézt různé tiskoviny a publikace, jejichž obsah je v elektronické podobě. Při sepisování práce jsem proto kladl důraz na tehdejší tisk, noviny a časopisy, které by mi byly jinak nedostupné. Po e-mailu jsem si dopisoval s pracovníky z Oddělení referenčních a meziknihovnických služeb Národní knihovny, Literárního archivu Boženy Němcové v České Skalici a Jagellonské univerzity v Krakově. Ušetřený čas (nebylo ho mnoho ve 2. a 3. ročníku gymnázia) jsem mohl tudíž věnovat studiu kronik a pramenů ve Státním okresním archivu.

Shromažďování pramenů a literatury (heuristika) probíhalo souběžně s psaním textu. Informace, k nim jsem měl přístup, jsem se snažil co nejdůkladněji ověřit (např. Frantův prospěch na klatovském gymnáziu).

Stať je členěna do jedenácti kapitol, chronologicky nebo jinak logicky rozdělených, které se zabývají jednotlivými údobími Frantova života, práce, díla a odkazu.

První kapitola *Frantův rod* uvádí čtenáře do poleňského kraje a do života Frantových předků.

Druhá kapitola *Poměry na Poleňsku na konci 18. a na počátku 19. století* výstižně popisuje dobu a krajinu, v níž vyrůstal Josef Franta Šumavský, jak z pohledu demografického, tak ekonomického a politického.

Třetí kapitola *Rodina Josefa Franty Šumavského* nám představuje jeho rodiče a sourozence s ohledem na svéráznou osobu jeho sestry Markéty, jejíž jméno nebyla nikdy věnována přílišná pozornost.

V čtvrté kapitole, nesoucí název *Školní docházka do Poleně, studium v Klatovech a Praze (1803-1824)*, zavítáme do poleňské jednotřídky, prožijeme Frantovy úspěchy a neúspěchy na klatovském gymnáziu a pražské univerzitě.

Další kapitola *Vědecká činnost a životní etapy (1824-1857)* uvádí Frantu Šumavského do spojitosti s osobami jako Josef Jungmann, Božena Němcová ad., pokouší se o ucelený pohled na jeho působení v období národního obrození, který je zakončen Frantovým pohřbem.

V šesté kapitole *Seznam prací Franty Šumavského* je soupis názvů Frantových děl s uvedením data vzniku, jména nakladatele nebo názvu tiskárny a místa výtisku.

Obdobné je to pak v kapitole *Seznam Frantových uveřejněných článků v časopisech a jině*, kde jsem charakterizoval časopisy, do kterých přispíval, a ke každému článku jsem navíc připsal další popisky (ve kterém svazku nebo čísle a na které straně se nachází).

V osmé kapitole *Slavnosti a jiné akce pořádané na Frantovu počest* a v deváté kapitole *Zábavní a vzdělávací spolek Šumavský v Poleni* je výčet událostí a činností, odehrávajících se po Frantově smrti, které na Frantu odkazují a připomínají ho jeho rodnému okolí.

V předposlední kapitole *Jak o něm psali druzí* předkládám velice pestré literární útvary, které Frantu zmiňují nebo jsou mu věnovány celé. K pochopení jeho ducha jsou podle mého mínění velmi potřebné a důležité, bez kterých by tato práce nebyla úplná, protože jestliže historická vědecká literatura nám Frantu „nakreslí“, pak krásná literatura nám ho „vymaluje“.

V poslední kapitole *Ukázky z díla* jsem přepsal Frantovu *Pohádku o Jezinkách*, a pro srovnání Erbenovy *Jezinky*. Pedagogický spis *Rozmluva o chlebě, mouce a obilí* dokumentuje Frantovu fantazii a nové pedagogické postupy s malými dětmi.

Neodlučitelnou součástí mého bádání bylo pořizování a sbírání fotografií a skenování pramenů, titulních stránek z Frantových děl nebo z použité literatury. Do *Fotodokumentace* jsem zařadil také mapy Poleně, Poleňky a Pušperka s vyznačenými stavbami, o kterých se v této práci zmiňuji, a rodokmen Frantů.

Po *Rejstříku osobností* následuje *Závěr*, kde bych chtěl Frantu Šumavského představit jako nadaného a vzácného člověka a nastínit možné cesty dalšího bádání.

I. FRANTŮV ROD

Hostašův a Dobrovského kraj, z něhož pocházel Josef Franta Šumavský, se nazýval historickým pojmenováním Poleňsko a zahrnoval městečko Poleň¹, vesnice Poleňku, Mlýnec, Zdeslav, Pušperk, Čekanice, Rudoltice, Slatinu, Věckovice, Lučice, Řakom a mnohá jiná sídla, jejichž počet se v průběhu historie měnil. Tato oblast bylo součástí Velkého Chodska², se kterým sdílela společný úděl – ochranu zemských stezek, obchodních tras a obranu země před vpadnutím nepřítelů z bavorské strany. Obyvatelé Poleňska se mohli tedy těšit mnohým výsadám, např. byli poddanými pouze krále nebo jeho úředníků či neplatili úroční peněžité platy, ale pouze platy naturální. Avšak tento kraj byl králem prodán a Poleňsko se stalo, jako mnohá jiná místa, poddanským územím. Královská privilegia byla pošlapána vrchností (Nebílovskými z Drahobuze a Černými z Chudenic), která pozapomněla na původní funkci obyvatel a nedbala tradic a zvyků.

„V tomto památném kraji stála i kolébka Frantova rodu, zde žili, zápasili a umírali předkové Josefa Franty Šumavského – někdy Chodové a strážci země, lid jehož láska k zemi hluboce byla zakořeněna. Dokazuje to zejména staletá rodová država a domov rodu Frantova, silně rozvětvený zdravý selský rod věren dlouhá staletí.“³ A proto k pochopení Frantových vlastností a charakteru je nutné rovněž znát jeho rod, předky, rodinu a příbuzné.

Historickým otazníkem je možný první, v pramenech zmíněný příslušník rodu, Bušek Franta⁴, řezník v Klatovech, který je uváděn roku 1418 jako jeden z konšelů královského města Klatov (dále s ním pak rychtář Jan, purkmistr Mikuláš Pachinger, konšelé Jan Týnský, Martin Passoverův, Rudolf soukeník, Martin Vojslav, Jan Mandl, Prokop Dorotin, Petr tesař ‚faber‘, Petr Omayslův a Jindřich Musserův)⁵.

Velikou záhadou je postava plzeňského physica (lékaře) Jana Franty († 1537-1541 v Plzni), jenž je považován za autora renesanční prozaické satiry *Frantova práva aneb zákoník pivního bratrstva*, který vyšel roku 1518 v Norimberku. Jan Franta je zmíněn při koupi domu v Židovské (dnes Solní) ulici za 20 kop grošů. Jeho žena Voršila týž dům prodala následně v roce 1544 za 115 kop grošů. Na místě této budovy stojí novostavba čp. 253 z roku 1894. Ale jeho spřízněnost s poleňskými Franty není nikterak doložena.⁶

Podobný problém vyvstává i u Václava Franty (* poč. 16. st. v Plzni, † 1581), kněze, mistra teologie, spisovatele, kanovníka sv. Víta v Praze a probošta kapituly boleslavské. Proslavil se svou náboženskou nesnášenlivostí doloženou při jeho kázání o pravé víře v Čechách v roce 1575. V roce 1567 vydal *Pranostyku novou*.⁷

A do třetice – zmínka z roku 1666 o faráři v Ledcích u Plzně Blažejí Františku Frantovi.

Avšak první historickou postavou z rodu Frantů doloženou přímo v Poleni je tkadlec Jan Franta⁸, jenž je ještě s Václavem a Pavlem Hladíkem, Janem Formanem, Matoušem Kroutilem, Matoušem Novákem, Petrem, Prokopem a Janem Maršíkovými, obžalován Jindřichem Mladotou

¹ První zmínka o Poleni pochází z roku 1254. Podle posledního sčítání z 28.8.2006 měla obec 277 stálých obyvatel. K obci patří ještě vesnice a osady Poleňka, Pušperk, Mlýnec, Zdeslav a Čekanice. Fotodokumentace: obr. č. 62-67.

² Historické práce Františka Teplého: *Kdyňsko, O povstání v Kolovči, Z minulosti Poleně* atd.

³ POLÁK, K. *Josef Franta Šumavský - K 140. výročí narození*, s. 4.

⁴ POLÁK, K. *Rod Josefa Franty Šumavského – Z dějin rodu Frantů (1418-1969)*.

⁵ VANČURA, J. *Dějiny někdejšího královského města Klatov*, svazek 1, s. 97. 99.

⁶ PROKOP, V. *Dějiny literatury od starověku do počátku 19. století*, s. 52 / www.ptejteseknihovny.cz/uloziste/aba001/jan-franta-frantova-prava/ / www.rozhlas.cz/toulky/drobytl_zprava/84690.

⁷ POLÁK, K. *Rod Josefa Franty Šumavského od r. 1418*, s. 12.

⁸ POLÁK, K. *Rod Josefa Franty Šumavského od r. 1418*, s. 12.

z Jilmanic⁹ u komorního soudu roku 1552 ve středu po sv. Trojici, že jeho grunt a mlýn v městečku Poleni dotyční vyrabovali a zničili. Jiného Tomáše Frantu nacházíme v roce 1576 ve středu po sv. Jiří, kdy byl vyslán pánem Adamem Nebílovským z Drahozuze¹⁰ kácet dříví do lesů na porostlinu „Nad strání“ pod Bítovem.

Je nám znám i další příslušník rodu: hospodský Šebestián Franta, který roku 1592 v pondělí po sv. Křišpínu šenkuje pivo v Poleni na Staré hospodě a poskytuje faráři plat.

Soupis poddaných z roku 1651 statku polešského vrhá světlo na potomky Šebestiána Franty. Jedním z nich byl Jakub Franta starší (* kolem r. 1606), také krčmář z Poleně, který se svou chotí Markétou měl syna Matěje (* kolem r. 1630), dceru Dorotu (* kolem r. 1630) a dalšího syna Tomáše (* 1637), který převzal po otci rodný statek v Poleni „U Frantů“¹¹ (nyní čp. 3).

Tento Tomáš Franta byl dvakrát ženatý. S první manželkou Evou měl syna Matěje (*1666), s druhou Apolenou pak Pavla (* 1684), Ondřeje (* 8.9.1685), Kateřinu (* 1687), Evu (* 1690), Václava (* 1692), Jakuba (* 1695) a Markétu (* 1700).

Grunt „U Frantů“ se dostal vyměněním Tomášových mužských dědiců dne 25. února 1750 k synovci Janu Frantovi za 82 zlatých, přičemž si vdova se dvěma dětmi ponechala výmínek.

Mladší syn Tomášův Ondřej se oženil s Marianou a s ní počal dvě děti: Tomáše (* 22. 10. 1729), dědu Josefa Franty Šumavského, a Evu (* 1732).

Jeho syn Tomáš Franta se přiženil do Poleňky čp. 3 „U Vaňků“ a „1757 dne 4. července po křesťanském naučení a třech kanonických prohlášeních v stav manželský potvrzený jest byl poctivý ženich Tomáš Franta z Poliny s poctivou vdovou Annou pozůstalou po nebožtíku Tomáši Vaňkovi¹², obě osoby poddané do Chudenic, u přítomnosti družby Ondřeje Šťastného z Poleňky, svědků Adama Vlčka a Jana Jelínka obou z Poliny“¹³. Avšak novým ziskem majetku si Frantové nijak nepolepšili, „neboť co jiného bylo jim možno očekávat v dobách bezohledné panské zvůle, když se k robotě připojila i několikrát neúroda na polích?“¹⁴ V takovéto době bídy a nejistoty se jim narodili Vít (* 15. 6. 1758), Marie (* 28 .6. 1760), Adam (* 15. 6. 1762), otec Josefa Franty Šumavského, Markéta (* 19. 7. 1767) a Martin (* 18. 9. 1770).

⁹ Jindřich Mladota z Jilmanic zmíněn již roku 1547 jako majitel švihovského panství.

¹⁰ Adam Nebílovský z Drahozuze zakoupil polešno-pušperské panství v roce 1548 od Švihovských z Rýzemberka. Tento typicky renesanční aristokrat se zúčastnil vojenských tažení proti Turkům a byl odměněn za své zásluhy funkcí královského rady a zemského soudce. Vrcholem jeho kariéry bylo jeho jmenování komisařem pro zřízení zemských a městských práv.

¹¹ V Poleni čp. 3 žijí příslušníci rodu Frantů dodnes. Jiní Frantové vlastní dům v Poleni čp. 14 „U Macánů“. Další členové rodu žili v Mezholezích, Černíkově, Rudolticích, Točnicku u Klatov, Praze, Pardubicích, Plzni, Vysokém Mýtě a na jiných místech v ČR i zahraničí.

¹² Léta Páně 1761 30. března byl tento grunt zapsán Tomáši Frantovi a přitom poznamenáno, že grunt ten nebožtík Tomáš Vaněk svému mladšímu bratru Janovi, jakožto pravému dědici postoupil, nato ale v malém čase zemřel, a vdovu se dvěma dětmi Tomáš Franta sobě za manželku vzal, hospodářství se ujal pro těžké časy a po vstale vojně v zemi nadmíněný dědic Jan Vaněk též vstavu nebyl na jeho dílu hospodařit, - k své ruce jej Tomáš Franta ujmouti musel, od potahu jediná kobyly, též od hospodářských potřeb 1 ½ vozu sešlého, dva pluchy a brána zůstala. Dluhy na dvoře činily 333 zlatých 12 krejcarů 3 denáry.

¹³ POLÁK, K. *Josef Franta Šumavský - K 140. výročí narození*, s. 38.

¹⁴ KAŇÁK, M. *Josef Franta Šumavský - O životě a díle obrozenského pracovníka s ukázkami z jeho tvorby*, s. 8.

II. POMĚRY NA POLEŇSKU NA KONCI 18. A NA POČÁTKU 19. STOLETÍ

Poleňské panství nebylo u černínské vrchnosti¹⁵ příliš v oblibě a jeho obyvatelstvo patřilo k zemědělsky těžce pracujícím lidu. Sedláci (celolánici nebo potažníci) museli v době žní, senoseči a při sklizni otav denně konat potažní robotu a mimo toto období (kromě zimy) tři dny v týdnu. Pololánici byli povinni poloviční robotou. V zimě pak museli sedláci zdělat 2 až 4 sáhy¹⁶ dříví. Majitelé chalup, zahradníci, domkáři a řemeslníci byli prikazováni na jiné práce a služby a pracovali na vrchnostenských polích 4 dny o žních. Hroživou událostí byla neúroda v roce 1776, kdy se velká část rolníků zadlužila. Zdejší krajina byla také vyčerpávána vysokými státními daněmi na válku s Francií¹⁷, které navíc zapříčinily zdražení základních potravin.

Vzhledem k poloze se stala Poleň sídlem vrchnostenské rychty. Do nejvyšší a nevlivnější vrstvy poleňského obyvatelstva patřil vrchní rychtář, který stvrzoval smlouvy, mohl udělovat peněžní pokuty, a tři nebo čtyři volení konšelé. Tito konšelé měli na starosti určitou oblast obecní správy (např. školství, finance, atd.). K úředním osobám patřil také obecný hajný a obecní policista.

Do elity se počítali ještě duchovní (kaplani a faráři), šafáři a mistři ovčáci z Čekanic, kteří se proslavili svými znalostmi v léčení dobytka. K nejchudším patřili domkáři, sloužící u dvora a u sedláků, ale také učitelé, i když velkou měrou ovlivňovali kulturu a život v městečku a blízkém okolí.¹⁸

Farnímu úřadu náležel i dozor nad školní výukou. V roce 1790 byla prodána stará škola v místech dnešní budovy čp. 43 a vystavěna nová s jednou učebnou (36 m²), s místností pro učitele, malým chlévem a stodůlkou (dnešní čp. 33), která fungovala do roku 1855. Vyučování probíhalo střídavě (dopoledne a odpoledne). Děti navštěvovaly školu především v zimních měsících, kdy nemusely pomáhat rodičům na robotě.¹⁹

Provozovalo se zde mnoho řemesel²⁰, z nichž nejrozšířenějšími byly krejčovství, tkalcovství (v Poleni fungovala faktorie, která zadávala práci tkalcům a zpracovanou přízi předávala do prádelny ve Kdyni), obuvnictví, truhlářství, tesařství, zednictví a cihlářství. Nejstarší cechovní organizací v Poleni byl cech krejčovský a ševcovský (založený r. 1785). Stával tu i řeznický krámek, pekařství, dvě hospody a dva mlýny.

Podle demografického odhadu žilo v Poleni okolo roku 1779 asi 300 obyvatel ve 41 domech, z toho 18 selských, 12 chalupnických a 11 domkářských s půdou i bez půdy. Třídní rozdíl tu nebyl nějak zvlášť rozdílný, protože všichni byli více či méně chudí.

¹⁵ Poleň koupila v roce 1711 Marie Markéta hraběnka z Waldštýna, příslušnice významného rodu Černínů z Chudenic. Při koupi byl sepsán obsáhlý odhadní spis s podrobným soupisem půdy, budov a dobytka. Ke statku náleželo městečko Poleň, vesnice Pušperk, Lučice, Slatina a Rudoltice a díly vsí Poleňky, Mlýnce a Zdeslavi. Hraběnka z Waldštýna pak Poleň převedla na svého bratra Františka Josefa hraběte Černína z Chudenic. V majetku tohoto rodu bylo poleňské panství do zrušení poddanství.

¹⁶ Staročeské jednotky: sáh = 1,793 m, jitro = 0,575 ha, 1 lán = 17,264 ha, strych (korec) = 0.288 ha.

¹⁷ První koaliční válka Rakouska, Pruska, Ruska a Sardinie proti revoluční Francii (1792-1797).

¹⁸ PÁV, J. *Z dějin Poleně*, s. 30-31.

¹⁹ PÁV, J. *Z dějin Poleně*, s. 29.

²⁰ Poznámky Karla Hostaše, Poleň 6 – Výpisy z matrik, řemesla, úředníci a jiné.

III. RODINA JOSEFA FRANTY ŠUMAVSKÉHO

Josef Franta Šumavský se narodil dne 27. listopadu roku 1796²¹ v domku čp. 3 „U Vaňků“ v Poleňce²² na Klatovsku jako druhorozený syn Adama Franty (*15.6.1762 v Poleňce, †1.3.1837)²³ a Anny Frantové rozené Ticháčkové (*4.8.1772 ve Slatině, †29.12.1832)²⁴. Pokřtěn byl místním farářem Václavem Lederem v kostele Všech svatých²⁵ v Poleni ještě týž den. Za matku je ale označena v křestním listě Dorota Frantová, rozená Tichá, ze Slatiny čp. 8. Za kmotry šli Josef Tampir²⁶, ovčácký mistr ze Srbic, a Dorota Frantová, manželka Adamova staršího bratra Víta (†1822) a selka z Poleňky²⁷.

První čtyři měsíce svého života pobýval Josef se svými rodiči v Poleňce. Jeho otec, žil s rodinou u svého bratra Víta²⁸, kde „byl nucen, třebaže byl dovedným tesařem, se ženou podělkou a výpomocí svému bratru si chudou skývu vydělávati“²⁹. Proto jakmile se naskytla v Pušperku výhodná koupě, nečekal a chalupu koupil za finanční příspěvní svých bratrů. Trhová smlouva je datována dnem 18. března 1797, kde je uvedeno, že Adam Franta koupil domek čp. 13 se zahrádkou od Linharta Steinera z Oprechtic, „těž se všemi královskými a vrchnostenskými povinnostmi, k jeho dědičnému užívání za 160 zlatých“³⁰.

²¹ Sám Josef Franta Šumavský uvádí místo správného roku narození 1796 rok 1797, viz FRANTA ŠUMAVSKÝ, J. *Mé mládí*, s. 1. V *Katalog vom Schuljahr 1815 über die Schüler der I. = Grammatikal, Klasse am Klattauer Gymnasium über das 1. Semester von den Professoren* se uvádí jako čtrnáctiletý, musel by se pak narodit v roce 1801, s tímto údajem narození se pak počítá v následujících katalogích.

²² Často se uvádí název Malá Poleňka od německého pojmenování vsi Kleinpollin. V pramenech se často objevuje také Polenka, popřípadě Malá Polenka, viz např. KOUDELKOVÁ, J. – KOUDELKA, F. Josef Franta Šumavský. In: *Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918*, s. 102 (*Malá Poleňka*), NERUDA, J. *O Josefovi Frantovi Šumavském (Polenka)*, ADAM, R. *Výročí pozapomenutého obrozence*, s. 17 (*Polenka*) atd.

²³ Adam Franta byl synem Tomáše Franty (*22.12.1729, †1781), sedláka z Poleňky čp. 3, a jeho ženy Anny Písaříkové (†1781), dcery Jakuba Písaříka a vdovy po Tomáši Vaňkovi; oddáni byli 4.7.1757 v Poleni.

²⁴ Anna Frantová roz. Ticháčková byla jednou ze tří dcer Wolfganga Ticháčka, sedláka ze Slatiny čp. 2, a jeho ženy Febronie, vdovy po zemřelém Jarolímovi Řezáčovi, sedláku ze Slatiny čp. 11.

²⁵ Fotodokumentace: obr. č. 20.

²⁶ Jeho manželka Markéta Tampirová rozená Frantová (*19.7.1767) byla dcerou Tomáše Franty a sestrou Adama Franty. S Josefem Tampirem byla oddána 8.1.1793. Fotodokumentace: obr. č. 68.

²⁷ Zápis z Matriky narozených farního úřadu římskokatolického Poleň pro obec Pušperku, Poleňku, Čekanice z let 1785-1852, s. 39, kterou přepsal Karel Polák ve svých poznámkách doslovně zní:

„1796 den 27. 9bri Has Nro 3, Bapt. Herr Pfarer. Der Taufnahme Joseph, Vater: Adam Franta, Zimmergesell von Klein Polenka, Mutter: Dorothea, geborne Tichin, Bauerstochter v. Slatin Nro 8, Herrschaft Chudenitz, Pathen: Joseph Tampir, Srbitzer Schafmeister, Dorothea Frantin v. Kleinpoleenka, Bauerin. Hebamme: Anna Berkin, Polliner Inmanin. In finden: Venzl Leeder Pfarer. Richtig befunden: Ignatz Eychler Bischof Bezirksvikar.“

²⁸ POLÁK, K. *Josef Franta Šumavský - K 140. výročí narození*, s. 39.:

Tomáš Franta, děd Josefa Franty, rozdělil svůj statek. Dne 6. října 1770 byl učiněn zápis na poloviční lán Víta Franty, „kterýžto grunt pod 55 strychů 2 ½ věd. orných polí, porostlin pod 2 mísky a luk pod 2 ½ vozu sena rozdělil a jednu půlku gruntu dal synu nejstaršímu Vítovi a druhou si sám ponechal. Otec si vymínil novou světnici ve svém dvoře vystavěti a 1 vola za 25 zl. pro řemenici na pomoc dáti. Kdyby otec i druhou polovici nejmladšímu synu pravému dědici odevzdati měl, dá mu výminek, co žádati bude. Otec syna Víta zavazuje prostřednímu bratru Adamovi z jeho gruntu pár vejřezků (volků) až do zrostu jeho a když takové potřebovati bude dochovati a podle možnosti svatební výbyt vypravovati.“

²⁹ POLÁK, K. *Josef Franta Šumavský - K 140. výročí narození*, s. 8.

³⁰ POLÁK, K. *Josef Franta Šumavský - K 140. výročí narození*, s. 9.

Po 6 letech se přestěhovali do chalupy čp. 2³¹ v Pušperku, kterou Adam koupil 9. července 1803 od Jakuba Matouše za 900 zlatých. K této chalupě patřila pole (3 jitra 1158 sáhů), louky (1 jitra 744 sáhů) a zahrada (358 sáhů). K Pušperku, místu opředěným pověstmi, přilnula citově celá rodina, považovali ho za svůj opravdový domov. Realita byla ale poněkud jiná, protože vymanit se z dluhů znamenalo těžké pracovní úsilí nejen pro dospělé, ale i celodenní úkoly a úkony pro děti, včetně malého Josefa, který „pro nastávající životní zápasy a strážně byl však svými zděděnými rodovými vlastnostmi dobře vybaven“³².

Josef Franta Šumavský pocházel z velmi početné rodiny. Měl deset sourozenců, pět bratrů a pět sester, z nichž v mladém věku zemřeli tři bratři a tři sestry. Nejstaršími dětmi Adama Franty byla dvojčata Vít (*1795 v Poleňce čp. 3, †1797) a Ondřej (*1795, †1795), pak následoval Josef, dále potom Mikuláš (*1799 na Pušperku čp. 13, †1885), Dorota (*1802, †1887), Kateřina (*1805 na Pušperku čp. 2, †1809), Markéta (*1807, †1897), Ondřej (*1810, †1811), Barbora (*1811, †1812), Marie (*1814, †1818) a poslední Vít (*1817, †1817).

Frantova nejstarší sestra Dorota se v 23 letech provdala za Václava Ranka, poklasného u hraběte Evžena Černína z Chudenic v Hubertově. Pak se odstěhovali do Sosny čp. 23 a zemřela 26. února 1887 v Psovlkách u Rakovníka v 86 letech.

Mladší sestra Markéta spravovala bratrovu domácnost v Praze a zemřela ve vysokém věku 90 let u svého synovce Josefa Ranka. Byla zdatnou zpěvačkou, o které Karel Jaromír Erben napsal ve své sbírce *Nápěvy prostonárodních písní českých*: „Konečně zapsal jsem sobě ještě před nedávnem téměř ke stu nápěvů neznámých z Klatovska, jež sestra nebožtíka Jos. Franty Šumavského v paměti zachovala a mladosti své, a které by z většího dílu zajisté jinak byly ztraceny – neb jich tam nyní již neznají.“³³ Její stopy jsou patrné i v Erbenových *Prostonárodních českých písní a říkadla s přílohou nápěvů*, kde se nacházejí písničky přímo z Pušperku, povětšinou úsměvné (např. *Opatrná milá*), psané lidovým jazykem (*Adamojic, mlíko, rozpek, povědít*, atd.).³⁴

Opatrná milá

Nad Pušperkem je vršeček,
na něm černá zem,
pálili tam kořaličku,
tříkrát za tejen.

Ona vyšla mezi vrátka:
chlupci, pojdte k nám:
naše vrátka nevrzají,
já je zalejvám.

Paní máma ráno vstala:
„Dcero, kdo tu byl?“
Když vy jste ho nepoznala,
já vám nepovím.

Žádná se jim nepovedla,
jenom jediná,
po které se Adamojic
Marje opila.

Zalejvám je teplým mlíkem,
sladkou smetanou:
aby nikdy nevrzaly,
když k nám chlupci jdou.

Nebyl-tě tu žádná šelma,
ani hrubián:
ale byl to ten holeček,
co ho ráda mám!

V literárním archivu Muzea Boženy Němcové v České Skalici se nachází *Babička* z roku 1862, kterou věnovala autorka Markétě Frantové. Věnování psala inkoustem z posledních sil několik hodin před smrtí. Spisovatelčin rukopis klesá prudce dolů a v textu je několik

³¹ Tato chalupa, které se říkalo „U Adamů“ podle otce Josefa Franty Šumavského Adama, byla zbořena chudnickou vrchností a na jejím místě stojí malá kaple sv. Anny pod zříceninou hradu Pušperku. Blízko ní se prý nachází Frantova lípa, pod kterou rád sedával.

³² KAŇÁK, M. *Josef Franta Šumavský - O životě a díle obrozenského pracovníka s ukázkami z jeho tvorby*, s. 10.

³³ ERBEN, K. J. *Nápěvy prostonárodních písní českých*, s. 4

³⁴ ERBEN, K. J. *Prostonárodní české písně a říkadla s přílohou nápěvů* – s. 137, č. 182: Vlastovičí zpěv; s. 219, č. 464: Netrucuj; s. 233, č. 518: Falešník; s. 241, č. 561: Koření; s. 245, č. 584: Pušperské děvečky; s. 245, č. 588: Opatrná milá; s. 253, č. 624: Pyšní mládenci; s. 254, č. 630: Sprosté holky; s. 430, č. 268: Rozpek; s. 446, č. 328: Odvedený; s. 450, č. 344: Verbování; autorství dalších písní z Klatovska není jisté.

pravopisných chyb: *Božena Němcová, sestře pana Šumavského*.

Frantův bratr Mikuláš se oženil roku 1832 s Veronikou Pinkavovou, dcerou sedláka Josefa Pinkavy z Poleně čp. 16, a přejal po svém otci hospodářství v Pušperku čp. 2³⁵. Zemřel v roce 1855.

Frantova matka zemřela v témže roce, kdy převzal Mikuláš statek, 26. prosince 1832 v 60 letech na zápal plic.

Frantův otec zemřel 1. března 1836 v 76 letech na soucotě. Pochován byl 3. března na poleňském hřbitově³⁶ vedle své ženy.

³⁵ POLÁK, K. *Josef Franta Šumavský - K 140. výročí narození*; s. 40.:

Smlouva je datován 26. října 1832. „K hospodářství (½ lánu) patřily pole (3 jitra 1158 sáhů), louky (1 jitro 744 sáhů) a zahrada (358 sáhů), celkem tedy pod 5 jiter 660 sáhů za 200 zlatých. Syn měl dát rodičům výměnek: 3 strychy žita, 2 strychy ječmene, 1 strych pšenice, ½ ovoce ze zahrady, 1 záhon pod zelí, připravené pole pod 2 mirky sena sít, k chování 1 krávu. Jestli však jeden z rodičů zemře, tenkrátě odpadne z toho výměnku ½ strychu pšenice, 1 strych žita a ½ strychu ječmene, naproti tomu 8 strychů brambor a třetí díl ovoce. Z chalupy se vykonávalo půl druhého dne pěší roboty týdně. Věno nevěsty: 180 zlatých ve stříbře a 1 kráva.“ Na smlouvě jsou podepsáni svědkové: Martin Prokeš, Franz Jelínek a Josef Špírk;

³⁶ Hrob č. 38 u hřbitovní zdi nad kaplí sv. Salvatora v Poleni. Fotodokumentace: obr. č. 5-8. Nápis na desce zní:

Blaze Vám, jenž sladce spíte
v klidném hrobě tichý sen,
v oslavě se věčné skvíte,
vítězný Vás přišel den.
„Pevná vůle všechno zmůže,
co jsme s Bohem začali,
na trní jen rostou růže,
bez něho by přestaly.“

IV. ŠKOLNÍ DOCHÁZKA DO POLENĚ, STUDIUM V KLATOVECH A PRAZE (1803-1824)

Jak již bylo zmíněno: Frantovo dětství nebylo jednoduché, avšak ani dvoukilometrová cesta do poleňské jednotřídky, kterou začal navštěvovat na podzim roku 1803, každodenní povinnosti v hospodářství, péče o mladší sourozence a občasná výpomoc na robotě zdaleka nemohly vyčerpat Frantovu vůli pro činnost. Již jako malý vynikal neuvěřitelnou pílí, hrál na klarinet a housle, chodil na mimoškolní výuku německého jazyka ke kaplanu Kašparu Němečkovi. Páter Němeček půjčoval malému Josefovi knihy od Václava Matěje Krameria a *Hlasatele českého* od Jana Nejedlého a seznamoval ho s českou historií a literaturou. Poleňskou základní školu zvládl hravě, již v předškolním věku se naučil číst (od své matky z modlitební knížky, otec byl ngramotný). Školní docházku do Poleně ukončil v roce 1810 jako čtrnáctiletý chlapec. Po vykonání předeepsané zkoušky z němčiny mohl Franta počítat se studiem na prestižním klatovském gymnáziu, které se stalo bránou na cestě za vzděláním a odvrácením skoro jisté slabé sociální budoucnosti na pošumavském venkově.

Předepsanou zkoušku vykonal na výbornou a v roce 1814 mohl nastoupit do Klatov. Nový školní rok na gymnáziu byl zahájen dne 4. listopadu 1814 (po dni Všech Svátých) v konventu bývalého dominikánského kláštera sv. Vavřince. Ředitelem gymnázia byl tehdy Thdr. P. Matyáš Robert Petr. Učitelé „specialisté“³⁷ se většinou rekrutovali z řádu benediktinů Emauzského kláštera v Praze nebo německého prostředí. Obnověný ústav³⁸ se skládal z pěti tříd, tj. tří gramatikálních (principie, gramatika a syntax) a dvou humanitních tříd (poesie a rétorika). Hlavním vyučovacím jazykem byla latina, obtížnější učivo se vykládalo německy, což odpovídalo národnostní skladbě profesorů. Studenti byli hodnoceni z mravů (*Sitten*), jazykové praxe a konverzace v německém jazyce (*Verwendung*), náboženství (*Religion*), latiny (*Lateinische Sprache, Styl*), matematiky (*Mathematik*), přírodopisu a přírodopytu (*Naturgeschichte und Naturlehre*), zeměpisu a dějepisu (*Geographie und Geschichte*) a ve vyšších třídách také z řeckého jazyka (*Griechische Sprache*), přičemž po skončení 1. a 2. semestru (běhu, pololetí) se konaly veřejné zkoušky. Vyučovalo se 18 hodin týdně a výchova žáků probíhala na principu přísně a důsledně duchovně-náboženském, proto např. žáci byli denně povinni navštěvovat školní mši.

Na středoškolských studiích v Klatovech obstál velmi úspěšně, vynikal totiž skoro ve všech předmětech. Hned od počátku studia patřil k nejlepším studentům³⁹, což dokládá i fakt, že byl ve druhé třídě, zvané gramatika, slavnostně vyhlášen za premianta celé školy⁴⁰. Na gymnáziu studoval celkem pět let (až do roku 1819).

S němčinou vedl skrytý boj, i proto, že němečtí profesori na gymnáziu prosazovali její nadřazenost. Do konfliktu se často dostával s pro studenty zvláště neoblíbeným profesorem Eduardem Itzem von Mildensteinem, kdy mu hrozilo dokonce vyloučení ze studií. Těžkou hlavu dělal i profesor matematiky Innocencu Schneiderovi a profesor přírodopisu Augustinu Nechutovi. Problémy měl i v poslední třídě s profesorem latiny a řečtiny Vilémem Mentbergerem⁴¹, o kterém se vyjadřoval, že „toho mnoho neumí“. Oproti tomu si velmi vážil profesorů, jako byli Jan Maurus Toupalík nebo Vincenc Chudoba, kteří při výuce užívali česká

³⁷ Učitel „specialista“ vyučoval pouze omezený počet předmětů (nejčastěji 2). „Třídní“ učitel pak vyučoval všechny předměty kromě náboženství (tato praxe na klatovském gymnáziu v letech 1818-1848).

³⁸ V roce 1773 zrušil papež Kliment XIV. řád jezuitů a v roce 1778 je bývalá jezuitská škola přeložena do Písku. Gymnázium bylo obnoveno až v roce 1812 za podpory města a benediktského řádu.

³⁹ *Katalog vom Schuljahr (1815,1816,1817,1818,1819) über die Schüler der (I.,II.,III.) = (Grammatikal, Humanitäts) Klasse am Klattauer Gymnasium über das (1.,2.) Semester von den Professoren.*

⁴⁰ *Juventus Gymnasii Regii Klattoviensis Et Moribus Et Progressus In Literis Censa Exeunte 1816.*

⁴¹ Vilém Mentberger v roce 1819 vystřídal Matyáše Roberta Petra v postu ředitele školy (do roku 1826).

	<i>Sitten</i>	<i>Verwendung</i>	<i>Religion</i>	<i>Latein. Sprache, Styl</i>	<i>Mathematik</i>	<i>Nat. Gesch., Natur. Lehre</i>	<i>Geographie, Geschichte</i>	<i>Griechische Sprache</i>
1. G – I. Semestr	1em	1em	1em	1em	1em	1em	1em	-
1. G – II. Semestr	1em	1em	1em	1em	1em.	1	1em	-
2. G – I.	1em	1em	1em	1em	1em	1em	1em	-
2. G – II.	1em	1em	1em	1em	1em	1em	1em	-
3. G – I.	1em	1em	1em	1em	1em	-	1em	1em
3. G – II.	1em	1em	1em	1em	1em	1em	1	1em
1. H – I.	1em	1em	1	1em	1em	1em	1em	1em
1. H – II.	1em	1em	1em	1em	1em	1em	1	1em
2. H – I.	1	1	1em	1	1em	-	2	1em
2. H – II.	1	1	1	1	1em	-	1	1em

Tab č. 1: Frantův školní prospěch na klatovském gymnáziu (1814-1819). (pozn. G = gramatikální třída; H = humanitní třída; em = eminenc(e) = nejlepší školní známka; semestr = pololetí)

slova a rčení, a probouzeli tak ke studentům cit a lásku k mateřskému jazyku.⁴²

V Klatovech okusil Franta slávu a spokojenost, ale po finanční stránce strádal. Byl odkázán na dobrovolné milosrdenství lidí, ale v případě bohatých klatovských rodin⁴³, u nichž střídavě obědval, mu bylo dáváno najevo, že to jsou obědy z milosti. Dostával každoroční studijní příspěvek (vázaný na dobrý prospěch) od hraběte Jana Rudolfa Černína z Chudenic ve výši 40 zlatých, ale věděl, že jeho rodiče dávají hraběti na polích víc, než on mu formou daru vrací.

Aby se osamostatnil, přivydělával si kondicemi mladším studentům měšťanských rodin. I v chování některých svých vrstevníků rozpoznal již zmíněnou „měšťáckou“ povýšenost.

Po absolvování pěti gymnaziálních tříd odešel do Prahy (i když se z počátku zamýšlel nad Plzní), kde začal studovat filozofii. V tříletém filozofickém studiu⁴⁴ se prohloubily jeho vědomosti a obzor v oboru jazykovědy, literatury a kultury. Největší část svého volného času věnoval češtině. Osmnáct hodin přednášek týdně ho neuspokojovalo, proto docházel na nepovinné přednášky o českém jazyce a literatuře do Klementina k prof. Janu Nejedlému. Mimo hlavní studium se učil ještě italštinu a zajímal se o pedagogiku. Po čase mu ale Nejedlého přednášky nedostačovaly, a proto se učil češtině u Josefa Dobrovského a jeho žáka Václava Hanky. Mezi jeho další profesory patřil např. František Ignác Kassián Halaška, František Xaver Němeček, František Titz, Alois Klar nebo Bernard Bolzano.

Franta si všímal živé češtiny, především té pražské, její nešvarů, germanismů a odchylek, které si zapisoval. Takovými jazykovými perličkami bavil v kavárnách své přátele a byl považován za nenapodobitelného imitátora nešvarů českého jazyka.

Na místech, jako byli kavárny, divadla nebo akademická půda, se spřátelil s mnoha vůdčími osobnostmi národního obrození – např. Josefem Jaroslavem Langerem, Janem Slavomírem Tomíčkem, Karlem Slavojem Amerlingem, Josefem Kajetánem Tylem, Karlem Hynkem Máchou, Františkem Jaroslavem Vackem Kamenickým aj.

⁴² FRANTA ŠUMAVSKÝ, J. *Mé mládí*, 7. kapitola: Na studiích.

⁴³ Obědy v měšťanských rodinách Frantovi opatřil poleňský kaplan Ignác Kajetán Hrbek.

⁴⁴ 3 ročníky filozofické fakulty – první, tzv. logika, druhý, tzv. fyzika a třetí, tzv. metafyzika; na každý ročník připadlo 18 hodin přednášek týdně: v 1. ročníku 7 hodin matematiky, 5 hodin logiky, ve 2. ročníku 7 hodin fyziky, 5 hodin psychologie a dějin filozofie a ve 3. ročníku 7 hodin přírodopisu a pedagogiky, ve všech ročnících po 2 hodinách náboženství, historie a řečtiny.

Pro svá další bádání na poli jazykovědy a sběratelství se spřátelil s dalšími osobami. Jeho dobrý přítel František Ladislav Čelakovský přejal od něho rčení a přísloví z poleňského kraje, které vydal v roce 1852 pod názvem *Mudrosloví národu slovanského v příslovích*. Také Božena Němcová, která se na Frantu mohla kdykoliv spolehnout, si vypůjčila pošumavské pohádky a povídky, které Franta zaznamenal, do své sbírky *Národní báchorky a pověsti* z let 1845-1847. Z Frantova zápisníku použil jeho důvěrný přítel Karel Jaromír Erben dosud neznámé písně z Frantova rodného kraje do sbírky *Písně národní v Čechách (s nápěvy)*⁴⁵, které vyšly v letech 1841-1845. Franta poskytoval starší slovní zásobu, obraty a vazby, které načetl ze starých knih, pro Jungmannův *Slovník česko-německý* (1835-1839). I proto se pak stal Jungmannovým předním spolupracovníkem a váženým kolegou.⁴⁶

Při hlubším zkoumání českého jazyka byl zmaten spory mezi zastánci starého (bratrského) a nového (analogického) pravopisu, které se odehrávaly počátkem 20. let 19. století. Příčina sporu tkvěla v tom, že starší generace v čele s dr. Janem Nejedlým spatřovala v češtině historický doklad někdejší slávy národa, oproti tomu mladší generace v čele s Václavem Hankou hleděla na češtinu jako na oporu probíhajícímu národnímu obrození. Josef Franta Šumavský se přiklonil na stranu mladší generace a tvrdě obhajoval nový pravopis. František Palacký se proti tomu tvrdě ohradil a dokonce žádal v dopise Františka Ladislava Čelakovského, aby se těchto revolučních pravopisných změn *frantovin* neužívalo.⁴⁷

Nebyl to však jediný spor. Např. Frantovo rusofilství⁴⁸ často kritizoval novinář Karel Havlíček Borovský. Avšak z přítomnosti Franty Šumavského na Havlíčkově pohřbu v roce 1856 se lze domnívat, že nebyli vážnějšími nepřáteli.

Schůzky s přáteli v pražských kavárnách bylo možná útekem od reality, protože se Frantova finanční situace nelepšila, ba naopak. Bydlel zdarma v malém bídném pokojíku u hostinského Kopmanna v Templové ulici, neměl peníze na nové šaty a kondice, které dával dětem řemeslnickým rodinám, nemohly ukojit jeho hlad. Jeho vážné problémy ho odradily od pilného studia, a proto v třetím ročníku (1821-1822) neuspěl. Protože nemohl riskovat ztrátu stipendia hraběte Černína, rozhodl se Franta studovat teologii. Odešel proto do benediktinského kláštera Na Slovanech. Nezdržel se tu však ani rok a roku 1823 byl opět zapsán na pražské filozofii. V dubnu 1824 vykonal úspěšně státní zkoušku z metafyziky, tj. třetího ročníku, a v létě téhož roku studium dovršil složením závěrečných zkoušek.

⁴⁵ ERBEN, K. J. *Písně národní v Čechách (s nápěvy)*; písně sebrané Frantou Šumavským označ. 31: Stesk, 50: Upřímnost, 201: Lítostivá služba, 210: Pochybnost a nepochybnost, 223: Nehoda, 283: Sedlák furiant, 291: Laciné bohatství, 328: Trojí žalost, 339: Poslední vzdechnutí Rozmařilovo, 344: Staročeský přípitek a 348: Věrná plečka.

⁴⁶ *Časopis Českého museum*, 1835, 19. roč., s. 338.

⁴⁷ *Pamětní spis: Upomínka na slavnost pořádanou pod protektorátem slavné obecní rady Poleně a Polenky u příležitosti 70. výročí úmrtí Josefa Franty-Šumavského a II. sjezdu rodáků a přátel Poleňska 13. – 15. srpna 1927*, s. 12.

⁴⁸ rusofilství = láska ke všemu, záliba ve všem, co je ruské.

V. VĚDECKÁ ČINNOST A ŽIVOTNÍ ETAPY (1824-1857)

Josef Franta Šumavský se ve své vědecké práci zaměřil na dvě oblasti – pedagogiku a jazykovědu. V jazykovědě se uplatnil nejvíce ve slovníkářství. Jeho práce vyšly knižně, časopisecky nebo rukopisně. Je zajímavé, jak Franta Šumavský reagoval ve svých vědeckých publikacích a člancích na aktuální problémy a otázky národního obrození a s ním spojené politiky a kultury. Patřil k typickým zjevům českého literáta v 1. polovině 19. století a byl vzorem poctivého, ideálního, účinného vlastence, váženého stejně od starých jako mladých.

Po absolvování pražské univerzity působil celý svůj život v Praze, kromě období v letech 1828-1829, kdy přijal místo vychovatele v rodině Františka Karla rytíře Korba z Weidenheimu v Želči na Žatecku.⁴⁹

V roce 1829 vydal svoji první veřejnou publikaci *Zastaralé formy českého slovesa*, která odrážela vliv jazykovědných a literárněvědných otázek z Rukopisu královédvorského a zelenohorského, a kde upozorňoval na jazykové nepřesnosti ve zmíněných Rukopisech.

V roce 1830 začal vydávat se svými kolegy Janem Slavomírem Tomíčkem a Josefem Jaroslavem Langrem dosti úspěšný časopis *Čechoslav*, do něhož podával hojně překlady z ruštiny. Název časopisu byl třikrát pozměněn, nejprve na *Čech*, poté na *Samo* a nakonec nesl jméno *Krok*, a jeho poslední výtisk vyšel v roce 1833.

V roce 1833 vydal s Janem Slavomírem Tomíčkem a Karlem Slavojem Amerlingem sbírku národních pověstí nazvanou *Slovanka*, ve které uveřejnil mj. pověst o hradu Pušperku⁵⁰ a která došla značného ohlasu také v lidových vrstvách⁵¹.

Skoro současně předložil Josef Franta cenzuře *Dvanáctero drobných písní v duchu národním*, které ale bohužel tiskem nevyšly.

1. března 1832 vznikla na Vyšehradě v domě čp. 51 „Na Hrádku“ naproti Emauzskému klášteru za přispění purkrabího Karla Chotka první česká opatrovna pro předškolní děti z rodin obou zaměstnaných rodičů, tedy předchůdce našich školek. Ředitelem se stal zkušený a pracovitý pedagog František Jan Svoboda a pomocným učitelem byl jmenován v polovině roku 1833 právě Josef Franta Šumavský. Za Frantovy částečné pomoci vydal v roce 1839 učebnici určenou pro školky s názvem *Školka čili prvopočáteční, praktické, názorné, všestranné vyučování malých dětí k věcnému vybroušení rozumu a u šlechtění srdce, s na vedením ke čtení, počítání a rýsování pro učitele, pěstouny a rodiče*. Po roce působení, v květnu 1834, uvolnil místo ředitelově manželce, aby tak pomohl ve finanční tísní Svobodově rodině. Poté se živil jako soukromý učitel v rodině dr. Václava Staňka a dr. Josefa Františka Friče. Protože se domníval, že Svobodova *Školka* je příliš složitá, aby se podle ní učilo i na venkově, vytvořil podle svých získaných pedagogických zkušeností učebnici zvanou *Malá čítanka s několika abecedami pro děti*, kterou vydal tiskem v roce 1841. Moderní metody učení se čtení, obsažené v *Malé čítance*, vyšly v roce 1845 pod titulem *Navedení ke čtení bez abecedy a pravopisu bez psaní*.

S Norbertem Vaňkem se podílel na zpracování *Malé mluvnice jazyka českého*, jejíž praktickou část po Vaňkově smrti v roce 1835 dokončil a vydal tiskem v roce 1838.

Velmi živou reakcí na myšlenku slovanské vzájemnosti a soudržnosti, kterou proklamovali mnozí národní buditelé, bylo sepsání panslavistického vědeckého díla *Otčenáš slovanský ve čtyřech nářečích aneb krátké navedení ke čtení Slovanskému*, v němž chtěl Franta dokázat, že jako Čech může čít, psát a rozumět všem hlavním slovanským jazykům. Toto dílo bylo zveřejněno v roce 1840.

V této době vynikal Franta Šumavský i jako korektor. V arcibiskupské tiskárně vydal v roce 1837 *Život Jana Augusty sepsaný Janem Blahoslavem*, kde se podepsal jako Šumavský⁵¹.

⁴⁹ KAŇÁK, M. *Josef Franta Šumavský – Ze života a díla*, s. 13.

⁵⁰ BURIÁNEK, F. *Literární Klatovy*, s. 23.

⁵¹ *Časopis Českého museum*, 1833, 7. roč., s. 460.

V roce 1840 přeložil do němčiny a tiskem vydal *Libušin soud*⁵², který byl považován za jednu z nejstarších českých literárních památek, obsažený v *Rukopise zelenohorském*. V roce 1841 spolupracoval na výtisku knihy *Viktorina ze Všehrd o právích a súdech země České*. V témže roce přeložil a vydal povídku *Prokop Opatrný aneb dobrá rada v potřebě* od K. B. Salzmannna.

Za jedno z Frantových největších prací vůbec je považován *Německo-český slovník*, který zachytil stav spisovné češtiny z poloviny 19. století a dlouhou dobu byl jednou z nejužívanějších knih u nás, především ve sféře průmyslové a hospodářské. Protože se Josef Franta ocitl bez finanční podpory, začal získávat pro svoji dlouholetou práci veřejný zájem. Za obsah slovníku se zasloužili také Karel Slavoj Amerling, Josef Jan Radomil Čejka, Antonín František Rybička Skutečský, František Špatný, František Doucha, Prokop Chocholoušek Sedlecký, Václav Filípek, František Hajniš aj. Frantovi se také podařilo získat některé štědré mecenáše, kteří buď přispěli hotovou částkou nebo si zakoupili akcie. Mezi hlavní dárce patřili dr. Josef František Frič a ing. Jan Perner. Macešsky se zachoval jeho nakladatel Spurný, který nechal celé zabezpečení díla na Frantových bedrech, ale dožadoval se eventuálního zisku. Toto obsáhlé a pro naši literaturu důležité dílo bylo vydáno v letech 1843-1846. Zajímavostí je, že tu bylo užito jako v jedné z prvních publikací nového analogického pravopisu.

Franta se pustil po vytisknutí *Německo-českého slovníku* také do *Česko-německého slovníku*. I když měl Jungmannův *Česko-německý slovník* nezanedbatelnou účast a úlohu v národním obrození, Franta se ale domníval, že je potřeba ve společnosti více než historicko-dokumentárního slovníku běžný konverzační. Jeho vytištění se ujala knihtiskárenská firma Bohumila Haase. Franta na něm s pomocníky a přáteli pracoval od roku 1847 do roku 1851, kdy vyšel v jednom svazku o 1296 stránkách. Překonal i počet hesel v Jungmannově slovníku. Na podpoře slovníku se podíleli dr. Josef František Frič, ing. Jan Perner, František Dittrich, se kterým se už seznámil při svém působení na „Budči“, dále Václav Hanka, Antonín Marek, dr. Václav Staněk aj. Slovník byl natolik oblíbený, že se objevil v 153. úloze *Teoreticko-praktického navedení k písemnosti* (učebnice slohu a stylistiky) od Vincence Bíby: „Vojtěch žádá svého přítele, aby mu koupil v Praze „Česko-německý slovník“ od Šumavského“⁵³.

Zjednodušenou formou byly z nich vydávány výtahy nazvané *Kapesní slovník českého a německého jazyka*, přičemž první (německo-český) díl vyšel v roce 1855 a druhý (česko-německý) až v roce 1859.

Další Frantovy slovníky vycházely po řadu let a sloužily jako neocenitelná školní pomůcka. Na konci svého života předal právo vydávat své slovníky pod jménem svého synovce a pomocníka Josefa Ranka, aby jeho rodině pomohl od tísnivé finanční situace.

V roce 1842 uvedl Franta Šumavský Boženu Němcovou do domu lékaře Václava Staňka a jeho manželky Karolíny, který se stal místem schůzek českých vlastenců a kde se seznámila, např. s Bohuslavou Rajskou, a do domu manželů Rottových, kde poznala jejich dcery a pozdější spisovatelky Karolinu Světlou a Sofii Podlipskou. Když propukla v roce 1849 v Nymburce, kde právě žila Božena Němcová se svou rodinou, nabídl se jí Franta Šumavský, že vezme jejího syna Hynka k sobě a dá ho zapsat do Budečské školy. To samé se opakovalo o rok později, kdy se měl Josef Němec, manžel Boženy Němcové, hlásit k službě v Uhrách, odvezla jeho manželka své dva syny Hynka a Karla do Prahy a ubytovali se u Franty v Štěpánské ulici č. 614. Hynek byl přijat do první reálky a Karel do 3. třídy Budče⁵⁴. Franta Šumavský pokaždé bez problémů vyhověl žádosti své přítelkyně. Naposledy se starší synové Boženy Němcové (Karel a Hynek) ubytovali u Franty v květnu 1853, kdy jejich matka odjela za manželem do Uher. Hynek Němec ale v Praze těžce onemocněl tuberkulózou a v říjnu téhož roku v Praze zemřel⁵⁵.

⁵² *Časopis Českému museum*, 1838, 12. roč., s. 266, 437.

⁵³ BÍBA, V.D. *Teoreticko-praktické navedení k písemnosti*, s. 213.

⁵⁴ TILLE, V. *Božena Němcová*, s. 125, 126, 129.

⁵⁵ ADAM, R. *Výročí pozapomenutého obrozence*, s. 18.

V době, kdy pracoval na svém slovníku, organizoval tzv. české bály a přispíval svými články do českých časopisů *Včela*, *Květy* a *Vlastimil*. Vyučoval český jazyk na ústavu Budeč, který měl vychovávat moderní pedagogy a schopnější řemeslníky a průmyslníky. Češtinu učil v letech 1844-1846 také na Žofínské akademii a v letech 1846-1848 na hlavní pražské židovské škole.

Během období, kdy provozoval pedagogickou činnost, zajímal se čím dál hlouběji o složitou strukturu českého jazyka, jehož problémy zveřejnil v roce 1845 v *Časopise českého muzea* článkem *Přirovnání českého slovesa k latinskému*. Češtinu považoval za jazyk pravidelný, přesný a vystavěný na analogii (proto např. odmítal nelogický výraz *synovec* a nahrazoval jej logičtějšími, ale dne nevžitými slovy *bratrovec* a *sestřenec*).

V časopise *Včela* uveřejnil článek *Parochod a těsnopis*, v kterém seznamoval veřejnost s důležitostmi a užitečností těsnopisu. S propagátorem těsnopisectví Ignácem Jakubem Hegerem spolupracoval na publikaci *Soustava těsnopisu pro Čechoslovany*, kde se snažili přizpůsobit těsnopisnou soustavu češtině. Samotný Franta pak získal aprobaci vyučovat těsnopis.⁵⁶

Franta Šumavský aktivně a horlivě pracoval pro národní obrození, ale jakou průbojností vynikal ve sféře pracovní, taková mu chyběla ve sféře osobní. Nedovedl si najít stálé místo, které by bylo vhodné pro formát jeho osoby. Neuměl se, nebo se někdy ani nechtěl, prosadit. Když se v roce 1835 ucházel o uvolněné místo profesora českého jazyka na pražské univerzitě, ustoupil Františku Ladislavu Čelakovskému. Určitou satisfakcí mu byly schůzky v tiskárně „U Špinků“, které se konaly každý večer od 18 hod 30 min do 20 hod. Této společnosti říkali posměšně „Špinkovská akademie“. Čelakovský nazývaný Goethe byl prezidentem akademie, Frantovo členské jméno znělo Franta Frantěvič a zastával funkci tzv. subpedela.⁵⁷

Navíc Franta zažil mnohá zklamání. V roce 1832 mu zemřela matka a o pět let později i otec. Svou sestru Markétu, která se starala o své již zemřelé rodiče, vzal k sobě do Prahy. V roce 1841 se přestěhoval k němu i jeho synovec Josef Rank, který se mu stal neocenitelným spolupracovníkem. Mezi další otřesy jeho života patřil neúspěch v citech Bohuslavy Rajske. Snad to nebylo ani možné, aby si ho vzala, protože by bylo pro ní velmi těžké vyměnit pohodlí, bezpečí, návštěvy podniků a večírku za bídu, nejistotu a nikdy nekončící a obětavou práci, kterou vedl Franta Šumavský. Bohuslava Rajska dala přednost Čelakovskému, kterého ho si vzala 2. dubna 1845.

Obrovským zklamáním pro všechny vlastence se stal revoluční rok 1848. Franta Šumavský se velmi aktivně a horlivě podílel na politickém životě jako člen tajné politické společnosti Repeal⁵⁸ nebo Národního výboru⁵⁹, kde pracoval v jeho čtvrté sekci, která byla určená pro otázku českého školství. Přípravoval s jinými literáty a politiky Slovanský sjezd, který probíhal ve dnech 2. až 12. června 1848 a který se snažil sjednotit všechny Slovany žijící v rakouské říši. Byl příslušníkem ozbrojeného spolku českých umělců Svornost s hodností poručíka. Když 12. června 1848 propukla pražská vzpoura, neváhal a pomáhal se stavbou barikád a při pražských bouřích bojoval s puškou v ruce za slovanskou věc. Byl vybrán, aby odjel na venkov a tam získal novou posilu. V roce 1849, v době perzekucí a zatýkání, pomáhal Josefu Kajetánu Tylovi při útěku z Prahy. I když byl Franta vyslýchán státními orgány, nikdy nebyl zatčen.

⁵⁶ HRAŠE, K. Josef Franta Šumavský co stenograf. In *Lumír*, 1865, č. 21, s. 329-331

⁵⁷ VLADYKA, J. F. L. *Čelakovský – Český milý svatě Rusi*, s. 118-119.

⁵⁸ Repeal byl debatní klub pražský radikálů české i německé národnosti, jedna z pražských stolových společností ve 40. letech 19. století. Byl založen v roce 1844/5 a název odvozoval od irského národně osvobozenického hnutí Repeal. V diskuzích jeho členů (kromě Franty Šumavského, ještě např. Emanuel Arnold, Karel Sabina ad.) se postupně utvářel radikálně demokratický program. Jejich činnost vyvrcholila v březnu 1848, kdy bylo z jejich iniciativy 11.3.1848 zorganizováno shromáždění ve Svatováclavských lázních.

⁵⁹ Národní výbor, původně Svatováclavský výbor, řídil petiční hnutí za konstituční svobody. Byl zvolen ve Svatováclavských lázních. 10.4.1848 byl přeměněn na Národní výbor. Po porážce červnového povstání v Praze byl dne 26.8.1848 rozpuštěn.

Když utichly pražské bouře, pečoval s nemenší horlivostí spolu s Karlem Slavojem Amerlingem, Štěpánem a Josefem Množislavem Bačkorovými, Františkem Tesařem Dubským, Janem Činoveským Formánkem, Václavem Jiřím Kratochvílem, Janem Václavem Rozumem, Petrem Mužákem, Vincencem Bíbou, Josefem Mnohoslavem Švestkou, Janem Možným Podčápským aj. o opravu školství jako člen komise pro zřízení hlavní české školy v Praze a jako redaktor pedagogického časopisu *Posel z Budče* a revizor učebnic pro gymnázia. Byl také vyzván českou zemskou vládou, aby jako zkušený a pokrokový učitel sepsal novou českou mluvnici a také *Navedení ke čtení řečtiny a latiny*. Ale bohužel obě práce nestačil již vydat. Vydal jen v roce 1849 v *Časopisu k prospěchu času přiměřených oprav na gymnasiích* studii *Slovo o řecké mluvnici* a v roce 1852 otiskl v *Časopise českého muzea* článek *Příspěvek k lepšímu poznání slovanského slovesa a jeho poměru ke greckému*.

Od roku 1848 do roku 1850 vyučoval Franta Šumavský český jazyk jako profesor na staroměstském gymnáziu. Ale protože odmítl syna místodržitele barona Mecserého klasifikovat výbornou, bylo mu „nabídnuto“ nové místo profesora na novoměstském gymnáziu. Nemohl tento post přijmout, a proto raději dobrovolně odešel. Za důvod označil nedostatek času, který musí věnovat lexikografii.

Franta Šumavský se snažil ke konci svého života zaměřit největší část své práce na vydání *Všeslovanského slovníku*, v kterém měly být podány všechny slovanské jazyky jedním písmem a jedním pravopisem. Pro lepší kvalitu slovníku udržoval písemné styky s profesory slovanských jazyků na prestižních ruských univerzitách – Michaiem Petrovičem Pogodinem z petrohradské Akademie věd, Aleksandrem Fedorovičem Hilferdingem z moskevské univerzity – a dalšími slovanskými jazykozpytci, např. Osipem Maksimovičem Bodjanským, Viktorem Ivanovičem Grigorovičem, Izmajlem Ivanovičem Srezněvským aj. Po ruštině, ukrajinštině, běloruštině, polštině, ilyrštině (srbochorvatštině) si osvojil ještě bulharštinu, církevní slovanštinu a dokonce zvládl základy sánkrtu. Veřejný zájem o svou práci získával drobnými sešitovými publikacemi *Myšlenky o všeslovanském písemném jazyce*. V roce 1851 mu vyšly čtyři tyto publikace. Avšak první sešit z roku 1852, psaný latinkou, se nezdařil z několika důvodů. Latinka byla odmítnuta východními Slovany a změněná politická situace v Rakousku nebyla této práci nakloněna. Ani po tomto neúspěchu nepřestal pracovat na svém *Všeslovanském slovníku*. Místo latinky použil kyrilici, která lépe odpovídala gramatickým jevům ve všech slovanských jazycích, a začal sestavovat německo-slovanský slovník. Bez problémů se ujal díla nakladatel Karel Bellmann.

V roce 1852 se ucházel, již podruhé, o místo profesora tentokrát srovnávacího slovanského jazykozpytu na pražské univerzitě. Jmenován byl však slovenský kněz Martin Hattala.

Počátkem léta 1857 dokončil a vydal první pětiarchový svazek nazvaný *Wörterbuch der slawischen Sprache in den sechs Hauptdialekten* ke *Všeslovanskému slovníku*, který sahal až k slovesu „befehlen“. Aleksandr Fedorovič Hilferding píše v časopise *Ruská Beseda*: „(...) pan Šumavský vidí v slovanské řeči soustavný celek, a hledí tento celek podati, pokud to jen možno učiniti v prostém slovníku, jenž jest určen k příručnímu upotřebení. – I v tomto případě se musilo státi, že první myšlenka o celistvosti slovanského jazyka náleží Čechu. Čech, pan Šumavský činí v slovníkopisectví totéž, co učinili v dějepisu starobylosti a národopise znamenitý Šafařík, v básnictví Kolár, ve zpracování národních písní Čelakovský a Štúr, (...)“.⁶⁰

Zájem o *Všeslovanský slovník* překročil českou kotlinu, když se např. slovinský národní buditel Matija Majar-Ziljski zajímal, jaký pravopis užívá Šumavský ve svém slovníku, nebo také když Božena Němcová informovala Sama Chalupku o Frantově slovníkářské činnosti.⁶¹

Ale jeho špatné zdraví mu nedovolovalo dále pracovat a v sobotu 19. prosince 1857 s prudkým zápallem plic ulehl do postele. Zemřel v úterý 22. prosince v 9 hodin 30 minut ráno

⁶⁰ Lumír, 1857, č. 21, s. 501.

⁶¹ ADAM, R. *Výročí pozapomenutého obrozence*, s. 18.

v domě č. 585 v Žitnobranské ulici v Praze ve věku dožitých 61 let.⁶² Poslední slova Josefa Franty Šumavského byla „Josefe, ten slovník ...“⁶³, čímž prosil svého synovce a pomocníka Ranka, aby dokončil dílo, které již nestihl. *Všeslovenský slovník* však zůstal pouhým snem a legendou. Do domu byli pozváni redaktoři *Poslu* a malíř Josef Mánes, který dokončil jeho posmrtnou podobiznu až ke konci roku 1861⁶⁴. Smuteční průvod vyšel z domu čp. 585 ve 13 hodin 13 minut a Franta Šumavský byl pohřben za veliké účasti nejen jeho přátel a známých, ale také pražského lidu, o Štědrém dnu 24. prosince 1857 na olšanském IV. hřbitově (oddělení 12., č. 291), kde našli poslední místo odpočinku rovněž jeho přátelé, např. Josef Jungmann, František Ladislav Čelakovský, Josef Chmelenský, Karel Havlíček Borovský, Norbert Vaněk a jiní⁶⁵. Nad Frantovou rakví mu naposledy zazpívali opěrní pěvci Karel Strakatý a Jan Nepomuk Mayer.⁶⁶

⁶² *Lumír*, 1857, č. 52, s. 1246.

⁶³ *Klatovské listy XVIII*, č. 53, s. 2.

⁶⁴ LORIŠ, J. *Mánesovy podobizny*, s. 44

⁶⁵ RIEGER, F.L. *Slovník naučný*, díl 6., s. 821.

⁶⁶ Nekrology: Alois Vojtěch Šembera (?): Josef Franta (Šumavský). In. *Světozor*, 1858, č. 3, s. 20-21; Josef Rank: Feuilleton. Josef Franta Šumavský. In. *Pražské noviny*, 1858, č. 6, s. 2-3, č. 7, s. 3, č. 8, s. 2-3, č. 9, s. 2-3; Božena Němcová: Ještě nepřežil jsi jeden, máš tu druhý smutek. In. *Posel z Prahy*, 1858, 3.-4.díl, s. 55-63; Ferdinand Břetislav Mikovec: Josef Franta Šumavský. In. *Lumír*, 1857, díl 2., s. 1242-1243.

VI. SEZNAM PRACÍ FRANTY ŠUMAVSKÉHO

Zastaralé formy českého slovesa vysvětlené / Zastaralé formy českého jazyka vysvětlené (1829). *Praha, Hradec Králové, Jana Host. Pospíšil.*

Slovanka, sbírka národních pověstí / Slowanka, sbírka národních pověstí (1833). *Praha, H. J. Enders.*

Rozkošná zahrádka. Soubor dětských říkanek (*pouze jako rukopis 1833-1834*). *Praha.*

Obraz jasných nebes s krátkým popsáním nebeských těles čili krátké poučení o hvězdách a jejich běhu od Norberta Vaňka / Obraz jasných nebes s krátkým popisem nebeských těles čili krátké poučení o hvězdách a jejich běhu od Norberta Vaňka (1836). *Praha.* (Frantův úvod).

Sebrání českých písní, složených od J. Svobody, od jednoho úda dobročinného ústavu (J. Th. Helda) v hudbu uvedených (1836). *Praha.* (Frantova účast)

Život Jana Augusty, staršího správce jednoty bratrské v Čechách, sepsaný Janem Blahoslavem / Život Jana Augusty, staršího správce jednoty bratrské v Čechách, sepsaný Janem Blahoslavem (1837). *Praha, Arcibiskupská knihtiskárna.* (znovu vydal J. Franta).

Rodina Bohověrných z Dolan aneb Obraz křesťanského obcování, v podivných případnostech a strastech života od J. M. Rödlingera / Rodina Bohověrných z Dolan aneb Obraz křesťanského obcování, v podivných případnostech a strastech života od J. M. Rödlingera (1837). *Praha.* (Frantův překlad)

Kurzgefasste Grammatik der böhmischen Sprache von N. Vaněk und J. V. Franta (1838). *Praha, Arcibiskupská knihtiskárna, u Václava Špinky.*

J. Svoboda, Školka čili prvopočáteční, praktické, názorné, všestranné vyučování malých dětí (1839). *Praha.* (Frantova účast)

Praktischer Theil zur böhmischen Grammatik, oder böhmisch – deutsche Sprechübungen und Übersetzaufgaben, von Josef Franta Šumavský. Zwei Abteilungen (1840). *Praha, Jan Spurný.*

Otčenáš slovanský ve čtyřech nářečích aneb krátké navedení ke čtení slovanskému totiž ruskému, ilirskému, českému a polskému / Otčenáš slovanský ve čtyřech nářečích aneb krátké navedení ke čtení slovanskému totiž ruskému, ilirskému, českému a polskému (1840). *Praha, Arcibiskupská knihtiskárna, u V. Špinky.*

Holoubek od Christopha von Schmidta (1840). *Praha.* (Frantův překlad)

Libušin soud. Nejstarší památka literatury české s německým překladem / Libušin soud. Nejstarší památka literatury české s německým překladem (1840). *Praha, Jan Host. Pospíšil.* (Frantův překlad)

Prokop Opatrný aneb dobrá rada v potřebě / Prokop Opatrný aneb dobrá rada v potřebě (1840). *Praha, Jan Spurný.* (Frantův překlad)

Viktorina Kornela ze Všehrd, Knihy devatery o právích a súdech i o dskách země České (1841). *Praha*. (Frantova účast, vydal Václav Hanka, úvod napsal František Palacký)

Malá čítanka s několika abecedami jakož Navedení ke čtení a k pravopisu. Se 27 obrázky (1841). *Hradec Králové, nakl. Jana Host. Pospíšila*.

J. Svoboda, Mladý Čech a Němec, čili prvopočáteční české a německé cvičení mluvení (1842). *Praha*. (Frantova účast, III. vydání 1850 a IV. vydání 1853)

Deutsch-böhmisches Wörterbuch, Erster Band (1844). *Praha, Jan Spurný*. (spolu s Josefem Jungmannem).

Navedení ke čtení bez abecedy a k pravopisu bez psaní, anebo Opozdlý předchůdce Malé čítanky (1845). *Praha, Jan Spurný*.

Přirovnání českého slovesa k latinskému (1845). *Praha, u spisovatele*.

Já budu zpívat jako Čech. Přednáška k členům Žofínské akademie (1845). *Praha*.

Deutsch-böhmisches Wörterbuch, Zweiter Band (1846). *Praha, u J. Spurného*. (spolu s Josefem Jungmannem).

Česká i německá mluvní cvičení. Böhmisch-deutsche Sprachübungen (1846). *Praha, nakl. Bedřich Krečmara*.

Proč se mají chovanci Žofínské akademie v českém jazyku vyučovati? (1846). *Praha*.

Mluvní cvičení (1846). *Praha*.

Sedlákům českým studentstvo pražské (1848). *Praha*.

Milí vesničané a bratři (1848). *Praha*. (spolu s Emanuelem Arnoldem)

Sbírka revolučních zpěvů z r. 1848 (pouze jako rukopis 1848). *Praha*.

Jazyk slovanský čili Myšlenky o všeslovanském jazyce písemném (1851). *Praha, J. Pospíšil*.

Česko-německý slovník / Böhmisch-deutsches Wörterbuch (1851). *Praha, u Synů B. Haase*.

Slovník všeslovanský s přidanými významy německými / Slawisch-deutsches Wörterbuch (1852). *Praha*. (pouze první dva sešity).

Příspěvek k lepšímu poznání slovanského slovesa a jeho poměru ke greckému (1852). *Praha, u spisovatele, tiskem Kateřiny Jeřábkové*.

Slovo o řecké mluvnici od J. F. Šumavského suplujícího učitele českého jazyka na akademickém gymnasiu v Praze / Ein Wort über griechische Sprachlehren von J. F. Šumavský, supplirenden Lehrer der böhmischen Sprache am akademischen Gymnasium zu Prag (1852). *Praha, u spisovatele*.

Slovo o české mluvnici (1852). Praha.

Příspěvek k slovanskému jazykozpytu (1853). Praha, tiskem Kateřiny Jeřábkové.

Důležité slovo o koncovkách –ný a –ní u přídavných jmen (1854). Praha.

Elementarunterricht (1854). Praha.

Úvaha o skladbě prof. M. Hattaly (1855). Praha, tiskem Karla Bellmanna.

Kapesní slovník českého a německého jazyka. Díl německo-český / Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache (1855). Praha, u Synů Bohumila Haase.

Slovar čtyř jazyků, slověnskago, greckago, latinskago i německago (1855). Praha.

Slovník jazyka slovanského šesti hlavních nářečí: ruského, bulharského, starocírkevního, srbského, českého, polského. Část první německo-slovanská / Wörterbuch der slawischen Sprache in den sechs Hauptdialekten (1857). Praha, nakl. K. Bellmanna.

Kapesní slovník jazyka českého i německého od Josefa Franty Šumavského. Díl česko-německý / Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache. Böhmisch-deutscher Theil. Doplnil Josef Rank (1859). Praha, tisk Synů Bohumila Haase.

Kapesní slovník jazyka českého i německého, dle Josefa Franty Šumavského a mnoha jiných sestavil Josef Rank. Díl německo-český / Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache. Böhmisch-deutscher Theil (1860). Praha, tisk Synů Bohumila Haase.

Neues Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache (1871). Praha, Synové Bohumila Haase.

Nový slovník kapesní jazyka českého i německého (1875). Praha, Bohemia.

Neues Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache (1879). Praha, Bohemia.

Nový slovník jazyka českého i německého / Neues Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache (1882). Praha, A. Haase.

Nový slovník kapesní jazyka českého i německého dle Jungmanna, Šumavského a jiných (1887). Praha, A. Haase.

Pohádka o krásné zemance. Dle národního vypravování povídána od Josefa Franty Šumavského (1919). Praha, Grafia. (vydala Marie Majerová)

VII. SEZNAM FRANTOVÝCH UVEŘEJNĚNÝCH ČLÁNKŮ V ČASOPISECH A JINDE

Časopis českého museum (od r. 1826). Praha. Nákladem Českého muzea:

Přirovnání českého slovesa k latinskému od Franty Šumavského, *19. roč., 1. sv., s. 32-42*

Příspěvek k lepšímu poznání slovanského slovesa a jeho poměru ke greckému, *25. roč., 4. sv., s. 42*

Příspěvek k slovanskému jazykozpytu, *27. roč., 2. sv., s. 304*

Časopis Společnosti vlastenského museum v Čechách (1827-1830). Praha. Redigoval F. Palacký:

Literní zprávy z Dalmatska. Od prof. Kucharského, *3. roč., sv. 4., s. 122-130*

Čech (1832). Praha. Redigoval J. Franta Šumavský a J. S. Tomíček:

Původ a jméno Bojův, Moravanův a Čechův, *s. 23*

Leokadia čili oběť nepředloženého manželství (Z Bulgarina), *s. 33*

Nápisy, *s. 66*

Čechoslav (1830-1831). Praha, Hradec Králové. Redigoval J. Franta Šumavský, J. J. Langer, J. S. Tomíček:

Anna a Stanislav z Kunovy (Z Jašovského), *2. roč., s. 15*

Nápisy, *2. roč., s. 29*

Zlý osud, *3. roč., s. 5*

Jaksa z Měchova, kníže srbský (Z Jašovského), *3. roč., s. 7-34*

Plachá, *3. roč., s. 37*

Písňe národní, *3. roč.:*

Pivo, *s. 51*

Babička nevěstou, *s. 52-53*

Upamatování, *s. 53*

Vosy a sršáni, *s. 53*

Klam, *s. 55*

Pohružka (nová od J.V.F.), *3. roč., s. 56*

Nápisy a povídky, *3. roč., s. 61*

Písňe od J.V.Franty, *4. roč.:*

Teskno zdaleka hledět, *s. 47*

Láska, *s. 48*

Něco o vzduchu a vzdušných míčech čili balónech, *4. roč., s. 49-56*

Barčín zrak, *4. roč., s. 58*

Ještě něco o listu na str. 8 vytištěném, *4. roč., s. 63*

Leona Potocká (Z Jašovského), *6. roč., s. 7-21*

Hospodářům a zahradníkům, *7. roč., s. 33*

Česká včela. Příloha Pražských novin (1834-1847). Praha. Redigoval F. L. Čelakovský, J. N. Štěpánek, F. Klučák a K. B. Štorch:

Literní zprávy (nejkratší navedení ke čtení, od Fr. Studeného), *1. roč., č. 5, s.*

40, č. 6, s. 47-48, č. 7, s. 55-56

Zpráva o zkoušce tří- i pětiletých dívek v opatrovně na Hradčanech, *4. roč., č. 47, s. 373-374*

Strachy (Z Oszoliňského), *7. roč., č. 6*

Slovanství venku neuznané, *9. roč., č. 10*

Parochod a těsnopis, *12. roč., č. 74, s. 297-299*

Zkouška z těsnopisu, *12. roč., č. 75, s. 311*

Těsno-rychlopis profesora Hynka Jak. Hegra, *14. roč., č. 53, s. 212*

Jindy a Nyní. Národní zábavník pro Čechy, Moravu a Slovany v Uhrách (1833). Praha. Redigoval J. K. Tyl:

Basil Alexejevič Plavilščikov, kupec moskevský, knihkupec petrohradský, majitel knihtiskárny, knihového skladu a knihovny pro čtení, *č. 1, s. 7-8*

Ústav pro hlídání dítek na Hrádku v Praze, *č. 3, s. 24*

Krok (1833). Praha. Redigoval J. Franta Šumavský a J. S. Tomíček:

Krok, *s. 3*

Hrad mlčení, *s. 15*

Květy české (1834-1842). Praha, Hradec Králové. Redigoval J. K. Tyl:

Literární zprávy: Úvod theoreticko-practický k vyučování v počítání z hlavy, jakož základ k počítání s ciframi, od J. Zindla, *2. roč., č. 13, s. 69-71*

Počtářství, *3. roč., č. 13, s. 49*

Nová škola, *3. roč., č. 15, s. 119-120*

Literární zpráva (česká abeceda aneb malého čtenáře knížka první, od K. Vinařického), *5. roč., č. 24*

Zpráva o školce na Hrádku v Praze, *6. roč., č. 26, s. 207*

Zpráva o školce malých čili opatrovně u Karmelitánů na Malé Straně v Praze, *6. roč., č. 25, s. 199*

Na povšimnutí, *8. roč., č. 105, s. 421*

Zpráva o zkoušce na opatrovně hrádecké v Praze, *9. roč., č. 110*

Úplný německo-český Slovník, *9. roč., s. 81*

Zkouška v židovské opatrovně v Praze, *14. roč., č. 53, s. 211-212*

Připomenutí a ohlášení, *14. roč., č. 68, s. 272*

Brousek jazyka, *14. roč., č. 72, s. 288*

Lumír. Týdeník beletristický a archív pro dějepis od r. 1851. Praha. Redigoval F. B. Mikovec, V. Filípek a V. Hálek:

Zasláno o Všeslovanském slovníku, *1. roč., č. 42, s. 1008*

Zasláno o Všeslovanském slovníku, *1. roč., č. 44, s. 1055-1056*

Zasláno. Die Tagesboten aus Böhmen 1855, *5. roč., s. 238*

Vojenský žert, *8. roč., č. 15, s. 338-341*

Písňe národní v Čechách (s nápěvy) (1842-1845). Praha. Sebral Karel Jaromír Erben.

Stesk, *sv. 1., s. 72, označ. 31*

Upřímnost nad bohatství, *sv. 1., s. 94, označ. 50*

Lítostivá služba, *sv. 2., s. 104, označ. 201*

Pochybnost a nepochybnost, *sv. 2., s. 116, označ. 210*

Nehoda, *sv. 2., s. 126, označ. 223*

Sedlák furiant, *sv. 2., s. 180, označ. 283*

Laciné bohatství, *sv. 2., s. 188, označ. 291*

Troj žalost, *sv. 2., s. 217, označ. 328*

Poslední vzdechnutí Rozmařilovo, *sv. 2., s. 225, označ. 339*

Staročeský přípitek, *sv. 2., s. 228, označ. 344*

Věrná plečka, *sv. 3., s. 12, označ. 348*

Posel z Budče. Časopis pro učitele, vychovatele a vůbec přátele mládeže (1848-1851). Praha. Redigoval J. Franta Šumavský, J. Řehák a F. Tesař:

Proslov, *1. roč., č. 1-10*

Otevřený list všem učitelům, *1. roč., s. 42-44*

Krátké navedení k pravopisu od Šumavského, *1. roč., s. 54-59*

Co dělá brousek?, *1. roč., s. 79-80*

To je prý také brousek, *1. roč., s. 94-96*

Česká hlavní škola v Praze, *1. roč., s. 109-112*

Co se tedy vykomisovalo?, *1. roč., s. 129-130*

Zkouška na hlavní škole staroměstské v Praze, *1. roč., s. 161-163*

Rozmluva o chlebě, mouce a obilí, *1. roč., s. 244-247, 268-271*

Ctihodný Pane!, *1. roč., s. 264*

Všem českým p. p. učitelům, *1. roč., s. 288*

Zpráva od Šumavského, *1. roč., s. 304*

Malé navedení k přírodopisu, *1. roč., s. 321-324, 497-499*

Něco o hvězdách, *1. roč., s. 333-335, 443-444*

Oznámení, *1. roč., s. 336*

Jen dorozumění!, *1. roč., s. 396-398, 484-485*

Literní zpráva, *1. roč., s. 432*

Naše zásady a snahy, *2. roč., s. 27-29*

Navedení ku čtení z celých sad – poznámky, *2. roč., s. 248*

Libušin soud – Poznámání k tomuto výkladu, *2. roč., s. 279*

Jaroslav – Dodatek v archu 21. na str. 326 slíbený, *2. roč., s. 363-368*

Ohlášení, *2. roč., s. 416*

Rozličnosti Pražských novin (1826-1833). Praha. Redigoval J. Linda:

Slza na hrob Dobrovského, *4. roč., č. 7, s. 1*

Sámo (1832). Praha, Hradec Králové. Redigoval J. Franta Šumavský a J. S. Tomíček:

Sámo, *s. 10-16*

Várinka aneb červená krčma (Ruská událost z K.), *s. 17-53*

Škola. Pedagogický časopis učitelům na školách obecních, hlavních, nižších reálních, rodičům a vychovatelům (1852-1854). Praha. Redigoval J. Havelec.:

Důležité slovo o koncokách –ný a –ní přídavných, *2. roč., seš. 6, s. 28-30*

Mluvnické paběrky, *3. roč., s. 293-298*

Škola a život. Pedagogický časopis pro učitele, pěstouny i rodiče a vůbec pro vzdělavatele lidu (1855):

Opravovatel, *4.-5. sešit*

Vlastimil. Přítel osvěty a zábavy (1840-1842). Praha. Redigoval J. K. Tyl, K. B. Štorch:

Knih od sv. Prokopa psaná, *1. roč., s. 36*

Pohádka o krásné zemaně (dle národního vypravování povídána od Jos. Fr.

Šumavského), *2. roč., s. 37*

Něco o hvězdách, *3. roč., s. 37*

Pohádka o Jezinkách (dle národního vypravování povídána od Jos. Fr.

Šumavského), *4. roč., s. 169-175*

VIII. SLAVNOSTI A JINÉ AKCE POŘÁDANÉ NA FRANTOVU POČEST

Dne 25. října 1860 byla odhalena pamětní deska Josefa Franty Šumavského na jeho rodném domku v Poleňce čp. 3 „U Vaňků“ při slavnosti, konané krajanskými spolky z Klatovska a Domažlicka.⁶⁷ Na pamětní desce je vytesáno zlatým písmem: *Zde se narodil Jozef Franta Šumavský dne 27. listopadu 1796. Věnováno od bývalých studujících Klatovských.*

V roce 1863 byl postaven náhrobek⁶⁸ na olšanském hrobě Josefa Franty Šumavského z iniciativy spolku českých spisovatelů Svatobor. Na jeho skromném pomníku stojí: *Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo.*

28. a 29. srpna 1886 byla ve Kdyni a na nedalekém hradě Rýzemberka uspořádána plzeňským akademickým spolkem Radbuza oslava 90. výročí Frantova narození. Slavnosti se zúčastnilo i hodně lidí z Poleně a okolních vesnic. V sobotu 28. srpna mohli návštěvníci zhlédnout v kdyňském městském divadle hru *Probuzeňci* od Františka Adolfa Šubrta. Následující den měl profesor Hanuš Věnceslav Tůma proslov o Josefu Frantovi Šumavském.

15. a 16. srpna 1896 se konala jubilejní oslava 100. výročí Frantova narození, pořádaná v Poleni, Poleňce a v Pušperku. Hlavní zásluhu na jejím pořádání měl vedle místních činitelů již výše zmíněný spolek Radbuza. Prvního dne se konal výlet na Pušperk, kde JUDr. Karel Hostaš vyprávěl o historii zdejšího hradu. V neděli 16. srpna po bohoslužbě v kostele Všech svatých v Poleni se vypravil průvod k rodnému domku Franty Šumavského do Poleňky. O životě a jeho působení promluvil M. Pokorný z Plzně. Průvod se vrátil opět do Poleně, kde na hřbitově slavnostně zazpívali u hrobu Frantových rodičů. Odpoledne byla sehrána místními divadelními nadšenci hra *Manžel ze šetrnosti* od Adolfa Abrahamovicze a R. Ruskowskiho.⁶⁹

Na žádost JUDr. Karla Hostaše a za vydatné finanční podpory JUDr. Bohuslava Franty, vzdáleného příbuzného k malopoleňským a poleňským Frantům, který ale nezapomněl na kořeny své rodiny, byla opatřena ve válečném roce 1914 nová deska ze švédské hlazené žuly na pomník rodiny Josefa Franty Šumavského. Původní nevyhovovala, protože se na ni objevovaly trhliny a praskliny.⁷⁰

9. listopadu 1918 byla uspořádána velká slavnost⁷¹ k vyhlášení samostatné Československé republiky za účasti mnoha lidí včetně dětí i z okolních vesnic. Slavnosti se zúčastnilo i několik hasičských sborů z okolí. Městečko bylo slavnostně vyzdobeno a byla pozvána i hudba. Součástí manifestace byl vedle projevu a slavnostní mše i průvod k památníku Josefa Franty Šumavského, kde k účastníkům promluvil poleňský kaplan František Margold. Oslava byla večer zakončena slavnostním osvětlením městečka, lampiónovým průvodem a taneční zábavou.

K 70. výročí Frantova úmrtí uspořádali 13. až 15. srpna 1927 místní rodáci pod patronátem obecního zastupitelstva Poleně a Polenky vzpomínkové oslavy. O pořádání slavnosti se zasloužil zejména místní učitel Josef Bříško a Zábavní a vzdělávací spolek Šumavský. V sobotu 13. srpna vyšel v 8 hodin večer lampiónový průvod na hřbitov, kde u pomníku rodiny Frantovy promluvil jindřichohradecký archivář Ondřej Franta a místní rodák Karel Zeman. Druhého dne, v neděli 14. srpna, přijeli členové Sokolu z Klatov, Dolan, Bezděkova, Chudenic a Švihova, hasiči a selské spolky. V budově staré obecné školy se konala od 8 hodin ráno výstava místních památek a prací JUDr. Karla Hostaše, MUDr. Václava Pitřhy, Josefa Franty Šumavského a Josefa Kronidla. Mnoho exemplářů bylo vypůjčeno z klatovského muzea pány Josefem Kaňákem a Josefem Bříškem, kteří při této příležitosti vyslechli mj. přání Hostaše na založení Tělocvičné jednoty Sokol v Poleni.

⁶⁷ KAŇÁK, M. *Josef Franta Šumavský*, s. 194

⁶⁸ Fotodokumentace: obr. č. 25.

⁶⁹ KAŇÁK, M. *Josef Franta Šumavský*, s. 195-196.

⁷⁰ *Klatovské listy XXVIII*, s. 2.

⁷¹ Fotodokumentace: obr. 28, 30-31.

V 9 hodin se konal průvod (uvítaný náměstkem Poleně Karlem Kalinou a starostou Poleně Václavem Kacerovským) před Frantovým rodným domem v Poleňce. Těchto slavností se ale nezúčastnili studenti z Plzně ani z Klatov, jejichž přítomnost byla zaznamenána v minulých letech. Okresní politickou správu zastupoval rada Cvachovec, turistickou župu Albert a muzeum v Klatovech JUDr. Karel Hostaš. Četná byla i účast cizinců pobývajících na letním bytě v Chudenicích. Slavnostní, hodinu trvající řeč pronesl odborný učitel z Klatov Zdeněk Novotný, v které se zaměřil na Frantovo dílo a přínos dnešku. Dále promluvila Pölzelbauerová, ředitelka Zemské jednoty učitelek v Praze. Po zahrání hymen se průvod vrátil do Poleně, kde poobědvali v restauraci Františka Šediny (v budově školy dostávali poukázky na oběd za 8 Kč). Odpoledne ve 14 hodin proběhlo veřejné cvičení více než 100 členů, členek, žáků, žaček a dorostu v sokolském kroji s hudbou pana Josefa Tomáška ze Zdeslavi, které se konalo na louce velkostatkáře Jana Černého „Za dvorem“⁷². Neděle byla zakončena taneční zábavou v hostincích Františka Šediny a Josefa Kadlece „U Tomášků“. V pondělí 15. srpna se pořádal od 15 hodin koncert orchestru pod vedením profesora P. V. Houry. Posluchačům zahráli MUDr. Matějček, klavírista Stanislav Toman, Karel Zemana z Přeštic, houslový virtuos Václav Lukáše, slečna Růžena Zahrádková a Jan Zeman ze Švihova. Pro špatné počasí byla účast slabší. Večer se konal přátelský večírek na rozloučenou.⁷³

Franta Šumavský a jeho dílo bylo připomenuto také na členské schůzi Tělocvičné jednoty Sokol v Poleni 14. října 1937.⁷⁴

28. října 1937 se zúčastnili místní obyvatelé a členové Sokolu slavnosti k založení Československé republiky. Po proslovu ředitele poleňské školy Jaroslava Procházky byl položen věnec k pomníku padlým a všichni přítomní se odebrali na hřbitov, kde při delší řeči místního faráře si připomenuli místní rodáky, kteří se zasloužili o vlast, tj. Josefa Frantu Šumavského, JUDr. Karla Hostaše, MUDr. Václava Šebestu a těsnopisce Josefa Krondla.

5. července 1947 konal v Poleni Místní národní výbor vzpomínkovou oslavu k 90. výročí Frantovy smrti. V 9 hodin 30 minut se konala v kapli sv. Salvatora na poleňském hřbitově mše a v 10 hodin pak proslov poštmistra Josefa Kaňáka u pomníku Frantovy rodiny. V 13 hodin 30 minut byli uvítáni hosté u pomníku padlých vojáků v Poleni na náměstí. Poté se průvod přemístil k rodnému domku Franty Šumavského v Poleňce, kde inspektor J. Sobotka připomenul, že podobné minulé oslavy se staly symbolem posílení národní jednoty a uvědomování si národní svobody. K rozloučení s přítomnými pak došlo opět u pomníku padlých na poleňském náměstí.⁷⁵

15. prosince 1957 se vzpomnělo Osvětovou besedou při Místním národním výboru v Poleni na 100. výročí Frantovo úmrtí a 17. ledna 1958 pořádal Vlastivědný kroužek Klatovanů v Praze výstavu Frantova díla. Byla to poslední akce připomínající národního buditele Josefa Frantu Šumavského jako muže pokroku, horlivosti, píle, pracovitosti a jako vzoru pro budoucí generace.

Během komunistické éry, doby tolik nenakloněné k minulosti, kultuře a tradicím, nikdo o jeho myšlenky nestál. Pamětní deska z roku 1896 byla okolo roku 1968 z jeho rodného domu při úpravě štítu sundána a uklizena do stodoly. Až z iniciativy bývalého klatovského starosty a středoškolského profesora Karla Mráze bylo ujednáno s dnešním majitelem, že ji daruje Vlastivědnému muzeu dr. Karla Hostaše v Klatovech.⁷⁶

⁷² Založení pobočky tělocvičné jednoty Sokol Klatovy v Poleni. In. *Tělocvičná jednota Sokol Poleň*.

⁷³ *Klatovský kraj*, 1927, s. 2.

⁷⁴ Zázpis ze členské schůze z 21. listopadu 1937. In. *Tělocvičná jednota Sokol Poleň*.

⁷⁵ *Pamětní kniha obce Poleň 1915*, s. 189.

⁷⁶ VACULÍK, O. Josef Franta Šumavský – Ranní úvaha. In. *ČR03-Vltava*.

IX. ZÁBAVNÍ A VZDĚLÁVACÍ SPOLEK ŠUMAVSKÝ V POLENI

Zábavní a vzdělávací spolek Šumavský byl založen 19. ledna 1919 v Poleni v hostinci „U Tomášků“ (čp. 65) Jaroslavem Křesťanem (učitelem), Josefem Sikou, Václavem Kohoutem (úředníky Škodových závodů) a Františkem Vrzalem (tajemníkem republikánské strany a pisatelem). Úkolem spolku bylo zvyšovat kulturní a společenský život v městečku a blízkém okolí prostřednictvím divadelních inscenací, hodnotných přednášek apod. Do spolku se přihlásilo téhož roku 58 členů. Členové jednali o názvu organizace, přičemž padaly návrhy jako Doubravan, Doubravský, Šumavan aj., ale nakonec zvítězil návrh Václava Kohouty z Poleňky pojmenovat spolek na počest národního buditele Josefa Franty Šumavského, tedy Šumavský. Za předsedu byl zvolen František Vrzal, za místopředsedu Josef Ludvík, za jednatele Josef Mareš, za pokladníka Josef Sika, za revizory Josef Kadlece z Poleňky a Stanislav Chaloupka z Poleně a za knihovníka Jaroslav Křesťan. Stanovy dostali od Turnovského, sdružení divadelních ochotníků klatovského okresu.⁷⁷

Prvním vystoupením tohoto spolku byla inscenace Skružného veselohry *To byla noc* již počátkem února roku 1919 v sále Sboru dobrovolných hasičů v Poleni. V roce 1921 koupili ochotníci jeviště od Sokola ve Škvřanech, kde si ale zahráli pouze jednou, a to o mikulášské zábavě. Do roku 1923 vystupovali na půdě starosty městečka Poleně, kde bylo utvořeno provizorní jeviště, které ale v roce 1923 prodali Sokolu v Předslavi. Do roku 1925 opět vystupovali v hasičárně. Pak bylo zřízen kulturní sál a knihovna v hostinci „U Tomášků“.⁷⁸

Od roku 1922 se stala organizace členem Ústřední matice divadelního ochotnictva československého (ÚMDOČ).⁷⁹

Dne 22. března 1931 konal spolek Šumavský valnou hromadu a při volných návrzích přečetl řídící učitel Jaroslav Procházka (původem z Bezděkova) úryvek z pamětního spisu, vydaného k příležitosti 70 let od smrti Franty Šumavského: „A ještě jeden význam měl nový spolek, měl být předchůdcem a upravovatelem cesty Sokolu.“ Vysvětlil ideje Sokola a podotkl, že by mělo dojít k založení tělocvičné jednoty ku prospěchu celé obce. Tuto myšlenku však nikdo (kromě Josefa Kaňáka) ze začátku nepodpořil a řídící učitel Procházka odešel z valné hromady s pocitem nevděku domů. Sokol byl nakonec ale ustanoven 30. dubna téhož roku.⁸⁰

V neděli 15. května 1932 na Boží hod svatodušní od 14 hodin a od 20 hodin sehrál Sbor dobrovolných hasičů v Poleni v novém sále restaurace „U Chmelíků“ divadelní hru o třech dějstvích (sedm obrazů) *Psohlavci*, kterou napsal Antonín Fencel podle románu Aloise Jiráska. Tuto divadelní hru obsadili převážně ochotníci poleňského spolku Šumavský. Hra byla provedena v historických krojích. Vstupné: 1. řada 5 Kč, 2. řada 4 Kč, k stání 3 Kč, děti 1 Kč. Hudebně doprovázela divadlo kapela Josefa Tomáška ze Zdeslavi. Inscenaci provedlo 45 ochotníků. Při této příležitosti byla pořízena baldachýnová opona za 5 600 Kč, kterou ušil poleňský krejčí Jan Rohouš, a veškeré malby provedl klatovský malíř Netal.⁸¹

Dne 17. července 1932 byl odhalen na podnět Vzdělávacího a zábavního spolku Šumavský na poleňském náměstí pomník padlým vojákům v první světové válce (1914-1918) od akademického sochaře Viléma Glosa z Klatov. Protože však spolek Šumavský nebyl po finanční stránce dost silný, byl zřízen fond, z kterého se uhradila z velké části pořizovací cena pomníku

⁷⁷ MAREŠ, J. U kolébky spolku Šumavský. Vzpomínky. In.: *Pamětní spis: Upomínka na slavnost pořádanou pod protektorátem slavné obecní rady Poleně a Poleňky u příležitosti 70. výročí úmrtí Josefa Franty-Šumavského a II. sjezdu rodáků a přátel Poleňska 13.-15. srpna 1927*, s. 42-44.

⁷⁸ MAREŠ, J. U kolébky spolku Šumavský. Vzpomínky. In.: *Pamětní spis: ...* s. 45-46.

⁷⁹ *Místopis českého amatérského divadla*, II. díl, s. 184.

⁸⁰ *Tělocvičná jednotka Sokol Poleň. Zápis z valné hromady 22. března 1931.*

⁸¹ *Pamětní kniha obce Poleň 1915*, s. 95, 106.

(7.000 Kč). Do základů pomníku byly vloženy pamětní listiny spolku Šumavský, obce Poleň a jiných organizací. Odhalení pomníku zahájil svým proslovem starosta obce Poleň Václav Kacerovský. Pak následovaly vzpomínkové projevy předsedů všech zúčastněných spolků a obcí. Zazněla i slova poslance Kočandrleho. Každý z pozůstalých položili za svého padlého bratra, syna, či otce věnec nebo kytici. Pak hudba Josefa Tomáška zahrála státní hymny, píseň *Hoši od Zborova* a úryvky ze Smetanovy opery *Libuše*.⁸²

Spolek Šumavský pak ještě zinscenoval ještě divadelní hru *Jménem Jeho Veličenstva (Poprava Josefa Kudrny v Motole u Prahy)*, Smetanovu veselohru *Prodaná nevěsta* ad. Po zrušení tohoto spolku v roce 1948⁸³ se povědomí o Frantovi Šumavském pomalu, ale jistě vytrácí. Nastupující režim, který likvidoval „prvorepublikové přežitky“, zpřetrhal silné pouto mezi Frantovým jménem a jeho rodným krajem.

Maxmilián Laminger z Albenreuthu	Václav Levora	Jakub Brychta	Josef Kadlec
Jeho choť	Anna Kaňáková	Adam Ecl, zvaný Čtverák	Karel Balák
Jan Sladký Kozina	Adolf Kotáb	Šerlovský, rychtář v Pocinovicích	Antonín Šťastný
Hančí, Kozinova žena	Anna Šebestová	Lammingerův správce	František Šebesta
Jeho matka	Josefa Auerveková	Petr, Lammingerův sluha	Ladislav Franta
Dudák Jiskra Řehůřek	Štěpán Kaufner	Krajský hejtmán	Josef Chmelík
Matěj Příbek	Václav Vališ	President apelačního soudu	Václav Roubal
Manka, jeho dcera	Anna Písaříková	Kryštof Hrubý, rychtář v Dražínově	František Roubal
Jeho otec	Václav Laitl	Jiří Syka, rychtář v Oujezdě	
Děti Kozinovy, domažlický soused Just, Němec a Peč, chodští vyslanci, písař, myslivec, hajný, Konopa, Houzka, Kuba, výrostci, důstojník, úředník, vrátný, kněz, šlechta, Chodové, soudcové, vojáci			

Tab. č. 2: Obsazení ve hře *Psohlavci*.

Spořitelní a záložní spolek v Poleni	2.000	Pan ředitel poleňské školy Josef Mareš	50
Sbor dobrovolných hasičů v Poleni	100	Jan Kadlec, Budějovice	20
Vzdělávací spolek Šumavský v Poleni	800	J. Blumenstengl, Klatovy	20
Honební společenstvo Poleň	1.000	Václav Kadlec, Kolinec	50
Sbírka po obci Poleň	587	Josef Petrovič, Petrohrad	100
Sbírka po obci Poleňce	291	Stanislav Šedina, Ječmeniště	200
Sbírka po osadě Pušperku	134	JUDr. Karel Hostaš, Klatovy	50
Sbírka po obci Zdeslavi	135	Dřevaři v Poleni	150
Za Mlýnec Jan Kotous v Chudenicích	50	celkem vybráno	5737 Kč

Tab. č. 3: Seznam přispěvatelů na pomník padlým v 1. světové válce v Poleni.

⁸² *Pamětní kniha obce Poleň*, s. 107, 204.

⁸³ *Místopis českého amatérského divadla*, II. díl, s. 184.

X. JAK O NĚM PSALI DRUZÍ

X.a) BOŽENA NĚMCOVÁ: JEŠTĚ NEPŘEŽIL JSI JEDEN, MÁŠ TU DRUHÝ SMUTEK⁸⁴

Jako hromová rána, když padne z jasného nebe, tak nás zpráva o úmrtí našeho Šumavského překvapila. Vždyť jsme ho tu viděli mezi sebou zdravého, — jak se zdálo; obdivovali jsme mysl jeho svěží, veselou, obdivovali sílu ducha, který zvítězil nad tolikými obtížnostmi, dílo započal, které žádá celý věk člověka! Duch jeho nestárnul, a dodával také tělu síly mladistvé; zdálo se nám, jako by Franta měl věčně žít, — a proto nás smrt jeho dvojnásob překvapila. Neníť ho více. — Vypadl z kruhu našeho jako drahý kámen z prstence! Kdo nám ho nahradí! — Tak čistých, poctivých duší, tak obětivých, pořádku na světě! — On žil jen pro vlast! Život jeho byla řada utrpení a obětí pro dobro vlasti! Co k prospěchu jejímu, co k oslavě její sloužit by mohlo, tomu se obětoval a k tomu směřovaly všechny záměry celého života jeho. — Vědomí to posilou mu bylo ve všech utrpeních a dodávalo mu onu spokojenost a útěchu, která pochází z čistého vědomí. — Sám v nuzných okolnostech, pomáhal přece kde jen mohl, zvláště se ujímal mnoho studentů chudých, jichž vždy kolem sebe měl. Když pak sám nemohl, řekl jiným; darmo ho nikdo o pomoc nežádal — vědělť, co je zle. — Studenti ho také měli co svého učitele v dobré památce, neboť jim byl spolu přítelem, jako druhdy jemu nezapomenutelný jeho Němeček! — A kdo by nebyl měl Frantu rád! — Jeho upřímnost prostosrdečná, jeho poctivá povaha a dobrosrdečnost získaly mu všeobecnou vážnost a lásku u všech tříd obyvatelstva, což se účastenstvím při jeho úmrtí a slavným pohřbem nejlépe dokázalo. — Při všech svých těžkostech nebyval mrzut — ani v domácnosti — aniž nařikal, a jestli se zmínil, bylo to několika jen slovy, jak v řeči, tak v listech. Tak píše jednou příteli svému:

„Bídny nejsem, nešťastný nejsem — potřebný jsem!“ Kdyby nebyl nikdy přinucen býval takto si povzdechnouti, snad by léta ještě byl mezi námi žil! — Měla bych nyní o jeho zásluhách co spisovatele a učitele promluvit, o to nechť se však jiní pokusí. Já podávám tuto nástin života jeho, více soukromého, a čtenář nechť vidí, jakého byl srdce a jaké povahy náš Franta již od mládí.

Josef Franta Šumavský narodil se dne 27. listopadu 1796 v Polence v kraji Klatovském. Otec jeho, Adam Franta, byl tesař, muž na slovo vzatý, v práci neunavný. Matka jeho Anna byla žena rozšafná, usilovná jako její muž; jak on, tak ona pracovali a starali se jen na děti, aby z nich byli hodní lidé. Matka vynikala i tím, že znala léčivé byliny rozličné a hvězdy. — S málem začali, ale při obapolné usilovnosti za několik let se zmohli na hodnou chalupu a Pánbůh jim požehnával. Děti měli čtyry — dva chlapce a dvě děvčata. Náš Josef byl nejstarší. Když si odbyl šest let školy v Polině, pomáhal otci při hospodářství, pásal krávy, volky, chodil na robotu a podobné práce vykonával.

Někdy chodíval ještě s několika na polední hodiny do školy, kde jim pan učitel nebo pan kaplan něco z náboženství pověděli, což Frantu velice těšilo. — Z této doby vypravuje ve svých zápiskách dvě scény, které ukazují, že měl velmi rozumné rodiče. — Franta totiž velmi rád hrál v knoflíky s pastevci, když byl na pastvě; jednou měl novou kamizolu na sobě, zpředu celou pošitou lesklými knoflíky. Když se mu ale při hře knoflíků nedostávalo, odřezoval jeden po druhém, až zůstala kamizola holá. Když takto ošacen domů přišel, chtěl ho otec bít, matka ale nedala říkoc: „Nechť v ní nyní tak chodí, dokud mu potrvá!“ — a Franta musel chodit bez parády. —

Jednou zase měl dva volky pást. Byl by pásal, kdyby nebylo knoflíků bývalo, o něž velmi rád hrával. — Pastevci mu poradili, aby jen volky uvázal, že nebudou dlouho hráti. Franta si dal říci a volky přivázal, neboť se bál, aby se nepotloukly s ostatním stádem — bylyť odjinud přivedené. Hrál tedy, hrál, až stálo slunce vysoko a poledne se blížilo. — Chlapci ostatní se sebrali,

⁸⁴ *Posel z Prahy*, 1858, 3.-4.díl, s. 55-63.

aby hnali syté stádo domů, jemu se ale hladové volky trhaly a po pastvě se točily. — Bylo mu jich líto, ale co platno, domů hnát musel. Přiřzene domů, zavře je do chlíva a kojí se tím, že je odpoledne dvojnásob napase. — Ale volky bučely hladem a otec přiběhl hned do chlíva a hned prý viděl, co to bučení znamená. — „Nechci se tě nyní ptát, kdes ty volky pásli, beztoho za chvíli poženeš zas. Nyní pojď k obědu!” tak mu řekl otec, vzal ho za ruku a vedl do světnice; tam mu vykázal místo, ale ne za stolem, nýbrž půl sáhu od stolu. Druzí jedli rozpečky, on se musel dívat a po obědě s lačným žaludkem hnál volky opět na pastvu. Večer, když přihnál, otec ho čekal: „Nu vidíš, kterak brzo jsi pást se naučil, ráno jsi to ještě neuměl,” a teprv dostal kus chleba.

V ten čas asi přišel do Polině nový kaplan, Kašpar Němeček; s mladším jeho bratrem Janem, kterého kaplan do studií gymnasiálních připravoval, se Franta spřátelil. Byli si věkem rovni, jenže Němeček byl, jak se samo sebou rozumí, ve vědomostech pokročilejší. Ale Franta byl zato odhodlanější, zvědochtivý a vtip také měl; ptal se Němečka na to ono a ten ho rád poučoval. — Také pan kaplan jim v polední hodině povídal o věcech, o nichž jindy neslychali, a na vše je upozorňoval, co by jim k prospěchu bylo. — Než pan kaplan přišel, nevědělo se, že by mimo školní a modlitební knihy ještě jiné knihy bylo, a tu jim začal pan kaplan půjčovat rozličné pěkné čtení. Později vybral si kaplan několik starších žáků, že je bude učiti německy. Mladší Němeček hned o tom Frantovi řekl a navrhl mu, aby bratra poprosil, že ho jistě také přijme. „A myslíš, že by mě mezi ně vzal?” ptal se nesměle Franta. „I toť víš, má tě rád,” řekl Jan. Kdo byl radši než Franta. Druhý den s dovolením rodičů čekal na pana kaplana před školou a hned nato prosil, aby ho přijmul do německé hodiny. Němeček, jak ze všeho vidno, upřímný přítel lidu, s radostí ho přijal a hned mu určil hodinu, kdy se má vždy dostavit. — Rodiče jsouce tomu povděční, hleděli, aby mohl tu hodinu odejít od práce. — Bylo jich pět, co se učili, čtyři vyvolení od kaplana a on, doprošený, pátý; ti měli k učení kdy, ale on chudřas někdy nemohl přec odběhnout až odpoledne. Tu býval pan kaplan v zahradě, obíraje se některou prací zahradní. Franta mu hned pomohl a pan kaplan ho přitom vyslychal a pak ho v leccem poučoval.

To, říkal Franta, byly jeho nejkrásnější chvíle. Franta byl ze žáků nejstarší a snad méně věděl, ale záhy je všecky předstihl. Konečně přestával jeden za druhým hodinu navštěvovati, báli se zkoušky, Franta ale šťastně vytrval a použil každé chvíle k učení. —

Nemohu zamlčeti jeden výjev, který je velmi charakteristický. Bylo to už na kratších dnech — na zimu —, když se Franta časně zrána k faře přihnál a na dvěře tloukl. Otevřeli mu a on k panu kaplanu. Pan kaplan seděl u svíčky a pracoval. „Prosím tě,” praví mu, když byl otevřel, „co tě sem tak časně vede?” — „Vašnosti, já jdu na cesty,” odpověděl Franta, „jdu ještě s jinými tuhle stranou Klatov dělat silnici; lopatu jsem nechal dole.” — „No, tohle bude krásné učení, také silnici dělat; kam tě to ještě pošlou!” — usmál se dobrý kněz. „I vašnosti, já mám úlohu hotovou, tady je, prosím račte ji přehlédnout a jinou mi napsat, až půjdu zpátky, já se tu stavím!” — Takto se učil chudák německy a přitom nádeničil, sedlačil, krávy pásli. V letě si ho začasť ženci pozvali k žatvě, aby jim zapískal na klarinet, neboť jakožto pravý Čech byl také muzikant. Také na pastvě si pískával na klarinet; myslím, že ho k tomu nikdo ani neučil. —

**X.b) FERDINAND BŘETISLAV MIKOVEC:
JOSEF FRANTA ŠUMAVSKÝ⁸⁵**

Zase jeden z našich nejobětavějších pěstitelů literatury národní v Pánu! Smutná vest naplnila především Prahu, „Šumavský mrtev!“ znělo ze všech stran, a kdož ji slyšel, nechtěl žalostné novince hned víry dáti, upamatovalť se, že tomu dva neb tři dni, co známou osobnost humoristického slovníkáře byl někde potkal. Nebylo ani slyšeti o nemoci muže, nad jiné v Praze oblíbeného. V neděli dne 20. ještě v hostinci obědval, a v úterý, dne 22. prosince, o desáté hodině předpolední již ležel mrtev na loži. Zapálení plic učinilo čilému jeho životu tak náhlý, netušený konec. Vseslovansky slovník, jehož vydáváním se nyní zanášel, byla poslední jeho starost na umrlčím lůžku. „Josefe, ten slovník!“ bylo poslední slovo, kterýmž umíraje oslovil svého vděčného sestřence a pilného pomocníka, Josefa Ranka, a chladnoucíma rtoma šeptaje oblíbené své pořekadlo: „Kdo to řídí, ať to soudí,“ dodychal.

Josef Franta narodil se dne 27. listopadu 1796 v Polence v Klatovsku, odkudž přijal později spisovatelské jméno „Šumavsky,“ psav se před tím nějaký čas „Vrantevič“. O svých začátcích zdědil sestavovatelům rejstříka k Jungmannově historii literatury následující data: „Dostal první základ čili navedení ke studiím od Kašpara Němečka, tehdejšího kaplana v Políně, pak děkana v Chudenicích. Týž uvedl jej na gymnasium Klatovské, kdež on pobýv pět let pod Pražsko-Emauzkými benediktiny, do Prahy na filosofická studia přišel. Po tříletém Studium filosofickém a dvouletém theologickém (co theolog byl spolučenem svých bývalých profesorů v Emauzích) odhodlal se k vyučování českého jazyka a jiných předmětův v něm soukromě i veřejně.“ — Veřejně učil nejprv v opatrovně na Hrádku celý rok vedle přítele svého Svobody. Spisoval rozličné maličkosti a zabíral se vždy hlouběji v studia filologická. Roku 1829 ponejprv u veřejnost vstoupil se spiskem: „Zastaralé formy slovesa českého,“ vysvětlené atd., načež roku 1831 založil s Jaroslavem Langrem a Slavomírem Tomíčkem „všeobecný zábavník“ pod titulem „Čechoslav“, který tehda dosti znamenitého vlivu měl, a druhého roku jméno „Samo“, třetího pak „Krok“ na se vzal. Franta byl sobě umínil, účinkovati co spisovatel, pročež se též obeznámil se zvláštní pilností se sazečstvím, a zastával roku 1835 nějaký čas místo korektora a vedoucího u Špinky, kdež roku 1838 vydal život bratrského biskupa Jana Augusty, dle sepsání bratra Jana Blahoslava.

Roku 1843 začal vydávání rozsáhlého a pilného svého díla „Úplný česko-německý slovník,“ který teprv roku 1847 šťastně dovršen. S jakými těžkostmi bylo Frantovi Šumavskému zápasiti při tomto, síly jednotlivce vlastně přesahujícím podniknutí, naznačil velmi trefně nejlepší feuilletonista mezi námi (dr. Č.) v článku, jenž též vyličuje poněkud povahu zvěčnělého Franty, pročež zde výtah z něho stůj:

„Slovník německo-český Franty Šumavského —“ píše dr. C. — „o jehož dokončení mnohý, a sice podle kolikaleté zkušenosti ne bez příčiny, silně pochyboval, leží před námi (1847) v celé úplnosti, a lidé, kteří podporujíce literaturu národní jen na oko, omlouvali se nedůvěrou v lidskou stálost, pozbyli tím zastěry a přihnou se bez pochyby do krámu pana Řivnáče a rozeberou toto předůležité dílo, jak se říká, na chvat.“

Přáli bychom od srdce panu Šumavskému, aby se slova naše neprorocká zevrubně vyplnila; neboť v plné míře chováme přesvědčení, že by kdo jiný mezi námi všem překážkám byl odolati mohl. K tomu musí míti člověk tu roztomilou naivnost, ten lehkomyšlný humor a při tom též tu neoblomnou vytrvalost, a musí státi v tak neposkvřené pověsti svého charakteru, jako náš Šumavský, chce-li, aby mu národ s takovou důvěrou a láskou ku pomoci pospíšil. — Literární přátelé podporovali spisovatele ochotně i bezzištně. Když ku konci dílu prvního podniknutí vážnouti počalo, vzal Šumavský náklad mnoha tisíc s panským pousmáním na sebe, jakoby mu v truhlici krony plesnivěly, ačkoliv věrně vyznal, že nemá ani halíře. On pracoval od rána do večera, v tiskárně se tlačilo, dva svazky se vydaly a měly zaplacený býti. Co z toho? Šumavský si postěžoval

⁸⁵ *Lumír*, 1857, díl 2., s. 1242-1243.

u svého příznivce doktora Friče, který mu na vzácnou hypoteku poctivého jména 1000 zl. stříbrných bez lichvy a bez ouroků půjčil, jen aby humorista své oblíbené přísloví: „že je hanba býti na světě“ nikdy více z úst nevypustil. Třetí svazek zaplatil krutým osudem odňatý nám vrchní inženýr Perner, na čtvrtý a pátý vydaly se akcie po 50 zl., jichžto nenepatrná zásoba od šlechtických mužů rychle se rozebrala. K poslednímu svazku potřebné útraty přijal opět dr. Frič na sebe, přispěv takto radou i pomoci ku skončení národního díla. Vedle činu, který konán jest, záleží mnoho na tom, jak se stává, a tu třeba zvláště povděčnu býti muži, který pomoc svou opravdu, s apoštolskou ochotností a laskavostí přináší.” —

Hned po skončení díla toho jal se pilně sestavovati kapesní slovník česko-německý a německo-český pro dvorní tiskárnu Synů Bohumila Haase, kdež u pěkném vydání vyšel. Při rozsáhlých studiích k pracím slovníkářským zanášel se (nejvíce však z ochoty, ač nebyl nikdy zámožný) vyučováním v češtině. Učil dvě léta v Žofínské akademii, pak dvě léta na hlavní škole židovské. Když se roku 1848 česká hlavní škola v kolleji piaristů na Novém Městě zřizovala, byl Franta Šumavský, jenž tehda český paedagogický list, „Posel z Budče“, byl založil, od městské rady vyvolen za spolučlena komissí pro zřízení této nové školy. Téhož roku povolán za profesora na akademické gymnasium Starého Města Pražského, z kteréž hodnosti se roku 1850 poděkoval.

Roku 1851 připravoval rozličnými brochurkami a brzo též neohroženě počal vydávání velkého všeslovanského slovníku. První pokus uvázl, avšak v krátkce nalezl Franta Šumavský v panu Bellmannovi nakladatele činného a podnikavého, jemuž čest zajisté přikáže, pokračovati v začatém díle, ku kterémuž zůstavil Šumavský množství materiálu a schopného spolupracovníka v osobě svého sestřence.

Ostatní větší spisy Šumavského, jichž jsme v tomto článku nezmínili, jsou: Slovanka, sbírka národních pověstí (společně s Tomíčkem, r. 1833 v tiskárně Sommerově). Otčenáš slovanský ve čtyřech nářečích, aneb krátké navedení ke čtení slovanskému, t. j. ruskému, ilirskému, českému i polskému (1840 u V. Spinky). Malá čítanka s několika abecedami, jakož i navedení ke čtení a k pravopisu (u Jaroslava Pospíšila 1841). Navedení ku čtení bez abecedy a k pravopisu bez psaní, aneb: Opozdilý předchůdce (u J. Spurného 1845). Kromě toho přispíval do Časopisu musejního, do Vlastimila, do Květů, do Lumíra, do Školy a Života a do rozličných jiných časopisů.

O povaze Frantově nelze než chvalitebného pronésti; byl u měšťanstva staršího, jako u bujaré mládeže studující v stejné míře oblíben, poněvadž bezúhonnost, čilost a živost svou dovedl zachovati spolu s nepomíjitelným humorem. Odpočívaj v pokoji!

**X.c) ANTONÍN KLÁŠTERSKÝ Z ROSENGARTENU:
LAMPA⁸⁶**

Šla v šatě zmoklém, v chatrných
svých letních botkách, šla až za bránu
za rakví svého druha dobrého;
pak chvějíc se a sama churava
však vrátila se, dále nemohla.

Kdo z těch – kdož budou slavit v nádheře
dnes Štědrý večer, asi vzpomene,
že uložen v zem český slovníkář
jenž si v své bídě věřit nepřestal
v dny příští slávy všeho Slovanstva
on žil a trdil se a pracoval
a kříž svůj nesl. **Franta Šumavský!**
Jen v pokoji a světle, a co dál jí
je v zápasit – zda také neklesne?

Ne nesmí – ještě dětem třeba jí
i národu a také věří přec
v své ideály! Ještě „Babičku“
svou viděti chce v rouše spanilém
a napsat román ... Jak se těšila
na dnešní Štědrý den: muž přijde
a přiveze pár zlatých, aspoň mžik
zas konec bídě, teskné trampotě!

A teď ten pohřeb! Jak by padl stín
jí v slunnou záři. Ne, ne, nesmí se
té tísní poddat, kvůli dětem svým
se usmívat dnes musí. Štědrý den!
Oh komu štědrý? Panstvu, boháčům!
Ne těm, kdo jenom ve snách králi jsou
a kněžnami, ač rozhazují v lid
víc skvostů, než když svatbu slaví král.
Co děti za to mohou? Radostný
mít chtějí večer – však jej měla též
v svém dětství kdysi v Starém bělidle,
jak oloupit už svoje? Aspoň jim
dnes musí dárek dát, necht' hladoví
pak zítra sama!

Teď již valem se
stmívalo kolem, sem tam blikaly
už lucerny a v deště kalužích
se chvěl svit jejich slabý. Dále šla,
do krámů nahlížejí, trudíc se,

⁸⁶ *Pamětní kniha obce Poleň 1915, s. 192-197.*

co nakoupiti za pár krejcarů
svým dětem milého. Oh však uživí!
Té parádnici Doře jistotně
vhod budou rukavičky, Jarouš přál
si nové pouzdro, ano, koupí je
a do něho dvě vloží barvičky
a štěteček – vždyť hoch jen malovat
a malovat a velké vlohy má.

To bude radosti! A šťastna
se usmívala, dárky, kupujíc.

Tak a teď domů! Věru sama hlad
již cítí, zkřehlá, všaktě nejedla
jak po ránu. No aspoň uvidí
prasátko zlaté ...

A teď bolestný
škub úsměv rtoma. Co těch zlatoušků
by byla v žití asi viděla,
když tolikráte dlouhý, velký půst
ji uložila nouze. Domů, domů již.

Ne ještě ne. Vždyť musí zaskočit
si pro **Markytku**, sestru **Frantovu**
ta ubožka dnes nesmí sama lkát
a samotna by jistě nepřišla.

Snad z pohřbu již je doma. Spěchala
a za tmy potom, vedouc **Markytku**,
jež stálé oči utírala si,
se vracela v byt skromný. Manka tam
již s Dorou vařily a starý Vid'
ji štěkotem svým vítal. Za to muž,
za to bručel o toulkách, návštěvách
u panstva, jenž je uctívat se dá
a nepomůže. Jak když neslyší,
nic neřekla a na stůl strojila.

A po večeři, při níž jakoby
ten pohřbený dál v kruhu jejich dlel
a mysl létla také v širou dál
ke Karlovi – oh, ubohý ten hoch,
jak staví večeř dnešní v cizině! –
rozdány dárky. O té radosti!
Drobnůstku levnou každý našel tu,
a Dora ihned natahovala si rukavičky,
Jarouš, malovat, že ihned musí.

Paní Božena, jak na zářné jich tváře patřila,

slyšela v duchu kůry andělské
pět: „Hošiana“. A teď postavil
muž dar i před ní: dávno jakási
prý poslala to pro ni v podvečer.

Že na ni si kdo vzpomněl? – Užasla ...
Ach Bože můj, toť lampa překrásná
to lampa, hleďte, psací na stolek!
Kdo dárkyně však? Paní Palacká?
či Riegrová? Či paní hraběnka
snad Kounicová? Ne, ne, zlatek pár,
ty poslala by spíš neb starý šat,
vždyť i to vděčně bráti musila,
ba sama o to prosit nejednou,
ač bolestí mrouc. O jak, žehnala
té jemné duši, jež ji stavěla
před nad žebračku.

Ihned lampu naplnit si dala
a již jako ve snách jen naslouchala
muže hovoru, jenž stále stýskal, spory vykládal
jež o pensi má, děti s Mankou hře,
a pohled na tu lampu nesl ji
v svět jiný, v říši ilusí ...

A pak – když **Markytka** již rozloučila se
a spát šel muž i děti ... rozžehla
si tu svou krásnou lampu na stolku
a v šál se halíc, před ní seděla.

(...)

**X.d) KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ:
KŘEST SVATÉHO VLADIMÍRA - VIII. zpěv: KAMARILA ⁸⁷**

Jako u všech potentátů
tak i v Rusku byla
mocnější než ministerstvo
dvorní kamarila.

Zachovej nám, panebože,
Frantu Šumavského:
že je každá kamarila ⁸⁸
pohlaví ženského.

Vladimír byl ještě k tomu
puncto sexti štvanec,
jako lev kraloval mužům
a ženským co kanec.

Jednu ženu měl Normanku
a jednu Řekyni,
dvě měl Češky, že jsou hezky,
jednu Bulharyni.

A metresek jako pecek,
tři sta v Bělehradě,
dvě stě v sele Berestově,
tři sta v Vyšehradě.

Ještě kromě těch kasáren
leckde filiálku:
Kacík v Hessen-Kasslu nemá
tolik kafešálků!

A teď ještě tetky, matky
k nim přiadírovat,
pak to s jejich zpovědníky
multiplicírovat:

(...)

⁸⁷ HAVLÍČEK BOROVSÝ, K. Křest svatého Vladimíra. In. *Básně*, s. 125

⁸⁸ V domě čp. 650-II „U Kupců“ v Štěpánské ulici v Praze se scházela společnost národních buditelů, přičemž se hovořilo o různých věcech, např. také o politice a stísněných poměrech, které zavinila kamarila (= okruh vlivných lidí kolem panovníka) ve Vídni. Toto slovo zaslechla paní hostinská a ptala se, kdo je ta kamarila. Josef Franta Šumavský, aby zachránil situaci, odpověděl: „To je nějaká ženská“.

**X.e) LUDVÍK RITTER Z RITTERSBERGU:
NA ZGÓN JÓZEFA FRANTY-SZUMAWSKIEGO⁸⁹**

Komuż tu smutna mogiła się kopa?
Niéma już ciebie, drogi Franto nasz!
Twego imienia jest pełna Europa,
W Czechach, o bracie! wdzięczne serca macz.
Nuże przed troem Boga przedwiecznego
Zostań obrazem Czecha prawdziwego.

Kto mocen zliczyć wszystkie twe zasługi?
Kto da nam obraz wszystkich twoich cnót?
O! gdyby powstał nam Szumawski drugi,
Jakże szczęśliwy byłby Czechów ród?
Najpiérwszy wianek dano ci na niebie
Za to, że Czechy kochałeś nad siebie.

Co się pięknego w ojczyźnie dźwignęło,
Jakżeś miłował, jakżeś pieścił to!
Zacnych Jungmana trudów arcydzieło
Nienadaremnie przez twe ręce szło:
Czém został Jungmann dla swojej ojczyzny,
Tém miałaś zostać ty dla Słowiańszczyzny.

Ejże! pocziwa duszo ty a miła!
Tyś nam dokazał, o Szumawski mój!
Że nie przewrótność Czechów umocniła,
Że nie z obłudy płynie życia zdrój:
Z czystości serca, ze świętości dzieła,
Z woli niezłomnej ta moc wypłynęła.

Starych i młodych wiodłeś dobrą drogą,
Za swą chorągiew' uważał cię lud; -
Wołałeś do nas: „Przeszkoda ostrogą!
Bracia Czechowie, hejże z Bogiem w przód!
Gdy los nasz twardy, bądźmy jeszcze twardsi!
Gay wróg nasz hardy, bądźmy jeszcze hardsi!“

Z tobě, Józefie, bratnio zespolonych
Słowańskiej Lipy oglądał nas pień;
W nierównym boju za kraj uznojonych
Z tobą nas rzeźwił poważny jój cień ...
Ha! co słyszały téj Lipy konary!
Dłoń była w dłoniach, serca pełne wiary!

⁸⁹ *Teka Wileńska*, 4. ročník, 1858, s. 4-6.

Gdzie jeno z Frantą pili przyjaciele,
Miłość ojczyzny spływała na lud;
Dla prawych Czechów nalano tam wiele
Szklanic nauki i puharów cnót;
Myśl wrzała w głowie, w ręku szumiał dzbanek,
Radość wionęła z napełnionych szklanek ...

Dzisiaj Czechowie stłumić łez niemogą:
Jasne słoneczko nasze pokrył cień ...
Och! strata nasza jest zanadto srogą, -
Chyba Ty, Boże, na radość ją zmień!
Bracie mój drogi, żal serce mi tłoczy,
Na grobem twoim z łez nieschną oczy!

Długo, mozolnie, śmieie pracowałeś,
By się lud Czeski mógł wysoko wznieść ...
O mój Szumawski! i na cóż ujrzałeś
Klęskę ojczyzny, zdeptaną jej część?
Bogdajby raczej oczy zaszyły chmurą,
Na polu chwały gdy byliśmy gorą!

Lecz basza niwa zdeptana znów kwitnie,
Trąba oświaty przyzywa na trud;
Sztandar narodu powiewa zaszczytnie,
I Czeskiej piśni niezapomniał lud ...
Lipa odrasta ... Dziewski Czeskiej ziemi,
Zdóbcie grób Franty kwiatki lipomemi!

**X.f) EDVIN MARIUS THORSON:
JOSEF FRANTA ŠUMAVSKÝ⁹⁰**

Zima dýchá,
Ledný vítr zdychá,
Na bezlistých lesích Šumavských;
Temné hluky,
Smutné hrobní zvuky
Táhnou se po břehách Vltavských.

Léta hynou,
Vlny času plynou,
Všecko mine: toho není žal
Ten pak věčně žije,
Kdo co věrný sluha pracoval.

Mluva Česká,
Libozvučná, hezká,
Hlasem žalostným si nařiká,
Důvěrného
Milovníka svého
Nejvřeějšího že ztratila.

Věrně sloužil,
Vždy po lepším toužil,
Pilně pracoval i noc i den;
Řeč svou milou
Miloval vší silou:
Pro tu lásku bude památen.

**X.g) JOSEF JAROSLAV LANGER:
DEN V KOCOURKOVĚ**

§10. Královské brýle. Dokument o nich z Kocourkovské kroniky. Zmínka o panu Frantovi a o Aesopovi⁹¹

Pan Všetěčka (vypravěč) se dostává do kocourkovského muzea, kde ho jistý pan Vševěd upozorňuje na vzácný exemplář, brýle královské z 5. st., které nosil král zvířat lev, jak se dočítá v Kocourkovské kronice. Prý mu je nechali zhotovit mravenečci, kteří si stěžovali, že je lev každým krokem zašlapává, protože je nevidí. Když si pak král brýle nasadil, spatřoval malé brouky, mravence a jiný hmyz zvětšené. Lev své chyby uznal, ale nemohl se již po svém panství pohybovat, jinak by je každým svým krokem zabíjel. Protože již byl hladový, své brýle shodil a vydal se na lov. Zašlapal tisíce poddaných. Po jeho smrti vládl tygr, poté medvěd a kozel, ale ani jeden z nich už nechtěl nosit královské brýle. Kocúrové je následně donesli do muzea. Po vyslechnutí této legendy se pan Všetěčko rozhodl odjet domů a náhodou se zmíní svému průvodci o pekelném trakaři, jež ho dopravil do Kocourkova.

(...) I dím jemu: „Přijdu jistě, i kdybych jinou cestu naleznouti nemohl a musil opět dát se veztí na pekelném trakaři povětrím, nebo již kronika vaše zasluhuje toho, netoliko co se věcí vůbec, ale i co se starožitného jazyka týče. Z této pak příčiny také pana **Frantu**, slovuťného redaktora a spisatele zastaralých forem řeči české, vezmu po druhé s sebou, ač jestliže oba se na trakaři směstnáme. Mimo tj. vždy dobře a radno, abychom se nevydávali sami na cestu tak nebezpečnou. Věrný přítel bývá na cestě nejlepší hůl, jízto se poutník bráníti a na nížto se směle i ve všem podpírati a spolehati může.“ „Zakokrhá-li ale kohout?“ dí pan Vševěd.

„Zakokrhá-li kohout a vyklopí-li nás čert někde vysoko s trakaře, tuť padaje povětrím do propastí – budu se moci zadržeti pana **Franty** a pan **Franta** mne. I když takto padajíce jeden druhého chytati se budeme, dívati se snad bude na nás Ajsop s nebes, a zvolav *sententiam moralem*: Klesáš-li, chyt' se toho, kdo pevně stojí! zraduje se, že se mu po tolika neúrodných stoletích podařila zase jedna bajka, za kterouž se ani v nebi hanbiti nemusí.“ (...)

⁹⁰ *Lumír*, 7. ročník, 1857, s. 1269.

⁹¹ *Spisy Jaroslava Langera I*, část 2., s. 80. / *Časopis Českého museum*, 6. roč. 1832, 1.sv., s. 48. / Langer J. J. *Bodláčí a růže*, s. 166-167.

**X.h) JOSEF KAJETÁN TYL:
MOJE POSLEDNÍ PROCHÁZKA S DVĚMA UMRLÝMA**⁹²

Josef Kajetán Tyl vzpomíná v tomto článku, uveřejněném v Květech roku 1847, na svéráznou postavu národního buditele Josefa Jaroslava Langera († 1846). Neopomněl zmínit ani jeho věrného kolegu Frantu Šumavského.

Ale co pak je to, že dnes péro nekousáš? Dnes to jde rychleji. Ach ovšem, vždyť jen píšeš, co ti paměť diktuje. Vypravuješ svou nesmrtelnou cestu do Kocourkova. A proč pak se usmíváš? Ahá! To máš redaktora starých forem pod perem: „Zakokrhá-li kohout a vyklopí-li nás čert někde vysoko s trakaře, tuť padaje povětrím do propastí budu se moci zadržeti pana **Franty** a pan **Franta** mne.“ – Tak si psal a tiše se usmíval a nepomyslel si ubohý, že se bude p. **Franta** déle smát! Ach ovšem oni tě oba přečkali, ti tvoji věrní společníci za jednou pavezou, kdežto jste pro čest svého Čechoslava statně bojovali, ti mladicky bujaří rekové pod korouhví cechu našeho a první zakladatelé kasy cechovní, ten nevinný kacír nejnovějších dnů i ta skála jednoduchého v a přirozeného ou, ten mnoholetým potem skropený novinář i mnoholetým prachem zasypaný slovníkář. Oni jsou ještě oba a budou bohdá ještě i dlouho na sloup svých zásluh v literárním chrámě snášeti, náš Tomíček i **Franta**, ten věčný mládenec. Bůh je posilni!

**X.i) VÍTĚZSLAV HÁLEK:
VÁCESLAV HANKA**⁹³

Probírám-li se kdy v myšlénkách řadami našich mužů, jest mi vždy, jakobych slyšel pohádku o pastýři a drahém kamenu. Hodil prý jednou pastýř kamenem za svým stádem, a ten kámen byl dražší, nežli celé pastýřovo stádo. Kámen ten je náš lid. Dlouho jím pohazováno, aniž znali jeho cenu. A hle, několik těch kamenů se uhladilo, a lesk a cena jejich není podrobena věkům. Co jest v našich chýších bohatství! Po dvoustaletém tlaku, týrání, odbírání sil duševních i tělesných - na pokraji zoufalství, a hle! chýše máme, ale jsou to Betlemy, Betlemy máme a rodí se z nich spasitelé národa. Chudí jsou, jako apoštolové, ale hlásají spásu naši, jako nadšení duchem božím, jako apoštolové. Necht' se vykáže stav jiný, který není z našich chýší, podobnou řadou velikánů jako my, a smekneme před nimi. Bez podpory jakékoliv, uprostřed nepřátelství, sočení, pronásledování; uprostřed úsměšků, spílání a han; uprostřed šípů jedem napuštěných, bez jmění, bez protekce: a z našich chýší vzešly hvězdy národa. Pravlastní silou se staly tím, čím jsou: ať nám někdo poví, že nemáme síly životní! ať nám někdo řekne, že nemáme budoucnosti! Naši vnukové jdou okolo hrdých pomníků a nezastaví se; naši vnukové jdou kolem paláců a jsou jim lhostejni; naši vnukové ale jdou kolem chýší a zastaví se, sejmou klobouk, oko se jim zalije slzou a mohou-li mluvit, řeknou chvějícím se hlasem: Zde narodil se Jungmann! Jdou k chudému hrobu, pomodlí se otčenáš, kleknou a vzdychnou: Zde leží Čelakovský, zde leží **Franta Šumavský**.

To mluví samo sebou. Máme Šafaříka, máme Palackého, máme Jungmanna, Čelakovského, **Frantu**, máme Kollara, Havlíčka; máme Purkyni, Klicperu a Tyla, máme Erbeny, Máchu: a ti se narodili v chýších; máme ještě veliké pásmo mladších i starších: a ti se narodili v chýších (...)

⁹² *Květy*, 14. ročník, č. 77, s. 305.

⁹³ *Národní listy*, 16. ročník, 1861, č. 16, s. 1.

**X.j) JAN NERUDA:
O JOSEFOVI FRANTOVI ŠUMAVSKÉM⁹⁴
(27. srpna 1886)**

Nevelký, složitý, nahnutého těla, prošedivělých černých a málo urovnaných vlasů i vousů, sivé a dolíčkované tváře, s okuláry na znavených očích, tak vypadal Josef Franta Šumavský na počátku let padesátých a dle popisu toho musí sobě většina našeho čtenářstva jej představovat – pravíme většina, neboť těch, kteří ho osobně znali, není as příliš, vždyť je tomu bezmála už třicet let, co Franta Šumavský zemřel (22. prosince 1857). Celá jeho postava vyprávěla, že ten muž nečiní asi pyšných nároků na život a že Štěstěna, jak už bývá, nevyhověla ani těm jeho nárokům skrovným. Život Franty Šumavského byl skutečně jediná únavná, až úmorná práce a zklamání jediné. Napořád byl stavěn jen do druhé a třetí řady tehdejších činitelův našich národních a společenských, ačkoli jeho píle a vytrvalost, jeho vědomosti i nadšení mohly ho za příznivějších poměrův snadno posunouti do řady první. A přece byl ve snažení svém neúnavný, a pakli nadšenci nyní rodny jeho domek v Polence ozdobují pamětní deskou, Franta Šumavský zajisté toho zasluhuje, aby nebyl zapomenut.

Celkem arci byl všeobecný ráz jeho života asi týž, jaký téměř u všech mužů našich, kteříž vyšli z těch „požehnaných chaloupek českých“. Narodil se 27. listopadu 1796 v Polence v kraji klatovském, z rodičův chudých. Byl určen pro práci venkovskou, robotoval a nádeničil už co hošík malý. Jako jiní též on jenom náhodou a jen přízní šlechtetného venkovského kněze byl vpraven do studií gymnasijských a učen pak pro stav kněžský. Franta vstoupil vskutku jako novic do kláštera Emauzského v Praze; ale Praha mu udělala jako jiným: seznámila ho s tehdejšími národovci a pracovníky a Franta klášter zase opustil. Přirozeně dle poměrů tehdejších chtěl se věnovati pak učitelství, ale již počátek té dráhy byl až smutně skromný: Franta stal se pomocným učitelem opatrovny na Hrádku – prozatím sice jen, později to však také mnohem dále nepřivedl. Hlavním jeho zaměstnáním a životní pomůckou bylo pak napořád soukromé vyučování malých dětí v předních vlasteneckých rodinách českých. Rok 1848 posunul učitelskou jeho činnost arci poněkud do výše, Franta stal se i suplujícím gymnasijským učitelem, ale výš to už zase nešlo a dlouho to netrvalo také. Po nějaký čas předtím živil se Franta též korektorstvím v tiskárně arcibiskupské. Slovem: nedařilo se mu v žádném směru společenském, ba ani v lásce. Zamilovalť se do Bohuslavy Rajske, ale vynikající vlastenku tu odňal mu pěvec Růže stolisté, Frant. Ladislav Čelakovský. A Franta Šumavský zůstal starým mládencem.

Šťastnější byl ovšem v literární činnosti: mámeť po něm práce vzácné a cenné, třebaže z nich pro něho samého nevyplývalo hmotných výhod žádných. Energie, kteréž postrádal v životě praktickém, objevila se při jeho činnosti literární v míře až překvapující. Vždyť byl Franta Šumavský nejohnivějším a také nejústupnějším, ano vítězným zápasníkem v boji pro nový český pravopis a on porazil stranu „starou“, v jejímž čele byl sám Palacký.

A vzdor všem překážkám mravním i hmotným přivedl Franta přece ku konci svůj velký německo-český slovník, jenž je jakýmsi pendantem slovníku Jungmannova, i jiné práce lexikální, z nichž nám pro nynějšek vzrostly předúležité pomůcky školské. Ovšem díla, na kterémž mu nejvíce záleželo, slovníku všeslovanského, nedokončil; nestačilť mu na něj život.

Šumavský byl mužem pokroku. Jako v otázce pravopisné byl též v jiných otázkách duševního a společenského života pravým revolucionářem. Vždyť i dějinně už proslulý „první český ples“ v Praze byl hlavně dílem jeho a Šumavský pro to dílo své měl i pronásledování politické. Kolem něho skupili se vždycky mladí, v Praze studující Slované; a nejdůležitější z menších, ale četných literárních emanací jeho nesou se vesměs směrem všeslovanským. Sláva budiž památce jeho!

⁹⁴ NERUDA, J. *Podobizny III.*, s. 136.

**X.k) MARIE MAJEROVÁ:
O JOSEFOVI FRANTOVI ŠUMAVSKÉM⁹⁵**

Dětem doporučím nejlépe Josefa Frantu Šumavského, spisovatele této pohádky, povím-li jim, že byl přítelem Boženy Němcové. Němcová, sama chudá, bydlela u něho, chudáka, jednou i s dětmi, když hospodařil se svou sestrou Markytkou. Byl o čtvrtstoletí starší než Němcová, ale srdce mladistvě zaníceného láskou k ideálu, jako ona, a jako mnozí z onoho pokolení vlastenecké romantiky, které nám zanechalo tolik zářných příkladů nezištné oddanosti a nadšené lásky k vlasti. Již tehdy, před sto lety, i před šedesáti lety, věřili čeští muži a ženy v uskutečnění národního ideálu; byl jim jistý, ale daleký, jako jitro o půlnoci. Tím horlivěji však pracovali, a jim děkujeme, že dnes dýcháme kouzelný vzduch svobody, že máme svůj domov, o němž oni směli jen snít nebo psát v alegoriích takových, jako je tato pohádka o voze samojízdném. Znamenat' vůz samojízdný samostatnost národní; a veškeren děj pohádky je půvabným snem o jejím dobývání. „Červeně a bíle jsou již okrášlena ...“ praví se o prknech vozových. I jest pohádka o krásné zemnace jedním z rudých kvítků vlasteneckého blouznění, které nekvetly naplno, ale vydaly hojné ovoce.

Josef Franta, narozený v Poleňce na Klatovsku r. 1796, pojmenoval se Šumavský z lásky k rodnému kraji. Byl chudým studentíkem v Klatovech, chudým studentem v Praze, chudým učitelem na Hrádku, stal se chudým spisovatelem českým. Těžce se živil korektorstvím a soukromým vyučováním. A při té všední práci duch jeho pracoval ještě svátečně: napsal několik spisků jazykozpytných, založil časopisy „Čechoslava“ a „Posla z Budče“, vydal několik knížek (čítanku, sbírku pověstí, Život Jana Augusty), dokazuje každým činem, že „čeština není bohatým chudá a chudým nepotřebná“. „Ostrými brousky“ ve „Květech“ brousil čistotu jazykovou. Dílem jeho života byly dva slovníky, „Slovník česko-německý a německo-český“ známý dnes kde komu jako slovník Rankův, a „Slovník všeslovanský“, než nebylo mu dopřáno díla dokončiti, zemřel; ale umíraje, řekl synovci svému: „Josefe, ten slovník!“ Josef Rank potom dílo dokončil. Vydal také kapesní slovník u Haasů. Šumavský zemřel o vánocích r. 1857. Zanechal po sobě památku muže příslovečné poctivosti, neúnavně pracovitého, vznešeného, nezištného a vlastence osvíceného. Při slavnosti na jeho paměť v Polence pronesli ctitelé jeho prorocká slova vroucí víry, která dnes čteme s pocitem vděčnosti a hluboké úcty:

*„Národ, takových jenž rodí mužů,
z života nebude vymazán ...“*

⁹⁵ Doslov k vydání *Pohádky o krásné zemaně* z r. 1919.

**X.l) JULIUS SKARLANDT:
PAMÁTCE JOSEFA FRANTY ŠUMAVSKÉHO (*1796, †1857)⁹⁶**

Čas bouřlivý to byl ... jenž mládí Tvoje vítal.
Zněl řev a rachot děl ... krev vpíjela se v zem.
Evropa truchlivým když byla obrazem,
v němž meč i bajonet se dnem i nocí kmital.
Ty's tehdy v kronikách a v starých knihách čítal
v pohorském kraji svém ... v tom světě zapadlém,
o touze, naději psal's na stránek těch lem,
národu chorému kdy nový život svítal.
Pak pěvec „Máje“ zas byl věrným Tvojiím druhem,
když jako Genius šel, světlý, českým luhem
by velký, skvělý zas nám v Umění dal cíl!
Ty's poklad, jazyka mu rozmnožoval bděle,
křepký žák Jungmannův jej střežit doved's směle.
Tak v Dějin desku Ty's i jméno svoje vryl.

**X.m) JILJÍ VRATISLAV JAHN:
PROSLOV⁹⁷**

(...)

Šumavo věrná! plesej s námi dnes
a zanech rozjímání – truchlivého,
ať ozývá se stráž, a vrch a les
k oslavě syna, k slávě **Šumavského!**
Kéž mnoho mužů, jemu rovných zárod
nám podá skutků velkých, nezkalených
a v čisté snaze vlasti posvěcených,
kteréž by nás v nezištném pracovní
učili zmužilému setrvání.
Jim zní náš hlas teď, bujný hlahol plesu,
Jenž rozléhá se kruhem se kruhem tmavých lesů:
Ať žije **Šumavský!** ať žije národ!

⁹⁶ Pamětní spis. Upomínka na slavnost pořádanou pod protektorátem slavné obecní rady Poleně a Polenky u příležitosti 70. výročí úmrtí Josefa Franty- Šumavského a II. sjezdu rodáků a přátel Poleňska 13.-15. srpna 1927, s. 1.

⁹⁷ Upomínka na slavnost Josefa Franty Šumavského v Polence dne 25. září 1860, s. 4.

XI. UKÁZKY Z DÍLA

XI.a) Pravopis českého jazyka v průběhu národního obrození

Bratrský pravopis (16. st.– poč. 30. let 19. st.)

- místo teček (Husova nabodeníčka krátká) nad souhláskami zaveden háček – $\acute{c} \rightarrow \check{c}$, $\acute{z} \rightarrow \check{z}$, $r \rightarrow \check{r}$, ale pro \check{s} stále zůstává spřežka $\check{s}\check{s}$
- hláska j je znázorňována grafémem g
- dvojhlásky aj , ej se píše ay , ey
- hláska v je označována písmenem w
- hláska u na začátku slova se označuje písmenem v
- délka samohlásek se označuje čárkami, ale pro i se stále užívá grafém g
- po c , z , s a v spojce i se píše vždy jen y

Ukázka Frantova překladu polského autora Jašovského, který vyšel v prvním díle Čechoslavu v roce 1830. Snad záměrně použil bratrský pravopis k stylizování textu do doby, v níž se děj odehrává. Jinak si to nelze vysvětlit, protože v témže časopise uveřejnil lidové písně a básně napsané již podle analogie Josefa Dobrovského.

Leona Potocká
(Z Jašovského.)

Oblaků dosahugjcj zámeck wznáffj se po boku Dněstru. Naduté wlny nadarmo usilugj ukrutným naráženj m zdi proniknauti. Wážně gim welikán káže pokojnost s hůry. Snadno włádně ukrocuje každau gegich opowážliwost, pohledne genom, a zhoubná smělost je opauffjtj. Zámeck to starožitný za jara křesťanstwa wznesly ho poklady rytířů slawných, na wěže geho patřj čas záwistně, nesmj se dotknauti zdj, hrdinskau krwj zbarwených zdj, gežto strařfjně přetrwaly wálky.
(...)

Analogická oprava pravopisu (1809)

Josef Dobrovský a jeho *Ausführliches Lehrgebäude der böhmischen Sprache* (Zevrubná mluvnice jazyka českého):

- zavedení i po c a ve spojce y
- po s , z se podle analogie se píše i nebo y
- odstranění spřežky $\check{s}\check{s}$ a nahrazení \check{s}

Franta Šumavský rovněž přispíval do Erbenovy sbírky lidové slovesnosti nazvané Písně národní v Čechách (1842-1845). Tato ukázka je z 2. svazku, strany 180 a je vedena pod číslem 283.

Sedlák furiant

Sedlák, sedlák, sedlák,
Geště gednau sedlák,
Sedlák, sedlák, sedlák
Ge welkey pán:
On má pás na bříše,
A na swým kožiše
Tuli- tuli- tuli-
Tu- tulipán.

Kaukey, kaukey, kaukey,
Gak ge sedlák hlaupey,
Kaukey, kaukey, kaukey,
Gak ge hlaupey:
On gede na pole,
Má hodinky dwoge;
Kaukey, kaukey, kaukey,
Gak ge hlaupey!

Další pravopisné změny

- V roce 1842 došlo k tzv. skladné opravě českého pravopisu. Za dosavadní písmeno *g* se začalo psát *j*, neboť [j] se vyslovovalo, místo *g* s háčkem se pak psalo obyčejné *g*, vyslovované [g], dlouhé měkké *í* se přestalo psát *j* a místo skupiny písmen *ey* se zavedlo podle výslovnosti *ej*.

Ukázka jednoho z mnoha Frantových Brouseků jazyka. Tento článek vyšel v Květech v roce 1847. Ale zanedlouho čekal český pravopis další změnu.

Brousek jazyka

Wěru, kdybych to broušení neměl za swou povinnost, praštil bych tím a dal bych se na jiné řemeslo. Nic bych na to nedbal, že jsem pro učeníka už trochu stár, já beztoho všecko pozdě začal. Jsou to pilulky, kterých se člověk tak napolyká; dnes člověk něco ubrousí a věc uhladí, zejtra jsou nowé hrboly zase. Toť mi lidičky naschwál děláte? Inu jak se wám líbí. Ale rozhněwám-li se, pak se budete mít. Já wás wšecky pojmenuju a wyčtu každému jeho chyby zwlášť. O slowech *abysi*, *abyste* nechci už ani mluwit, ty musejí mít zrovna nějakou wýsadu na zwláštní psaní: ale *nemoce* místo *nemoci* a podobné, ty snad se dají snáze wyloučit. Wy ani lidičky nebo páni nebudet wěřit, že je to asi tak, jako když by někdo psal w německém *Steiner* místo *Steine*.

(...)

- Po roce 1849 se rychle ujalo psaní v místo *w* a *ou* místo *au*, se kterým přišli Hanka, Franta Šumavský a jiní. Proti této „revoluční“ reformě se postavil František Palacký, neboť se obával, že by došlo k nestabilitě českého pravopisu, a tudíž se změně nepřizpůsobil.

Ukázka Frantova populárně naučného článku o astronomii v časopisu Posel z Budče (1848). Pravopis oné doby je až na malé výjimky shodný s tím naším.

Něco o hvězdách

Především pověděti musím, že pro toho, kdo se slepicemi spat chodí, a ráno čeká, až mu sluněčko na postel svítí, tento článek o hvězdách nikoliv se nehodí. Nebo ten a takový ctitel pohodlí, aneb raději lenosti, jak živ hvězdičku nevěděl; a což tedy s takovým člověkem? Jen pod tou výjimkou dovoluju mu tento článek čísti, jestli mi upřímně slíbí, že několikrát, aspoň za dlouhých nocí, když bude jasno, asi čtyrky hodiny po západu slunce bdíti a hvězdy pozorovati bude. Několikrát musí též ráno, dříve nežli slunce vyjde, vstáti. Jinak mu čtení tohoto článku – nic neprospěje!

(...)

Další ukázky z Frantova díla jsou přepsána nynějším pravopisem.

XI.b) Z lidové slovesnosti

V 40. letech 19. století roste zájem české široké veřejnosti o lidové podání, pohádky, a proto se po časopisech objevují nejen překlady pohádek slovanských a cizích, ale rovněž ukázky pohádek ryze českých, z nichž např. pokusy Franty Šumavského jsou jakousi předzvěstí Erbenova vypravěčského umění. Karel Jaromír Erben napsal mnoho pohádek, mimo jiné zpracoval níže uvedenou pohádku Franty Šumavského (inspirace klatovskou lidovou slovesností) o Jezinkách.⁹⁸

POHÁDKA O JEZINKÁCH⁹⁹

Asi čtrnáctiletý pacholík, opuštěný sirotek, šel do světa, aby si službu vyhledal. První den chodil nadarmo; neboť kamkoliv přišel, všude ho odbyli slovy, že právě žádného služebníka nepotřebují. I bylo mu teskno, a nerádný byl žebral. Druhého dne přišel k osamotnělé chaloupce, a tu jakýsi tichý nárek zaslechl. Dvěře byly otevřeny, a on vstoupiv potichu blíže, vidí slepého starce, kterýž takto bědoval: „Ach co nyní počnu? Kozy, kteréž mě živily, nemohu nyní na pastvu vyháněti; a ony zahynou i se mnou – zahynou hladem. Kdož se nad mou bídou slituje!“ – Utichne, a „marné bědování!“ myslí si; „zde široko daleko človíčka není, zde se nikoho nedovoláš.“ – W tom ubohý stařec kejchnul, a „Pozdrav Pán Bůh, tatínku!“ vykřikl pacholík, kterýž se byl posud zticha choval.

„Co mě to zde straší? – co to?“ – ptal se stařec.

„I nebojte se, tatínku!“ odpověděl hoch; „to jsem já, váš Janeček; vyť jste mě vykejchnul.“

„Nu, budiž tomu jakkoliv,“ řekl zase starce, „ale když se ke mně hlásíš, rád tě přijímám, snad tě sám Bůh ke mně posílá; neboť mě veliké neštěstí potkalo. Podívej se, co mi Jezinky učinily.“ – Při tom ukázal na prázdné dutiny pod čelem, kdež oči mítí měl.

„Co tedy chcete, abych vám posloužil, tatínku?“ ptal se pacholík, když byl slepého starce politoval.

„Především vyžeň kozy na pastvu,“ řekl slepý; „jsou ve chlívkou zavřeny již od včerejška. Ale tamhle na hůrku je nehoň; sice na tebe přijdou Jezinky, a vyloupají ti oči jako mně.“

„Nebojte se, tatínku, tam nepoženu.“ – Tak odpověděl pacholík stařečkovi, aby ho upokojil; ale z dětské zvědavosti u sebe na tom se ustanovil, že tam právě požene, aby zkusil, co jsou ty zlopověstné Jezinky. Slýchal sice, že lidem oči vyloupují – a však, že to ne silou, nýbrž svou krásou a chytrostí vyvádějí. Kdo prý jim přijde nablízko, tomu se ukazují co krásné, přerozkošné panny, a ptají se, zdažby nechtěl jísti nebo píti, že mu rády poslouží. Kdokoliv ale jedno nebo druhé od nich přijme, ten je ztracen; neboť jídlo i nápoj bývá napustěno uspávacím lékem, a jak mile kdo jednoho neb druhého okusí, tu sotva dva kroky učiní, položiti se musí. Pak se ho Jezinky snadno zmocní. Kdo ale jísti ani píti nechce, toho zvou, aby se jim dal česati. Ale i česání je záhubné, jako jídlo nebo nápoj jejich. Kdo svou hlavou jejich vedený snadně o oči přichází. – Takž i nešťastný starce z chaloupky byl oči zbaven, aniž by byl mohl do chaloupky se dostat, kdyby kozy samy nebyly ho dovedly, načež je včera po paměti uzavřel.

Janeček tedy kozám otevřev, hnal je zrovna na hůrku, a oni tam již samy spěchaly, neboť si pamatovaly, že tam včera dobré pastvy okusily, nevědouce jaké neštěstí jejich hospodáře potkalo. Na cestě ale utrl si Janeček kus ostruží; neboť byl slýchal, že se na ostruží každá Jezinka chytí, když je lidská ruka na ni hodí. – Dohnav kozy na hůrku, a ostruží dobře schovav, pustil je, aby se pásly po vůli.

Za malou chvíli vidí, an se k němu krásná dívka blíží, ukazujíc mu již z daleka tak krásné jablíčka, jakých ještě jakživ neviděl. – „Ahá!“ pomysll si chytrý pacholík; „jsi ty jedna z těch zlopověstných Jezinek? – Na mne jsi si špatně vyšla.“

⁹⁸ HORÁK, J.: *Národopis československý*, s. 44

⁹⁹ *Vlastimil*, díl 4., s. 169-175. (1840)

Zatím se dívka přiblížila i ptala se: „Chlapečku, nechceš si na jablíčku pochutnati?“ – „Nemám hladu, krásná panenka!“ odpověděl Janeček. – „To dobré jablíčko můžeš i bez hladu snísti;“ řekla zase dívka; „ a věř mně, že si dobře pochutnáš!“ – „Já jablíčka jen rád vidím, ale jakživ žádných nejím,“ odpověděl pacholík, - „Ale snad budeš medovinu pítí?“ doložila panna, a na to odběhla.

„Jedno jsem já šťastně odepřel,“ pomyslíl si Janeček, „ačkoli to dost namáhání stálo! – Síllo neodpusť mě, ať mě zlá žena nezavede!“

Zatím přiběhla dívka ještě krásnější, majíc v ruce zlatou číši, a takto k pacholíku promluvila: „Milý jinochu, mé sestře odepřel jsi žádost, nechtě přijmout od ní nejchutnější jablíčko na světě. Vezmi tedy tento sladký nápoj; vím, že máš žízeň, a bude ti dobře chutnati.“ – „Nejkrásnější panno na světě!“ řekl hoch. „Neradbych poškrvnil tuto vzácnou číši sprostýma ústama, aniž jsem hoden, abych od takové panny něco přijal, kteráby mohla býti ozdobou dvorů knížecích.“ – „O jak nás rmoutí, že námi tak pohrdáš!“ vzdychla panna. „Sestra moje doma pláče, žes ní pohrdnul, a podaného dárku nepřijal; a nyní mne též tak ukrutně odbýváš. Naše největší rozkoš je, někomu posloužiti, ale i největší bolest, opovrženu býti. Nemohu pro žalost ani mluvit. Ještě sem pošlu naši poslední, nejmladší sestru – pro všecko na světě!“ neodepři jí, oč tě bude žádati – a přijmi posloužení, jež ti bude podávati!“ – S tím odešla jako u velikém zármutku a poslala k němu nejmladší a nejkrásnější sestru.

Janeček slýchával, že bývají obyčejně tři Jezinky pohromadě, a nyní se o tom přesvědčil. Protož na to myslel, jakby se jich zmocnil; neboť že mu pokoje nedají, pokud jim v něčem nepovolí, aneb neodejde, to již poznával. Uzavřel tedy na ně s chytrou vyjítí.

I přišla nejmladší a nejkrásnější sestra, a tak přívětivě se na hochu usmála, že skoro strachy dostával, aby ve svém boji neklesl.

„Ai, ty přísný, nedůvěřivý mládenče!“ promluvila panna. „Víšli pak, jakou bolest jsi mým sestram způsobil, žes jim nevěřil a jimi pohrdnul? – Nechceš-li nás všechny nešťastnými učiniti, vyslyš alespoň mou prosbu a neopovrhni mou službou. Dej se mi, miloušku, vyčesati!“

„I jakbych já se mohl opovážiti, abych se dal od tebe česati?“ řekl pacholík. „Jakbych mohl dopustit, aby tvé hebounké a čisté ručinky dotkly se mé sprosté, zanedbané hlavy? – Odpusť, toho dovoliti nemohu. Nechci zhřešiti proti srdci svému.“

Panna začala poznovu prosytit, a prosila tak sladce a dojemně, že Janečkovi skoro již srdce měknouti začalo; a kdyby byl na vlastní oči neviděl, co se starému hospodáři stalo, nebyl by povídkám uvěřil, že tak krásná stvoření člověka šálit mohou. A kdyby byl třeba prvním dvěma odolal, této třetí byl by se opřítí nemohl. Ale vzpomena si na prázdné dutiny místo očí, jež byl v starcově hlavě viděl, zatrásl se a zmužil se, a takto přetvářeně mluvil dále: „Ach, dívko spanilá, věř mi, odpírám tvé žádosti. Ale pod jednou výminkou dám si vlasy česati, a sice pod tou, jestli že dovolíš, abych já dříve tebe vyčesal.“ – „Ai! toť není věc slušná,“ vece na to panna – „aby hoch dívku česal; nech ať já tobě dříve to učiním.“ – „Nemáš-li důvěry ke mně, jakž já tobě věřiti mám?“ řekl chytrý pacholík. „Tys přišla se žádostí ke mně – proč tedy nechceš dovoliti, abych dříve tobě maličkost učinil, kterou ty mně učiniti žádáš?“

Ještě dlouho se hádali, jeden druhého přemlouvaje, až konečně panna svolila, že se dá od něj česati. Sotva mu ale hlavu na klín položila, an již Janeček polehounku ostruží vytáhl a dívce na outlé hrdélko hodil. I trhla sebou tutlá dívka, a co na hrdle má poznaje, hořce naříkati začala: „Ach zlý hochu, cos mi to za mou dobrou vůli učinil! Já ti vše dobré přeji, a chtěla jsem tě oblažiti – a ty mne mučíš trním. Což pak jsi si to smyslíl?“

„Já tobě, panno, nic neučinil, aniž jsem o zlém kdy myslel. Vítr sem ostružinku zanesl, a právě tobě na hrdlo ji hodil. Rád bych ti ji sundal, kdybych se nebál, že bych tě teprw poškrábal.“

„Nebog se užkození; jen mi ji sundej, ať mě neumolí!“

„Sundej si ji sama; já se bojím.“

„Ach, já se nemohu hnouti! Tlačít' mě to trní, co největší tíže.“

„Snad budou moci sestry tvoje to ohyzdné trní sundat. Já sám počínám již cítit ostrost jeho,

a nechci na ně sáhnout, neboť se ho tuze bojím.“

„Tobě se nic nestane, vím to jistě; jen je sundej. Sestry moje by se polekaly nade mnou; nesmějíť o tom ani zvědět. Jen to sám sundej, nežli zahynu.“

Ale Janeček nechtěl povoliti, a protož musila upoutaná panna své sestry zavolati. Sestry přiběhly celé poděšené, a vidouce sestru chycenou, daly se do strašného nářku. – „Proč nás tak trápíš, hrozný jinochu? Proč jsi tak ukrutně spoutal naši mladou sestru?“

„Já, milé panny, nic neučinil, aniž jsem o zlém kdy pomyslí!“ odpovídal hoch. „Vítř ostružinku sem zanesl, a právě na hrdlo sestře ji hodil. Již bych ji byl sundal, kdybych se nebál, že bych ji poškrábal!“

„Neboj se užkození! jen trní sundej, a sestru osvobod’.“

„Sundejte je samy, já se bojím.“

„Nemůžeme my to ostré trní sundat; naše síly touto tíží ani nehnou.“

„Nevěřím vám všechněm; vy mě jen šálíte. Dokažte to dříve, a pak vám uvěřím.“

„Jak pak máme tobě dokázati, že jsou naše síly slabé?“

„Všecky tři sáhněť a pomáhejte, a když ničeho nedokážete, pak já vám pomohu.“

I zdráhaly se dlouho dívky, sáhnouti po ostružině; že ale Janeček povoliti nechtěl, konečně všecky tři ostruží se chytily. Tu ale povstal strašný nářek a prosba nejvroucnější, aby je propustil. Janeček ale sáhnul po ostruží, a panny ještě více zapletl. Ty začaly naříkati, a napomínaly jej, že jim slovo dal. I prosily ho vroucně, aby je propustil, řkouce, že mu nikdy ještě neublížily, a že jen jeho dobré vyhledávaly. Janeček ale jal se nyní holou pravdu mluvit: „Mně jste ovšem nikdy ještě neublížily, ale jen proto, že jste nemohly. Znáám vás Jezinky, a vím, že jste na mou zkázu vyšly. I nepustím vás dříve, až ubohému starci tamhle v chaloupce oči vrátíte.“

I lekly se Jezinky, slyšíce jméno své; ale ještě pořád zapíraly, že to nejsou; že neznají starce, ani oči jeho. Tu zahořel zlostí pacholík, trhnul všemi třemi, a táhl je k chaloupce. Přišed s Jezinkami do chaloupky, požádal starce, aby s ním šel, že našel lékaře, jenž umí nové oči dělati. Starce, ač docela nevěřil, předce povstal, právě, že rád půjde pro své oči třebas konec světa.

Šli jsou nyní zpátky všichni zas na hůrku; v pravé ruce vedl Janeček zlé Jezinky, v levé ruce starce z chaloupky. Když přišli na hůrku, kázal starci, aby si sednul a odpočinul, že lékař hned přijde. Poodkročiv s Jezinkami dále, začal jim hroziti, že je poškrť, neřeknou-li mu, kde jsou oči starcovy. Dlouho se Jezinky k tomu neměly; že ale zahynoutí se bály, vedly Janečka do jedné jaskyně, aby si tam oči vybral, a je pustil. Janeček ale pravil, že je dřív nepustí, až dají starci zase dobré oči, tak aby viděl, jako jindy vídal.

V jaskyni bylo totiž očí veliké hromady, a protož těžko voliti. Bylo tu očí všelikých zvířat a rozličných lidí. Jezinky vybraly tedy dvě oči, a nesly je starci. Když je ale starci v dutiny vložily, naříkal ubohý: „Ach, toť nejsou moje oči; těmato vidím samé kočky.“ I hrozil Janeček smrtí Jezinkám, nedají-li starci jeho pravé oči. Tu přinesly Jezinky zase jiné oči; ale když je starci v hlavu vložily, naříkal zase, že samé medvědy vidí. Janeček hrozil znova Jezinkám, že je užkrť, a hned také, aby se bály, nejstarší zadusil. I ulekly se hrozně dvě mladší, a slíbily dát pravé oči starci. Přinesly pak na to jeho vlastní oči, a vložily je starci v dutiny. On pak prohlídna, strašně vykřikl: „Chraň mě, Bože – vidím Jezinky!“

Ale Janeček jej potěšil, řka: „Nebojte se, otče, již vám neuškodí; jsouť v moci mé!“ V tom obě na hromadu vrhnul, a ostružím zaškrť; potom všecky tři v bahně utopil.

Byly to bezpochyby v Čechách poslední, neboť od toho času nebylo slyšeti, že by se byla kde jaká vyskytla. Že byly však Jezinky zlé osoby, ví se i tam, kde tuto pohádku neznají; neboť zlým ženským a hubačkám až dosud přezdívá se: *Ty Jezinko!* – nebo: *To je Jezinka!*

**XI.c) KAREL JAROMÍR ERBEN:
JEZINKY¹⁰⁰**

Byl jeden chudý hoch sirotek, neměl otce ani matky, a musil jít sloužit, aby byl živ. Dlouho chodil, nikde nemohl služby najít; až jednoho dne přišel k nějakému stavení o samotě pod lesem. Na prahu seděl starý dědoušek, měl místo očí v hlavě tmavé důlky, kozy v chlívků mečely a dědoušek řekl: „Rád bych vás, ubohé kozičky! na pastvu dovedl, ale nemohu, nevidím; a nikoho nemám, abych ho s vámi poslal.“ – „Dědoušku! pošlete mne,“ ozval se hoch, „já vám ty kozičky budu pást a vám taky rád posloužím“ – „Kdo pak jsi? a jak se jmenuješ?“ A hoch mu všechno pověděl a že mu říkají Janeček. – „Dobře, Janečku! vezmu tě; a nejdříve mi ty kozy na pastvu vyžeň. Ale tam na tu hůrku v lese jich nevod: přišly by na tě Jezinky, uspaly by tě a pak ty ti vyloupaly oči, tak jako mně to udělaly.“ – „Nic se, dědoušku, nestarejte,“ odpověděl Janeček, „mně Jezinky oči nevylopají.“ Po té pustil kozy z chlívků a hnal je na pastvu. První a druhý den pásl pod lesem; ale třetího dne řekl sám sobě: „Což bych se bál Jezinek? poženu, kde je lepší pastva.“ Pak si uřízl tři zelené proutky ostružiny, schoval do klobouka, a hnal kozy zrovna do lesa na tu hůrku. Tam se kozy rozběhly po pastvě a Janeček si sedl do chládku na kámen. Dlouho nesesedl, a nenadále, kde se vzala, tu se vzala, stála před ním krásná panenka, celá bíle oblečená, vlasy po zádech pěkně rozčesané, černé jako havran, a oči jako trnky. „Pozdrav pán Bůh! mladý pasáčku!“ povídá, „hled' jaká to jablíčka rostou v naší zahrádce! tu máš, jedno ti dám, abys taky věděl, jak jsou dobrá.“ I podávala mu krásné červené jablíčko. Ale Janeček věděl, kdyby to jablíčko vzal a snědl, žeby usnul a žeby mu potom oči vyloupala; i řekl: „Děkuju pěkně, krásná panenko! můj hospodář má v zahradě jabloň, rostou na ní ještě pěknější jablíčka; dost jsem se jich najedl! – „Nu když nechceš, nebudu tebe nutit,“ řekla panenka a odešla. Za chvíli přišla jiná, ještě krásnější panenka, měla v ruce pěknou červenou růži a řekla: „Pozdrav pán Bůh! mladý pasáčku! hlehled' jakou jsem tamhle na mezi utrhla krásnou růžičku! a jak pěkně voní! přivoň si taky!“ – „Děkuju pěkně, krásná panenko! můj hospodář má v zahrádce ještě pěknější růžičky; navonil jsem se dost!“ – „Nu, když nechceš, nech tak!“ řekla panenka celá rozhněvaná, obrátila se a zas odešla. Po některé chvíli přišla třetí panenka, nejmladší a ze všech nejkrásnější. „Pozdrav pán Bůh! mladý pasáčku! – „Děkuju pěkně, krásná panenko!“ - !Věru, švarný jsi hoch,“ řekla panenka; „ale byl bys ještě hezčejší, kdybys měl vlásy pěkně učesané: pojď, já tě učesám!“ Janeček neříkal nic; ale když panenka k němu přikročila, aby ho česala, vzal s hlavy klobouk, vytáhl z něho jeden proutek ostružiny a šup! uhodil panenku po ruce. Panenka dala se do křiku: „Och, pomozte, pomozte!“ začala plakat a s místa se nemohla hnout. Janeček nedbal nic na její pláč a svázal jí ostružinou ruce. Tu přiběhly ty druhé dvě panenky a vidouce sestru chycenou, začaly Janečka prosti, aby ji jen rozvázal a pustil. „Rozvažte si ji samy!“ řekl Janeček. – „Och nemžeme; máme měkounké ručičky, popíchal bychme se!“ Ale když viděly, že hoch jinak nechce, šly k sestře a chtěly ostružinu rozvázat. V tom Janeček přiskočil a šup! šup! uhodil je taky proutkem a pak jim oběma svázal ruce. „Hled'te, mám vás, vy zlé Jezinky! co jste mému hospodáři vyloupaly oči.“ Po té běžel domů k hospodáři a řekl: „Dědoušku! pojďte, našel jsem někoho, kdo vám zas oči vaše dá.“ A když přišly na tu hůrku, řekl té první Jezince: „Teď mi pověz, kde jsou dědouškovy oči? nepovíš-li, vhodím tě tuhle do vody!“ Jezinka se vymlouvala, že neví, a Janeček ji chtěl vhodit do řeky, co tam pod hůrkou tekla.– „Nech mne! Janečku, nech mne!“ prosila Jezinka, „já ti dědouškovy oči dám.“ I vedla ho do jedné jeskyně, kde byla veliká hromada očí, velikých i malých, černých, červených, modrých i zelených, a dvě z té hromady mu vybrala. Ale když Janeček je dědouškovi vsadil, začal ubohý naříkat: „Och běda, běda! to nejsou moje oči; vidím samé sovy.“ Janeček se rozhněval, Jezinku popadl a vhodil do vody. Potom povídá té druhé: „Pověz ty, kde jsou dědouškovy oči?“ Ta začala se taky vymlouvat, že o nich neví; a když jí hoch pohrozil, že ji taky do vody vhodí, vedla ho zas do té jeskyně i vybrala mu dvě jiných očí. Ale dědoušek zase naříkal:

¹⁰⁰ ERBEN, K. J. *Sto prstonárodních pohádek a pověstí slovanských v nářečích původních*, s. 27-29. (1865)

„Och, to nejsou moje oči; vidím samé vlky!“ I stalo se druhé Jezince tak jako té první – jen se nad ní voda zavřela. – „Pověz mi ty, kde jsou oči dědouškovy?“ řekl Janeček té třetí nejmladší Jezince. Tu ho taky vedla k té hromadě v jeskyni a dvě oči mu vybrala. Ale když byly vsazeny, zase dědoušek bědoval, že to nejsou jeho oči, prý: „Vidím samé štiky!“ Janeček vida, že ho též obelhala, chtěl ji taky utopit, ale Jezinka prosila ho s pláčem: „Nech mne! Janečku, nech mne! já ti taky pravé dědouškovy oči dám.“ I vybrala je ze spodu celé hromady. A když je Janeček dědouškovi do důlků vsadil, vykřikl dědoušek radostně: „To – to jsou moje oči! chvála pána Bohu! teď zadobře vidím.“ Potom Janeček a ten dědoušek byli spolu dobře živi: Janeček pásal kozy a dědoušek dělal doma syrečky, a pak je spolu jedli. A ta Jezinka potom už nikdy víc na té hůrce se neukázala.

XI.d) Pedagogické spisy

Ačkoliv je Josef Franta Šumavský znám spíše jako jazykovědec a slovníkář, jeho pedagogická práce si zaslouží pozornost. Ve své pedagogické praxi poznal nedostatek původní četby pro školní děti, a tak vytvářel různé písně, říkadla, povídky a báčorky, které si vedle lidové slovesnosti nadlouho uchovaly v slabikářích své zasloužené místo. „Jeho dílo pro děti a mládež zaujímá vedle tvorby Karla Aloise Vinařického čelní místo v době národního obrození, v němž plnilo funkci umělecky náročnější a národně výchovné literatury.“¹⁰¹ Uvádím tu jeho méně známý článek, jakýsi pracovní postup pro učitele jak co nejnázorněji a nejsrozumitelněji vyučovat.

ROZMLUVA O CHLEBĚ, MOUCE A OBILÍ

Učitel ukáže kousek chleba a táže se: Dítky, co to tady mám?

Dítky. To je chléb.

U. K čemu je chléb?

D. Chléb je k jídlu.

U. Co víte nebo co znáte ještě k jídlu?

D. Chléb, housky, rohlíky, koláče, buchty, knedlíky, dolky; potom švestky, jablíčka, hrušky. (Učitel může ještě sám něco přidat.)

U. Tedy chléb se jí, houska se také jí. To je tedy snad jedno? houska nebo chléb?

D. Není to jedno.

U. Nu, když to není jedno, tedy je to snad dvojí. Jak pak to poznáme, že tohle je chléb a že to není houska?

D. Houska je bělejší.

U. Ano, houska je obyčejně bělejší než chléb. Ale kdyby byl chléb také tak bílý, jako houska, jak bysi poznal, Vojtíšku, kde je chléb, a kde houska, kdyby obojí leželo vedle sebe?

Vojt. Chléb není tak bílý jako houska.

U. Vojtíšku, já už viděl bělejší chléb, než byla houska, a přece jsem věděl, kde je houska, a kde chléb. Jak jsem to asi poznal?

Vojt. (rozmejšlí a pak) Pane učiteli, snad vám to někdo pověděl.

U. Vojtíšku, mně to nikdo nepověděl, já to hned poznal, jak jsem to obojí spatřil; a musím ti říci, že bys to také poznal, kdybys to obojí vedle sebe viděl. Nu, dítky, kdo pak z vás asi na to přijde, jak by se to poznalo, který je chléb, a která houska, kdyby to vedle sebe leželo, a obojí stejně bílé bylo?

Vítek. Chléb je větší a houska je menší.

U. Také máš pravdu. To je obyčejně; ale já už viděl větší housku než chléb, a bylo to stejně bílé, a přece jsem to dobře poznal.

Slávek. Chléb je kulatější než houska.

U. Také můžeš mít dobře; ale nemusí to zrovna tak být; chléb je některý také podlouhlý. Víteli, jaký bývá dalať?

V. Dalať je bílý.

U. Ano, bílý a podlouhlý. A uvidíme hned, umíte-li rozeznávat chléb od housky, když houska není tuze bílá, a chléb není tuze černý. Podívejte se. (Vyndá kus chleba bělejšího, a kus housky černější, a vyvolá několik dítek z lavic). Co je to? co to? (Budeli možná, ať se všesky děti vystřídají. Potom mluví dále.) Nu teď jste to viděli a poznali, ale přece nevíte, na čem jste to poznali. Dejte pozor, co se vás zeptám: Jak tomu říkáte, co je na vrchu na chlebě? – Dobře, kůrka. Má houska také kůrku? Dobře, houska má také kůrku. Teď si ale dobře všimněte, že už ta kůrka

¹⁰¹ CHALOUPEK, O. – VORÁČEK, J. *Kontury české literatury pro děti a mládež (od začátku 19. století po současnost)*, s. 37.

není stejná, jedna je hladší, druhá je drsnatější^{*)}.

(Když učitel dá dětem dosti příležitosti, aby si toho hodně všimly, táže se dále.)

U. Jak říkáme tomu, ostatnímu chlebu pod kůrkou? – Dobře, to je třída. Víteli pak dítka, kde se dostane chléb, a kde housky?

D. To obojí se dostane u pekaře. (U venkovských dětí se někdy dovíme, že matinka chléb peče, a o vánocích také housky; toť se učitel snadno domluví.)

U. Kde pak vezme pekař chléb a housky?

D. On je upeče.

U. Ale když je chce péci, musí je dříve mít. Když já si chci upéci jablíčko, koupím si je. Koupí si pekař také chléb, když ho chce péci?

D. On si ho udělá.

U. Udělá? Ze čeho pak?

D. Z mouky.

U. A kde se vezme mouka?

D. Mouku má mlynář.

U. Kde ji mlynář vzal?

D. Mlynář si mouky namele.

U. Z čeho si mlynář mouky namele?

D. Ze žita.

U. Jeli pak houska také ze žita? A je ta mouka na housky také ze žita? Nu, pověz nám to Slávku.

Sl. Mouka na housky není ze žita, ta je ze pšenice.

U. Dělá tu mouku ze pšenice na housky také mlynář? – Ba ovšem, že také mlynář. Víteli pak, jaká je pšenice, a jaké je žito? (Nevědíli děti, tedy jim to učitel poví, řeknouli, že vědí, tedy se učitel přesvědčí, vyvolav jednoho po druhém a předloživ jim žito a pšenici v zrnkách na mističce. Potom jim tam přidá ječmene, a nevědí-li co to je, poví se jim to. Tu může ještě asi tak mluvit :)

U. To je tedy ječmen. Víteli pak dítka k čemu se nejvíce ječmene spotřebuje? Nevíte to? Poslouchejte, vaří se z něho něco, co lidé rádi pijou; v hospodě toho mají mnoho. Aha, už víte, že je to pivo; tedy si pamatujte, že pivo se vaří z ječmen, a že největší část toho ječmene na pivo se spotřebuje. Teď vám sem ještě něco přidám, a z toho se nedělá ani mouka (jen ve veliké nouzi), ani pivo, ale dává se to koňům, a jmenuje se to *oves*. Tedy máme tady: žito – Slávku, ukaž mi žito – máme tady pšenici – Lidunko, ukaž nám pšenici, - máme tady ječmene – Vítku, ukaž ječmen – a máme tedy oves, co se dává koňům. Proto se zpívá:

Já mám koně, vrané koně,
To jsou koně mý,
Když já jim dám ovsa,
Ony skáčou hopsa,
To jsou koně, vrané koně,
To jsou koně mý.

Pozor, dítka; žito, pšenice, ječmen, oves je všechno dohromady *obilí*; to je jinak: žito je obilí, pšenice je obilí, ječmen je obilí, oves je obilí. Mimo to je ještě více obilí, ale o tom si můžeme zase jindy povídati. Teď půjdeme zase k mlynáři do mlejna, a zeptáme se ho, kde to obilí, totiž pšenici a žito vezme, když chce mouky namlít. Neví to z vás nikdo, kde mlynář bere žito na pšenici? – Ano, mlynář to někdy koupí od sedláka, anebo si to vezme tam, odkud to seldák sám bere. Ale o tom budeme povídat jindy.

Když pán Bůh naší zemi stvořil, dal do ní takovou sílu, že z ní všechno rostlo, ano i člověk

^{*)} Jestli snad dítka ještě dobře nevědí, co je hladké a co drsné, tedy jim to učitel vysvětlí. To se dá ovšem nejlépe názorním způsobem učinit. Sklo je k. p. hladké, hoblované dřevo (stůl) je hladké, kůra staršího stromu je drsná, dřevo pod korou je hladké. Kaštiny jsou hladké, ale svrchní pokrývka je drsná. Příklad více snad si najde lehce každý učitel sám snadno.

pošel ze země, jak svaté písmo povídá. Také žito a pšenice a všecko obilí roste ze země. A když lidé poznali, že obilí je člověku potřebné, dávali pozor, kde všude je. Tu shledali, že na každém místě není. Také viděli, že ty zrníčka, co lidé a ptactvo neodnesli, z těch rostlinek vypadaly a později, že zase z nich takové bylinky narostly, na kterých ty zrnka zase byly. Také spozorovali, že některé zrnka vítr odnesl dále, a ty že zde chytily a zde rostly.

Tu potom někteří nabrali takových zrněk více, roztrousili je na takovém místě, kde je chtěli mít, a začali na to myslet, jak by mohli takových zrněk vždy více a více nashledat. A proč pak asi ti lidé chtěli mít takových zrněk vždy více a více? Poslechněte: Proto, že také lidí vždy víc a více přibývalo. A tak se ty zrnka, to Boží obilíčko, po celé zemi nebo, jak tak lidé říkají, po celém světě rozšířilo.

Nyní se tedy vrátíme zase k mlynáři a k sedláku. Vojtíšku, buď nyní mlynářem, a já se tě budu něco ptát. – Kde pak vezmeš pšenici, když z ní chceš dělat mouku?

Vojt. Pane učiteli, já nejsem mlynářem, ale můj strejček je mlynářem, a já k němu často chodím; on mi všecko ukáže. Viděl jsem tam ve mlejně velikou hromadu naplněných pytlů, a v těch bylo žito i pšenice.

U. Co? Žito a pšenice pomícháno?

Vojt. I ne; v několika pytlích žito a v ostatních pšenice. Když potom chce mít mouku na chléb, tu nasype do koše žita z pytle, a chvělí mít mouku na housky, tu nasype do koše pšenice.

U. Do koše? a v koši se udělá ze pšenice a ze žita mouka?

Vojt. O ne, pane učiteli. To také není takový koš jako jsou jiné koše. To je koš z prken, a vypadá skoro, jakoby nějakou bednu postavil. Ale je to tak, jako by víko bylo přibité; a na hoře je široká díra, a dole na konci je zase ouzké díra. Z té ouzké díry to padá pomálu mezi dva kameny, a ty dva kameny roztírají zrnka na mouku.

U. Dobře, Vojtíšku, ty jsi si toho dobře všimnul.

Vojt. Pane učiteli, ještě není všecko; já ještě více povím.

U. Počkej Vojtíšku, nepovídej už nic o tom, to až po druhé. Dnes máme ještě něco jiného před sebou. Zdali pak nám někdo poví, jak to obilí – víte, že žito a pšenice se jmenuje obilí – jak asi to obilí přišlo na mlejnici?

Více dětí dává znamení, že to vědí.

U. Nu, Slávku, co myslíš?

Sl. Náš táta je tam vozí.

D. dávají znova znamení.

U. Nu, Vašíčku, co ty tomu říkáš.

Vaš. Váš táta je tam také vozí.

U. Dobře. Ted' nám zase Vojtíšek něco poví. Vojtíšku, co myslíš, kde pak asi Vašíčkův tatínek a Slávkův tatínek vezmou to obilíčko, když je chtějí vezt do mlejna?

Vojt. Bez pochyby je vezmou na sejpce, jako náš tatínek. Někdy je tam můj tatínek také hned ze stodoly veze.

U. Tedy někdy ze sejpky se obilí vezme, někdy ze stodoly. Jak pak ale přichází obilí na sejpku?

D. Na sejpku přichází ze stodoly.

U. Nu dobře. Odkud pak asi přišlo obilí do stodoly?

D. Do stodoly přišlo z pole.

U. Jak pak ale na pole přišlo?

D. Na poli narostlo.

U. A! tak je to; tedy obilí roste na poli. Jestli pak asi víte, jak se to musí udělat, aby obilí rostlo na poli?

D. To se musí pole orat, potom se na pole naseje obilí, a potom obilí roste.

U. A k čemu si dělají lidé práci, když mají napřed obilí na pole naházet, aby rostlo, proč pak si je raději nenechají?

D. To se nahází obilí jen málo, a to naroste z něho mnoho obilí. Tatínek povídal, že z každého zrnka je klas, a v každém klase že je mnoho zrněk. To také každý vidí, že v klase je mnoho zrněk.

U. Nu, dobře; tedy obilí se naseje na pole a tam roste. To pole musí být ovšem napřed zorané. Jak pak to ale je s tím rostením? Na to nám Vítek něco poví. Dej pozor, Vítku. Když tak tvůj tatínek žita nebo pšenice na pole nahází nebo naseje, to si tam hned počká, až to naroste, a pak to zase hned sebere a odveze domů, či ne?

D. I to nemůže být; to musí být obilí dlouho na poli, než naroste, o když naroste, to povídal tatínek, že musí zrát. Někdy na osení také sněhu napadá a všechno to zmrzne, a teprv když sníh zase sejde, roste osení dále.

U. Tedy když je na tom sníh, nemůže obilí dorost?

D. Nemůže.

U. Kdypak asi bývá sníh na poli?

D. V zimě.

U. Tedy sníh bývá na poli, když je zima. Proč pak asi není sníh na poli, když je teplo?

D. I to nemůže být; kdyby třeba sníh padal, když je teplo, tedy by se hned z něho voda udělala.

U. Dobře, dítky; teplo udělá ze sněhu vodu, a zima udělá z vody sníh; ale to až jindy. Teď ještě něco o tom Božím obilíčku. Vojtíšku, když tedy obilí naroste a uzraje, co se s ním udělá?

D. To se počne, nechá se trochu uschnout na poli; potom se sebere a sváže, a pak se odveze do stodoly.

U. Ještě něco. Jak pak se jmenuje takový kus svázaný, co se na vůz nakládá?

D. To jsou snopy.

U. Dobře, teď povežeme snopy do stodoly.

U. Už je obilí v stodole. Co se s ním asi bude brzo dělat?

D. Bude se mlátit. –

Že tak čistě a spokojeně děti hned mluvit nebudou, toť se samo sebou rozumí; že ale na tento způsob vedeny velmi mnoho za půl léta se naučí, není žádné pochybnosti. Tuto jenom buď podotknuto, že o tomto všem má mít každý učitel dobrou známost, ať je v městě nebo na vsi. Nekonečné množství věcí dá se tak v známost uvést; a jak jednou dítě takové navedení dostane, začne se na svět zcela jinak dívat; všeho si bude všímat, všude se bude samo učit.

Jindy může učitel klas s celým steblem s sebou přinést a o jeho částech podobným způsobem mluvit. Pilnému učiteli nebude těžkou věcí, aby podobných rozmluv sám provedl.

ZÁVĚREM

Zkoumání pramenů, pročítání všemožných knih a spisů, nekonečné návštěvy muzeí, archivů a „obtěžování“ pamětníků mě přesvědčilo, že vědecká práce historická je na jednu stranu rozmanitá a zábavná, ale na druhou stranu obtížná a s malou nadsázkou nikdy nekončící mravenčí práce.

S rekonstrukcí Frantova života a „profese“ národního buditele, jsem poznal jeho charakter, vlastnosti, citění a možná i duši. Josefa Frantu Šumavského jsem nechtěl představit jen jako spisovatele, jazykovědce, slovníkáře, pedagoga, básníka, korektora v tiskárně, revizora učebnic, redaktora vzdělávacích a zábavních časopisů, překladatele, politika¹⁰², tedy národního obrozence, ale také jako člověka, který se bez výjimky řídil podle svého životní kréda „Čiň dobře, kde můžeš“. Pomáhal co nejobětavěji svým přátelům v nesnázích (viz odstavec v kapitole *Vědecká činnost a životní etapy (1824-1857)* věnovaný vzájemnému vztahu mezi Frantou a Boženou Němcovou). Domnívám se, že nejlépe Frantovo přátelství k lidem vystihl Jaroslav Langer, když píše v dopise Frantu Šumavskému z 22. dubna 1831: (...) „*Jsem a zůstanu věčně Váš Franta,*“ *mne potěšilo, ač bylo dosti skromné rozsáhlosti; co však slova ta by znamenala, nevěděl jsem již, ač jste mi dosti často v Praze povídal, že „Franta“ znamená „přítel z nouze dobrý“.* *To se mi nelíbilo. I šel jsem a otevřel jsem svůj všeslovanský slovník (právě jsem dokončil F) a tu vidím, co v tomto mém slovníku Franta znamená: „Franta“ i.e. „přítel v nouzi dobrý“, a toto se mi zdá věru hodnověrnější, protož Vás žádám, abyste si to i ve svém slovníku dle mého změnil a zlepšil (...)*¹⁰³. Tento velikán je tudíž neprávem opomíjen, ale nevědomě ho zná svým způsobem určitě každý z nás, protože kdo by neznal pohádku o jezinkách, kterou jako první sepsal, nebo slovo *nádraží*¹⁰⁴, kterého je rovněž autorem.

Svůj největší přínos vidím v tom, že jsem se dopodrobna zabýval Frantovým rodem, prostředím, z něhož vyrostl, Frantovou rodinou a jeho studiem na klatovském gymnáziu. Doplnil jsem seznam Frantových děl a Frantových článků uveřejněných v různých časopisech a novinách tehdejší doby. Opsal jsem jeho *Pohádku o Jezinkách* a *Rozmluvu o chlebu, mouce a obilí*, které doposud nebyly v žádné literatuře otištěny. Z Jagellonské univerzity v Krakově se mi podařilo získat oslavnou báseň *Na zgón Józefa Franty-Szumawskiego* od L. Rittersa z Rittersbergu, která byla publikována až v dalekém Vilniusu. Velký prostor jsem také věnoval dnes již opomíjené Markétě Frantové. Pečlivě jsem zdokumentoval činnost Zábavního a vzdělávacího spolku Šumavský v Poleni. Rovněž jsem nashromáždil z různých zdrojů dostatek obrázků a fotografií. Do map Pušperka, Poleně a Poleňky jsem zakreslil budovy, které zmiňuje ve své práci. Nejvíce si však vážím skutečnosti, že jsem upravil jeho hrob na poleňském hřbitově (viz *Fotodokumentace*).

Ale ať jsem se snažil sebevíc, ne všechno se podařilo podle mého očekávání. Neměl jsem totiž možnost prozkoumat osobní pozůstalost Franty Šumavského (je uložena v Literárním archivu Národního písemnictví v Praze). Domnívám se, že tam by bylo možné nalézt další cenné informace. Neověřil jsem (a ani jsem tudíž neuvedl) Kaňákovy poznámky, že se např. Rudolf Mayer nebo Adolf Heyduk zmiňují ve svém díle o Frantovi Šumavském. Ve Vlastivědném muzeu dr. Karla Hostaše jsem nenalezl, např. Frantův úmrtní list. Franta přispíval do všech možných novin, a proto je podle mého možné nalézt jeho další články. Ke kapitolám *Slavnosti a jiné akce pořádané na Frantovu počest* a *Zábavní a vzdělávací spolek Šumavský v Poleni* by bylo možné nalézt další zdroje bádání u místních obyvatel nebo jinde.

¹⁰² BURIÁNEK, F. *Literární Klatovy*, s. 24.

¹⁰³ *Spisy Jaroslava Langera II*, část 2., s. 520-521.

¹⁰⁴ KAŇÁK, M. *Josef Franta Šumavský – Ze života a díla*, s. 135.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

NEVYDANÉ PRAMENY

- *Katalog vom Schuljahr 1815 über die Schüler der I = Grammatikal Klasse am Klattauer Gymnasium über das 1. Semester von den Professoren.* Státní okresní archiv Klatovy (pobočka Klatovy V).
- *Katalog vom Schuljahr 1815 über die Schüler der I = Grammatikal Klasse am Klattauer Gymnasium über das 2. Semester von den Professoren XI.* Státní okresní archiv Klatovy (pobočka Klatovy V).
- *Katalog vom Schuljahr 1816 über die Schüler der II = Grammatikal Klasse am Klattauer Gymnasium über das 1. Semester von den Professoren XIV.* Státní okresní archiv Klatovy (pobočka Klatovy V).
- *Katalog vom Schuljahr 1816 über die Schüler der II = Grammatikal Klasse am Klattauer Gymnasium über das 2. Semester von den Professoren XX.* Státní okresní archiv Klatovy (pobočka Klatovy V).
- *Katalog vom Schuljahr 1817 über die Schüler der III = Grammatikal Klasse am Klattauer Gymnasium über das 1. Semester von den Professoren XXVI.* Státní okresní archiv Klatovy (pobočka Klatovy V).
- *Katalog vom Schuljahr 1817 über die Schüler der III = Grammatikal Klasse am Klattauer Gymnasium über das 2. Semester von den Professoren XXVII.* Státní okresní archiv Klatovy (pobočka Klatovy V).
- *Katalog vom Schuljahr 1818 über die Schüler der I = Humanitäts Klasse am Klattauer Gymnasium über das 1. Semester von den Professoren XI.* Státní okresní archiv Klatovy (pobočka Klatovy V).
- *Katalog vom Schuljahr 1818 über die Schüler der I = Humanitäts Klasse am Klattauer Gymnasium über das 2. Semester von den Professoren XII .* Státní okresní archiv Klatovy (pobočka Klatovy V).
- *Katalog vom Schuljahr 1819 über die Schüler der II = Humanitäts Klasse am Klattauer Gymnasium über das 1. Semester von den Professoren LV.* Státní okresní archiv Klatovy (pobočka Klatovy V).
- *Katalog vom Schuljahr 1819 über die Schüler der II = Humanitäts Klasse am Klattauer Gymnasium über das 2. Semester von den Professoren LVI.* Státní okresní archiv Klatovy (pobočka Klatovy V).
- *Pamětní kniha městečka Poleně 1921.* 305 s. Státní okresní archiv Klatovy (pobočka Klatovy V).
- *Pamětní kniha obce Poleně 1915.* 236 s. Státní okresní archiv Klatovy (pobočka Klatovy V), kopie - Obecní úřad v Poleni.
- POLÁK, K. *Rod Josefa Franty Šumavského – Z dějin rodu Frantů 1418-1969.* 1969. 26 s. Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni.
- *Poznámky Karla Hostaše – Poleň (označ.) 6 (výpisy z matrik, řemesla, úředníci a jiné).* Vlastivědné muzeum Dr. Karla Hostaše v Klatovech.
- *Tělocvičná jednota Sokol Poleň.* Soukromý archiv rodiny Singrů v Poleni.

VYDANÉ PRAMENY

- *Fuilleton – památce J. Franty Šumavského.* In. *Klatovské listy, XXVIII, 21.11.1914, č. 51-53.* Vlastivědné muzeum Dr. Karla Hostaše v Klatovech.
- FRANTA ŠUMAVSKÝ, J. - POLÁK, K. *Mé mládí.* Klatovy. 1940. 42 s. Vlastivědné muzeum Dr. Karla Hostaše v Klatovech.
- *Juventus Gymnasii Regii Klattoviensis Et Moribus Et Progressus In Literis Censa Exeunte 1816.* Vlastivědné muzeum Dr. Karla Hostaše v Klatovech.

- Oslava buditele Franty Šumavského. In. *Klatovský kraj, 24.8.1927*. Vlastivědné muzeum Dr. Karla Hostaše v Klatovech.
- *Pamětní spis: Upomínka na slavnost pořádanou pod protektorátem slavné obecní rady Poleně a Polenky u příležitosti 70. výročí úmrtí Josefa Franty-Šumavského a II. sjezdu rodáků a přátel Poleňska 13. – 15. srpna 1927*. Klatovy. Vzdělávací spolek Šumavský. 1927. 48 s. Vlastivědné muzeum Dr. Karla Hostaše v Klatovech.
- Spisy Jaroslava Langera II. In *Spisy výtečných českých básníků novověkých, část 2.*: Praha, Vídeň. Nakl. Kober & Markgraf. 1861. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- *Upomínka na slavnost Josefa Franty Šumavského v Polence dne 25. září 1860*. Praha. 1860. Vlastivědné muzeum Dr. Karla Hostaše v Klatovech.
- VORLÍČEK, F.L. *Jana Pravoslava Koubka sebrané spisy veršem i prozou, díl III*. Praha. Nakl. Karla Bellmanna. 1857. 236 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- Vzpomínka na stoleté narozeniny Josefa Franty Šumavského. In. *Šumavan, XXIX*, Klatovy. 1896, s. 376, 388, 400. Vlastivědné muzeum Dr. Karla Hostaše v Klatovech.

DOBOVÝ TISK A LITERATURA

- BĚLÁK, V. *Posel z Prahy. Spis užitečný, zábavně poučný pro město i ves, díl III. a IV*. Praha. Tisk. A. Renna. 1858. 423 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- BÍBA, V. D. *Teoreticko-praktické navedení k písemnostem*. Praha. Tisk. J. Pospíšila. 1863. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- *Biblioteka Warszawska. Pismo Póświęcone Naukom, Sztukom I Przemysłowi*. Nowa Serya. Tom trzeci. Warszawa. W drukarni Gazety Codziennéj. 1858.
- *Časopis Českého Museum, 11. ročník*. Praha. Nakl. České akademie věd a umění. 1837. 502 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- *Časopis Českého museum, 16. ročník*. Praha. Nakl. České akademie věd a umění. 1842. 640 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- *Časopis Českého museum, 18. ročník*. Praha. Nakl. České akademie věd a umění. 1844. 640 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- *Časopis Českého museum, 19. ročník*. Praha. Nakl. České akademie věd a umění. 1845. 700 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- ERBEN, K. J. *Nápěvy prostonárodních písní českých*. Praha. Nakl. K. Bellmanna. 1862. 204 s. Dostupné z URL: <http://kramerius.nkp.cz>
- ERBEN, K. J. *Písně národní v Čechách / Pjsně národnj w Čechách. 3. svazek*. Praha. Nakl. J. Pospíšila. 1845. 271 s. Dostupné z URL: <http://kramerius.nkp.cz>
- ERBEN, K. J. *Prostonárodní české písně a říkadla s přílohu nápevů*. Praha. Nakl. J. Pospíšila. 1864. 543 s. Dostupné z URL: <http://kramerius.nkp.cz>
- ERBEN, K. J. *Sto prostonárodních pohádek a pověstí slovanských v nářečích původních*. Praha. Nakl. I. L. Kober, 1865. 392 s. <http://kramerius.nkp.cz>
- FRANTA ŠUMAVSKÝ, J. *Česko-německý slovník*. Praha. Cís. král. knihtiskárna synů Bohumila Haase. 1851. 1296 s.
- FRANTA ŠUMAVSKÝ, J. *Kapesní slovník jazyka českého a německého od Jos. Franty Šumavského, díl českoněmecký / Taschenwörterbuch der böhmischen und deutschen Sprache von Josef Franta Šumavský. Böhmischdeutscher Theil. C. k. dvorní knihtiskárna synův Bohumila Haase*. 1854. 728 s.
- FRANTA ŠUMAVSKÝ, J. *Posel z Budče. Časopis pro učitele, vychovatele a vůbec přátele mládeže, 1. ročník*. Praha. Nakl. Vácslava Hessa. 1848. 520 s.
- FRANTA ŠUMAVSKÝ, J. *Posel z Budče. Časopis pro učitele, vychovatele a vůbec přátele mládeže, 2. ročník*. Praha. Nakl. Vácslava Hessa. 1849. 420 s.

- FRANTA ŠUMAVSKÝ, J. *Sámo. Zábavní poučující spis*. Praha, Hradec Králové. Vyd. J. Pospíšil. 1832. 78 s. Dostupné z URL: <http://kramerius.nkp.cz>
- FRANTA ŠUMAVSKÝ, J. *Slovník jazyka slovanského šesti hlavních nářečí: ruského, bulharského, starocírkevního, srbského, českého a polského / Slovar' jazyka slověn'skago šesti glavnych" narěčii: rus'kago, bl"garskago, cr'k"v'nago, sr'b'ckago, češ'ckago i pol'skago / Wörterbuch der slawischen Sprache in sechs Hauptdialekten: russisch, bulgarisch, kirchenslawisch, serbisch, böhmisch und polnisch*. Praha. Nakl. Carla Bellmanna. 1857. 320 s. Dostupné z URL: <http://kramerius.nkp.cz>
- FRANTA ŠUMAVSKÝ, J. *Zastaralé formy českého slovesa vysvětlené od Jos. Vlad. Franty*. Praha. 1829. 32 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- FRANTA ŠUMAVSKÝ, J. *Život Jana Augusty staršího a správce jednoty bratrské v Čechách*. Praha. 1837. 124 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- FRANTA ŠUMAVSKÝ, J. – TOMÍČEK, J.S. *Slovanka. Sběrka národních pověstí, díl 1. – Květomluva*. Praha. Sommerovská knihtiskárna, vydavatel H.J.Enders. 1833. 112 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- MALÝ, J. *Květy. Národní zábavník pro Čechy, Moravany a Slováky, 13. ročník*. Praha. Vydavatelství J. Pospíšila. 1846. 632 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- MALÝ, J. *Květy. Národní zábavník pro Čechy, Moravany a Slováky, 14. ročník*. Praha. Vydavatelství J. Pospíšila. 1847. 624 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- MIKOVEC, F.B. *Lumír. Belletristický týdeník, 1. ročník, díl 1*. Praha. Tisk K. Jeřábkové. 1851. 626 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- MIKOVEC, F.B. *Lumír. Belletristický týdeník, 7. ročník, díl 1*. Praha. Tisk. K. Jeřábkové. 1857. 626 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- MIKOVEC, F.B. *Lumír. Belletristický týdeník, 8. ročník, díl 2*. Praha. Tisk. K. Jeřábkové. 1858. 1250 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- *Národní listy*. Praha. 1861.
- PETŘÍK, E.: *Lumír*. Praha. Tiskem Steinhausera a Nováka. 1865. 236 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- ze ŚLIWNA, J.: *Teka wileńska, swazek 4*. Wilno (Vilnius). Tisk. Marcinowski. 1858.

DALŠÍ LITERATURA

- ADAM, R. Výročí pozapomenutého obrozence – Josef Franta Šumavský v textech Boženy Němcové i vlastních. In *Dějiny a současnost*, 29 (11): 17-20. Praha. 2007
- BURIÁNEK, F. *Literární Klatovy*. Plzeň. Krajské nakladatelství. 1962. 130 s.
- BURDA, J. Výročí Josefa Franty Šumavského – Muž pokroku. In *Klatovsko*. 1992
- ČERNÝ, J. Franta Šumavský, Josef. In *Kdo je kdo v dějinách české lingvistiky*: 167-169. Praha. Nakl. Libri. 2008.
- DOUCHA, F. *Knihopisný slovník česko-slovenský aneb seznam kněh, drobných spisův, map a hudebných věcí, vyšlých v jazyku národa česko-slovenského od roku 1774 až do nejnovější doby. Co rukověť přátelům literatury, zároveň co dodatek k Jungmannově „Historii literatury české“*. Praha. Nákladem knihkupectví: I.L.Kober. 1865. 320 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- FOUĐ, K. – KAREL, T. *Lidová architektura. Vesnické památkové rezervace a zóny, krajinné památkové zóny v Plzeňském kraji*. Klatovy. Typos Klatovy. 2004. 198 s.
- HALADA, J. *Lexikon české šlechty – Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha. Nakl. Akropolis. 1999. 688 s.
- HÁNOVÁ, M. *Odmaturuj z literatury*. Brno. Nakl. Didaktik. 2002. 184 s.
- HAVLÍČEK BOROVSÝ, K. *Básně*. Praha. Československý spisovatel. 1985. 183 s..
- HORÁK, J. *Národopis československý*. In. *Československá vlastivěda, sv. 2: Člověk*. Praha. Sfinx. 1933. 304 s.

- HOSTAŠ, K. – POLÁK, K. *Dějiny městečka Poleně*. Klatovy. Vydavatelství Čermák. 1934. 39 s.
- CHALOUPKA, O. – VORÁČEK, J. *Kontury české literatury pro děti a mládež (od začátku 19. století po současnost)*. Praha. Albatros. 1984. 539 s.
- JIRÁK, J. *Poleň - 750 let obce*. Švihov. Nakl. Arkáda. 2004. 20 s.
- Kalendárium – listopad/prosinec. In: *Český zápas–Týdeník Církve československé husitské*, 86 (48): 4. Praha. 2006.
- KANTŮRKOVÁ, E. Božena Němcová. In: *Galerie nesmrtelných – svazek III*. Třebíč. Vydavatelství ing. Drahomír Rybníček: 204-218. 1999
- KAŇÁK, B. *Český zápas - Týdeník Církve československé husitské*, 87 (8): 3. Praha. 2007
- KAŇÁK, M. *Josef Franta Šumavský - Ze života a díla*. Praha. Státní pedagogické nakladatelství. 1965. 182 s.
- KAŇÁK, M. *Josef Franta Šumavský – O životě a díle obrozeneckého pracovníka s ukázkami z jeho tvorby*. Praha. Nakl. Melantrich. 1975. 235 s.
- KOUDELKOVÁ, J. – KOUDELKA, F. František Dittrich, In: *Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918*. Praha. Nakl. Libri: 76. 1996
- KOUDELKOVÁ, J. – KOUDELKA, F. Josef Franta Šumavský. In: *Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918*. Praha. Nakl. Libri: 102-103. 1996
- KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha. Nakl. Libri. 2002. 672 s.
- LANGER, J. J. Bodláčí a růže. Praha. Státní nakl. krásné literatury, hudby a umění. 1957. 305 s.
- LORIŠ, J. *Mánesovy podobizny*. Praha. Státní nakladatelství krásné literatury a umění. 1954
- MAJEROVÁ, M. *Pohádka o krásné zemance – Dle národního vypravování povídána od J. F. Š.* Praha. Nakl. Grafia. 1919
- NERUDA, J. *Podobizny III*. Praha. Československý spisovatel. 1951. 422 s.
- NESMĚRÁK, K. Rukopisné satiry a mystifikace. In: *Zprávy české společnosti rukopisné*, VI (9): 13. Praha. 2006
- PÁV, J. *Z dějin Poleně*. Plzeň. 2006. 56 s.
- POLÁK, K. *Josef Franta Šumavský - K 140. výročí narození*. Klatovy. 1936. 40 s.
- PROKOP, V. *Dějiny literatury od starověku do počátku 19. století* (pro výuku literatury na středních školách. Karlovy Vary. O.K.-Soft. 2006. 80 s.
- RIEGER, F. L. *Slovník naučný*, díl 6. (P – Quouque tandem). Praha. Nakl. I. L. Kober. 1867. 1171 s. Dostupné z URL: <http://books.google.com>
- ROUBAL, A. *Obrázky ze starých Chudenic*. Cvikov. Nakl. H+K. 1992. 101 s.
- ŠMÍD, J. a kol. *Dějiny klatovského gymnázia*. Uloženo v Okresním archivu Klatovy (pobočka Klatovy V) a Gymnáziu Jaroslava Vrchlického v Klatovech. 1992.
- VALENTA, J. – ŠRÁMKOVÁ, V. *Místopis českého amatérského divadla*. Praha. IPOS. 2002
- VANČURA, J. *Dějiny někdejšího královského města Klatov*, svazek 1. Klatovy. Tiskem Ot. Čermáka. 1927. 509 s.
- VLADYKA, J. F. L. *Čelakovský – Český milý svatě Rusi*. Praha. Nakl. Práce. 1949. 172 s.

INTERNETOVÉ STRÁNKY A POŘADY Z RÁDIA:

- <http://www.archiv.ucl.cas.cz>
- <http://books.google.com>
- <http://www.cs.encyklopedie.org>
- <http://www.encyklopedie.seznam.cz>
- <http://kramerius.nkp.cz>
- <http://www.mapy.cz>
- <http://www.museumbn.cz>
- <http://www.rozhlas.cz>
- <http://www.ptejteseknihovny.cz>
- VACULÍK, O. Josef Franta Šumavský. In *Ranní úvaha*. 11.2.2008. ČR03-Vltava.

REJSTRÍK OSOBNOSTÍ

ABRAHAMOWICZ, Adolf (* 1849, †1899) byl polským dramatikem a spisovatelem.

AMERLING, Karel Slavoj (* 18.9.1807 v Klatovech, †2.11.1884 v Praze) byl českým pedagogem, filozofem a lékařem. Dětství prožíval u svého dědečka v Chudenicích, kde navštěvoval také tamější farní školu. Josef Franta s ním spolupracoval v oblasti pedagogiky především v letech 1848-1850.

BAČKORA, Josef Množislav (*2.2.1803 v Malíně, †5.12.1876 v Praze) byl českým učitelem. Se svým bratrem Štěpánem redigoval *Bibliotéky učitelské*.

BAČKORA, Štěpán (*13.7.1813 v Malíně, †17.12.1887 v Praze) byl českým učitelem a autorem českých učebnic pro počáteční školy. Inicioval vlastenecké porady českých učitelů z Prahy (pozdější Porady budečské).

BÍBA, Vincenc (*25.3.1820 v Rožmitále, †1906) byl českým pedagogem a profesorem v c. k. ústavě ke vzdělávání učitelek v Praze. Přispíval do učitelských časopisů.

BODJANSKIJ, Osip Maksimovič (*1808 ve Varvji, †1877) byl ruským spisovatelem. Psal především romány a dramata z ukrajinského venkovského života. Byl profesorem slavistiky v Moskvě.

BOLZANO, Bernard (* 5.10.1781 v Praze, † 18.12.1848 tamtéž) byl významným německy hovořícím matematikem, knězem a filozofie. Na univerzitě v Praze vyučoval náboženství. Josef Franta Šumavský měl u něho zapsáno 6 hodin přednášek v letech 1819-1820.

BULGARIN, Faděj Venediktovič (* 1789 na Litvě, †1859 v Derptě) byl ruským spisovatelem a žurnalistou. Psal romány a povídky (*Ivan Vyžigin*, *Dimitrij Samozvanec*, *Mazepa*) a satiry (*Esterka*). Roku 1835 založil literární a politický časopis *Severnaja Pčela*.

ČEJKA, Josef Jan Radomil (* 7.3.1812 v Rokycanech, †25.12.1862 v Praze) byl českým lékařem. Překládal z angličtiny, španělštiny, francouzštiny, polštiny a jihoslovanských jazyků.

ČELAKOVSKÝ, František Ladislav (* 7.3.1799 ve Strakonících, †5.8.1852 v Praze) byl českým básníkem, kritikem a překladatelem. Je znám mimo jiné svými *Ohlasy písní českých* a *Ohlasy písní ruských*. V letech 1841-1849 pracoval jako profesor českého jazyka ve Vratislavi a od roku 1849 získal tutéž funkci v Praze.

ČERNÍN Z CHUDENIC, Jan Rudolf (*8.6.1756, †23.4.1845) byl majitelem chudenického panství od roku 1781, kdy ho zdědil po svém dědovi. Studoval v Salzburgu (Solnohradu). Zamiloval si hudbu – vyučovali ho Joseph Haydn a ve Vídni dokonce Wolfgang Amadeus Mozart. Procestoval celou Evropu a nashromáždil velkou sbírku obrazů a jiných uměleckých předmětů. Financoval českou kulturu.

ČINOVESKÝ FORMÁNEK, Jan (*1809 v Ciněvsi, †1878 v Táboře) byl učitelem v Klatovech, Pelhřimově, Humpolci, poté na střední a dívčí škole v Táboře. Vystudoval gymnázium v Klatovech a filozofii v Českých Budějovicích a Praze. Přispíval do různých časopisů.

DITTRICH, František (*19.2.1801 v Praze, †21.10.1875 tamtéž) byl českým měšťanem, podskalským dřevařem a pozdějším velmi oblíbeným pražským primátorem od února 1870 do dubna 1873.

DOBROVSKÝ, Josef (*17.8.1753 v Ďarmotech v Uhrách, †6.1.1829 v Brně) byl českým filologem, historikem a zakladatelem slavistiky v českých zemích. I když nevěřil v budoucnost českého jazyka, svými pracemi se výrazně podílel na jeho záchraně. V letech 1767-1769 studoval u jezuitů v Klatovech. V letech 1817-1828 často pobýval na zámku v Chudenicích u hraběte Evžena Černína. V Poleni navštěvoval poleňského a dolanského faráře Viktorina Livoru (*1793, †1875), který ho často doprovázel na jeho cestách po okolí a archeologických průzkumech u Pušperku a Poleňky, kde navštěvoval místního mlynáře. Dobrovský konal s dětmi hraběte Černína Jaromírem a Heřmanem také výlety do poleňského kraje, kde navštěvovali Pušperk, Balkovy, Poleň a Řičeň.

DOUCHA, František (*31.8.1810 v Praze, †3.12.1884 tamtéž) byl českým básníkem a bibliografem, autorem veršů pro mládež, sběratelem lidové slovesnosti a překladatelem ze 14 jazyků. Zasloužil se o vydání prvního českého souboru Shakespearových dramát.

ERBEN, Karel Jaromír (* 7.11.1811 v Miletíně u Jičína, †21.11.1870 v Praze) byl českým spisovatelem, básníkem, překladatelem, literárním historikem a sběratelem lidových písní a pohádek. Josef Franta Šumavský s ním byl ve styku od roku 1831, důvěrnými přáteli se stali po roce 1850.

FENCL, Antonín (* 28.1.1881 v Praze, †9.11.1952) byl českým hercem a autorem divadelních her: *Jidáš Iškariotský*, *Český Betlém*, *Golem* a *Psohlavci*.

FILÍPEK, Václav (*28.8.1811/12 ve Veselí nad Lužnicí, †27.5.1863 v Praze) byl českým novinářem, překladatelem a divadelníkem. Zavedl nový publicistický útvar – fejton.

FRIČ, Josef František JUDr. (*6.3.1804 ve Slaném, † 21.5.1876 v Praze) byl českým advokátem, podnikatelem a politikem. Od roku 1848 působil na pražské univerzitě a v témže roce byl zvolen zemským poslancem. Zasloužil se o zavádění češtiny do soudní praxe a vytvořil české právní názvosloví.

FRANTA, Bohuslav JUDr. (*1861 v Poděbradech, †24.4.1929 v Praze) byl českým politikem. Po ukončení právnických studií vstoupil do služeb českého zemského výboru. Byl činný literárně a žurnalisticky. V r. 1911 byl zvolen do Říšské rady. V roce 1917 byl přijat zákon *Iex Franta*, ve kterém požadoval stenografování poslaneckých projevů v té řeči, v níž byly proneseny, nikoli v německém překladu. Byl členem tzv. Mafie a aktivně se podílel na přípravě státní samostatnosti. V roce 1918 byl zvolen za předsedu Zemského správního výboru pro Čechy. Po svém působení v Revolučním Národním shromáždění byl zvolen v roce 1920 za sociální demokracii do Senátu, kde vykonával funkci místopředsedy v letech 1924 – 25. Napsal sedmdesátistránkové politické pojednání *Parlamentní právo žen* (1916).

FRANTA, Ondřej (* 30.4.1869 v Poleňce, † 8.7.1939 v Jindřichově Hradci) byl jindřichohradeckým archivářem. Vystudoval gymnázia v Klatovech a Slaném, studoval 2 roky lékařství a v kněžském semináři v Českých Budějovicích. V letech 1896-1922 vrchní polní kurát v Josefově, Salcburku, Haliči, Dalmácii, Rusku, Užhorodu a Lučenci.

GRIGOROVIČ, Viktor Ivanovič (* 30.4.1815 ve vsi Antonovce, †19.12.1876 v Jelisavetgradu) byl ruským filologem a cestovatelem, jedním ze zakladatelů slavistiky v Rusku. Byl profesorem slavistiky v Kazani a poté v Oděse.

HAJNIŠ, František (*31.3.1815 ve Vamberku, †27.12.1885 v Praze) byl českým spisovatelem a humoristou. Své povídky a humoresky předčítal v Měšťanské besedě.

HALAŠKA, František Ignác Kassián (*10.7.1780, † 12.7.1847) byl českým fyzikem, astronomem, geografem a profesorem fyziky na univerzitě v Praze.

HANKA, Václav (*10.6.1791 v Hoříněvsi u Dvora Králové, †12.1.1861 v Praze) byl českým spisovatelem, jazykovědcem a vysokoškolským pedagogem. Proslavil se jako padělatel *Rukopisu královédvorského a zelenohorského*. Prosadil reformu českého pravopisu (psaní *v* místo *w* a *ou* místo *au*).

HATTALA, Martin (*4.11.1821, †11.12.1903) byl slovenským jazykovědcem. Od roku 1853 profesorem na pražské univerzitě. Jako první kodifikoval spisovnou slovenštinu a sepsal *Gramatiku slovenského jazyka a Krátkou mluvnici slovenskou*.

HAVLÍČEK BOROVSÝ, Karel (*31.10.1821 v Borové u Přibyslavi, †29.7.1856 v Praze) byl českým básníkem, novinářem, zakladatelem české žurnalistiky, satiry a literární kritiky. Svým dílem kritizoval nejen rakouskou říši a církev, ale také přehnané rusofilství.

HILFERDING, Aleksandr Fedorovič (*1831 ve Varšavě, †1872 v Kargopoli) byl ruským slavistou a publicistou. Od roku 1867 byl předsedou Slovanského spolku v Petrohradě.

HOSTAŠ, Karel JUDr. (*11.3.1854 v Poleni, †22.6.1934 v Klatovech) byl právníkem, starostou Klatov v letech 1912-1919, vědcem, který se zabýval historií svého rodného kraje (např. *Dějiny městečka Poleně* tiskem vyšlé v roce 1934), a zakladatelem Vlastivědného muzea v Klatovech v roce 1882.

HRBEK, Ignác Kajetán (*1765 v Táboře, †1844) byl poleňským farářem od roku 1806 a znalcem hudby.

CHALUPKA, Samo (*27.2.1812 v Horné Lehotě, † 19.5.1883 tamtéž) byl slovenským spisovatelem, básníkem (báseň *Mor ho* se stala symbolem slovenské národní svobody) a evangelickým knězem.

CHOCHOLOUŠEK SEDLECKÝ, Prokop (*18.2.1819 v Sedleci, †5.7.1864 v Nadějkově) byl českým novinářem a spisovatelem, autorem romantické historické prózy z českých a jihoslovanských dějin.

CHOTEK, Karel (* 23.7.1783 v Praze, †28.12.1868 ve Veltrusech) byl významným rakouským politikem. V letech 1826-1843 byl nejvyšším purkrabím českého království. Během svého působení aktivně organizoval rozsáhlou výstavbu a modernizaci infrastruktury v celém Česku a Praze zvláště. Podporoval také řadu českých národních aktivit.

JUNGMANN, Josef Jakub (* 16.7.1773 v Hudlicích u Berouna, †14.11.1847 v Praze) byl českým filologem, lexikografem, spisovatelem a překladatelem. Franta Šumavský se podílel jako jeden z mnoha na obsahu Jungmannova slovníku. Po čase se stal jeho váženým kolegou.

KLAR, Alois (* 25.4.1763 v Ústěku, † 25.3.1833 v Praze) byl českým filologem a humanistou, doktorem filozofie a řečtiny na univerzitě v Praze. Založil Klarovu nadaci pro slepé děti.

KLÁŠTERSKÝ Z ROSENGARTENU, Antonín (* 25.9.1866 v Milovicích u Písku, † 3.11.1938 v Praze) byl českým spisovatelem, básníkem, novinářem a překladatelem z angličtiny (Shakespeare) a němčiny.

KRATOCHVÍL, Václav Jiří (*25.2.1819 v Praze, †28.1.1896 tamtéž) byl knězem v Čížkovicích na Litoměřicku, Peruci, u sv. Víta v Praze, Ořechu a nakonec ve Vrané u Peruce. Vystudoval gymnázium v Klatovech a filozofii v Praze.

KRONDL, Josef (* 21.3.1854 v Klatovech, † 19.8.1903 v Poleni) byl českým stenografem. Studoval v Klatovech a Praze. Pracoval jako komorní stenograf, revizor a ředitel těsnopisecké kanceláře.

LANGER, Josef Jaroslav (*12.11.1806 v Lázních Bohdaneč, †28.4.1846 tamtéž) byl českým obrozeneckým básníkem, s nímž studoval Josef Franta filozofii na pražské univerzitě. Psal také články a básně do novin (*Čechoslav, Květy* atd.).

MAJAR-ZIJLSKI, Matija (*7.2.1809 v Goriči, †31.7.1892 v Praze) byl slovinským knězem ve Villachu v Korutanech a horoucím zástupcem slovanské vzájemnosti. Od roku 1883 žil v Praze.

MAREK, Antonín (* 5.9.1785 v Trutnově, †15.2.1877 v Praze) byl českým básníkem a překladatelem. Psal hymny, ódy, elegie i filozofická díla.

MAYER, Jan Nepomuk (* 17.2.1818 v Mělníku, †25.10.1888 v Praze) byl českým operním pěvcem a hudebním skladatelem. Poté se stal ředitelem Žofínské akademie a založil první hudební českou školu.

MIKOVEC, Ferdinand Břetislav (* 14.12.1826 ve Sloupu, † 22.9.1862 v Praze) byl českým dramatikem, spisovatelem, básníkem, archeologem a zakladatelem a redaktorem literárního revue *Lumír*.

MOŽNÝ PODČÁPSKÝ, Jan (*1828 v Podčáplích u Štětí, †1873 v Praze) byl českým spisovatelem a pedagogem. Psal povídky pro mládež.

MUZÁK, Petr (*10.3.1821 ve Světlé pod Ještědem, †8.2.1892 v Praze) byl českým kresličem a krasopiscem. Roku 1848 se stal učitelem na Budči a roku 1849 profesorem kreslení a krasopisu na státní české vyšší reálce v Praze. Jeho manželkou byla Karolína Světlá.

NEJEDLÝ, Jan (*23.4.1776 v Žebráku, †31.12.1834 v Praze) byl českým spisovatelem a právníkem. Po Františku Martinu Pelcovi převzal v roce 1801 místo profesora českého jazyka a literatury na pražské univerzitě. Publikoval také časopis *Hlasatel*.

NĚMCOVÁ, Božena (vl. jm. Barbora Panklová, * 4.2.1820 ve Vídni, †21.1.1862 v Praze) byla českou spisovatelkou. Franta Šumavský byl jejím nejoddanějším přítelem (spolu s dr. Josefem Čejkou). Když přišla Němcová do Prahy, učila se jako nadějná spisovatelka u Franty Šumavského český pravopis. Němcová ho vylíčila při jedné situaci takto: „Přichází volným krokem, vážný, soustředěný, tvář rámovánu Kristovým plnovousem a brejličky vysoko posazené, jednu ruku za zády, v druhé papír.“. Přátelila se i s jeho sestrou Markétou Frantovou.

NĚMEC, Hynek (* 1838 v Josefově, † 1853 v Praze) byl synem Josefa a Boženy Němcových, velmi nadaný žák první české reálky v Praze, zemřel na tuberkulózu.

NĚMEC, Josef (* 1805 v Novém Bydžově, † 1879 v Táboře) byl českým vlastencem, který svou manželku Boženu Němcovou uvedl do společnosti a probudil v ní národní uvědomění.

NĚMEC, Karel (* 18.10.1839 v Litomyšli, †3.5.1901 v Praze) byl synem Josefa a Boženy Němcových, český zahradnický odborník, pedagog, známý ovocnář a ředitel Pomologického ústavu v Praze.

NĚMEČEK, František Xaver (* 24.7.1766, † 19.3.1849) byl českým filozofem, pedagogem, literární kritikem, profesorem logiky na univerzitě v Praze a Vídni, velkým znalcem a obdivovatelem Wolfganga Amadea Mozarta.

NĚMEČEK, Kašpar (*1785 ve Všepadlech, †1850, pohřben v Chudenicích) byl poleňským kaplanem v letech 1811-1816 a poté chudenicským farářem v letech 1816-1850. V roce 1861 byl jmenován čestným měšťanem Chudenic. Je zmiňován v románu *Za ranních červánků* od Vojtěcha Aloise Šmilovského. Josef Dobrovský na něj složil hexamet: *Ejhle bukáč baňatý, opřený tam o stěnu chrouní*.

PERNER, Jan ing. (* 7.7.1815 v Bratčicích, †10.9.1845 v Pardubicích) byl českým technikem a železničním odborníkem. Účastnil se staveb v Rusku a Rakousku. Zasloužil se o zřízení české průmyslové školy v Praze.

PETR, Matyáš Robert Th dr. († 1859) byl prvním ředitelem (prefektem) gymnázia v Klatovech v letech 1812-1819 a profesorem řečtiny na zdejšímu ústavu.

PÍŤHA, Václav MUDr. (* 1865 v Poleni, † 1922 v Praze) byl českým lékařem-gynekologem. Vystudoval gymnázium v Klatovech a poté lékařství v Praze. Stal se přednostou 1. české gynekologické a porodnické kliniky Karlovy univerzity v Praze.

PODLIPSKÁ, Sofie (*15.5.1833 v Praze, †17.12.1897 tamtéž) byla českou spisovatelkou. Narodila se jako mladší dcera manželů Rottových a její starší sestrou byla spisovatelka Karolína Světlá. Sofie se provdala v roce 1858 za dr. Josefa Podlipského.

POGODIN, Michail Petrovič (* 23.11.1800, †20.12.1875) byl ruským historikem, spisovatelem, slavistou, publicistou a akademikem Petrohradské Akademie věd. Od roku 1835 udržoval kontakty i s Václavem Hankou, Františkem Palackým a Karlu Havlíčkovi Borovskému vyjednal pobyt v Rusku.

RAJSKÁ, Bohuslava (*11.7.1817 v Rožmitále, †2.5.1852 v Praze) byla českou spisovatelkou. Její původní jméno znělo Antonie Reisová. Její dvě sestry se provdaly za dr. Staňka a dr. Friče. Po svatbě (2.4.1845) s Františkem Ladislavem Čelakovským se odstěhovala do Vratislavi a zpět do Prahy se vrátila v roce 1849. Podílela se na vzniku dívčího vzdělávacího ústavu v Praze.

RANK, Josef (* 22.10.1833 v Hubertově na Jesenicku, †1912 v Praze) byl českým lexikografem. Jeho strýc Franta Šumavský nechtěl, aby chodil do německé školy, a proto ho sám naučil podle svých metod číst a psát. Zajímal se o českou literaturu, polštinu, ruštinu, dějepis a zeměpis a samozřejmě o slovníkářství, v kterém ho podporoval jeho strýc. Za jeho horlivost v česko-ruských vztazích byl oceněn brilantovým prstenem od cara Alexandra III.

RITTER z RITTERSBERKU (Ritter von Rittersberg) **Ludvík** (*19.11.1809 v Praze, † 6.6.1858 v Nových Benátkách) byl všestranným českým literátem a hudebním znalcem.

ROZUM, Jan Václav (*1824 v Louňovicích pod Bláníkem, †13.4.1858 v Praze) byl českým spisovatelem a pedagogem. Roku 1851 se stal učitelem českého jazyka na německé vyšší reálce v Praze. Do češtiny přeložil Bolzanův spis *Nová dobrá rada* a vydával další mnohem starší (např. od Komenského, Daniela Adama z Veleslavína ad.). Sbíral rovněž přísloví.

RYBIČKA SKUTEČSKÝ, Antonín František (* 30.10.1812 ve Skutči, † 25.1.1899 ve Vídni) byl českým historikem, archivářem a právníkem. Byl členem České akademie a Královské české společnosti nauk. Za své zásluhy byl vyznamenán řádem císaře Františka Josefa I.

SKARLANDT, Julius (*31.1.1877 v Praze, †30.4.1950 tamtéž) byl českým spisovatelem, básníkem, překladatelem a odborovým radou ministerstva zahraničních věcí. V letech 1920-1923 dosáhl postu konzula v Berlíně a v letech 1927-1931 pracoval jako konzul v Terstu.

SKRUŽNÝ, Josef (*15.3.1871 v Dolní Krči u Prahy, †12.5.1948) byl českým prozaikem, dramatikem a žurnalistou. Na Plzeňsku se hrály jeho aktovky: *Před premiérou, Darebák, To byla noc, Na lešení* aj.

SREZNĚVSKIJ, Izmajil Ivanovič (*13.6.1812 v Jaroslavi, †20.2.1880) byl předním ruským slavistou. Byl profesorem slavistiky v Petrohradě.

STANĚK, Václav MUDr. (*4.9.1804 v Jarpicích u Slaného, † 19.3.1871 v Praze) byl českým lékařem a spisovatelem. Na počátku 50. letech 19. století se účastnil práce o sestavení českého vědeckého názvosloví a přes deset let zasedal ve Sboru Matice české. Roku 1848 byl zvolen zemským a poté i říšským poslancem. V roce 1863 vydal *Slovník názvosloví lékařského*.

STRAKATÝ, Karel (*2.7.1804 v Blatné, †26.4.1868 v Praze) byl českým operním pěvcem. Jako první zazpíval pozdější hymnu *Kde domov můj* (1834) ve hře *Fidlovačka*.

SVĚTLÁ, Karolína (vl.jm. Johanna Rottová, * 24.2.1830 v Praze, †7.9.1899 tamtéž) byla českou spisovatelkou – představitelkou májovců, která je považována za zakladatelku českého románu.

ŠVOBODA, František Jan (* 1.10.1803 v Hořepníku u Tábora, † 27.9.1844 v Praze) byl českým pedagogem a spisovatelem. V roce 1832 se stal prvním ředitelem opatrovny „Na Hrádku“. Pod jeho vedením se tato opatrovna stala vzorem pro podobné ústavy až do 70. let 19. století. Svou nauku vyložil ve spise *Školka*. Do školky uvedl první čítanku s ilustracemi *Malý Čtenář čili Čítanka pro malé děti*.

ŠEBESTA, Václav MUDr. (* 1847 v Poleni, † ?) byl českým lékařem pobývajícím ve Vídni. Označován za „proslulého lékaře“. Později pracoval v Praze jako vrchní štábní lékař.

ŠTORCH, Karel Boleslav (*18.11.1812 v Klatovech, †21.1.1868 tamtéž) byl českým spisovatelem a idealistickým filozofem, pseudonym Čáp Klatovský. Zabýval se filozofickými problémy dějin, literatury a zeměpisu (*Dějiny Německa a Francouzsko*).

ŠPATNÝ, František (*1814 v Protivíně, †9.6.1883 v Praze) byl českým slovníkářem a hospodářským spisovatelem. Zasloužil se o české hospodářské a řemeslnické názvosloví.

ŠUBRT, František Adolf (* 27.3.1849, †8.9.1915) byl českým spisovatelem, žurnalistou, dramatikem (divadelní hry *Probuzenci, Jan Výrava, Drama čtyř chudých stěn*) a ředitelem Národního divadla v letech 1883-1900.

ŠVESTKA, Josef Mnohoslav (*28.11.1816 ve Vinoří, †19.2.1882 v Praze) byl českým spisovatelem a pedagogem. Řídil *Besedy mládeže*, kde uveřejňoval své povídky pro mládež.

TESAŘ DUBSKÝ, František (*12.4.1818 v Dubu na Volyňsku, †18.6.1885 v Praze) byl českým pedagogem a spisovatelem. Po odstoupení Franty Šumavského z postu redaktora *Posla z Budče* se stal jeho nástupcem.

THORSON Edvin Marius (*1816, † 1889) byl dánským básníkem, spisovatelem a překladatelem z ruštiny (Puškin, Gogol, Lermontov), polštiny, češtiny a italštiny. Pracoval jako profesor slavistiky na kodaňské univerzitě.

TOMÍČEK, Jan Slavomír (*1806 v Branné u Jilemnice, †28.4.1866 v Praze) byl literárním pracovníkem a novinářem, autorem mnoha historických a etnografických prací. S Frantou vydával časopis *Čechoslav* a byl jeho nejlepším přítelem.

TŮMA, Jan V. (Hanuš Věnceslav) (* 1846 v Benešově, † 6.6.1910) byl českým básníkem a spisovatelem, profesorem na klatovském a domažlickém gymnáziu.

TYL, Josef Kajetán (* 4.2.1808 v Kutné Hoře, †11.7.1856 v Plzni) byl českým dramatikem a spisovatelem. Josef Franta s ním byl ve styku od roku 1828.

TOUPALÍK, Jan Maurus (*1789 v Táboře, †17.11.1860 v Praze) pracoval jako profesor češtiny na klatovském gymnáziu v letech 1816-1817, 1819-1832, 1835-1843 a 1850, kde složil i několik básní, např. *Elegie na musu Slovanskou* aj. V roce 1843 se stal převorem emauzského kláštera v Praze.

VACEK KAMENICKÝ, František Jaroslav (* 24.1.1806 v Kamenici nad Lipou, †23.3.1869 v Blovicích) byl knězem a českým básníkem.

VANĚK, Norbert (* 1781 v Hrochově Týnci, † 1835 v Praze) byl českým spisovatelem. Po úmrtí dr. Jana Nejedlého v roce 1834 suploval český jazyk a literaturu na pražské univerzitě. Zabýval se především jazykovědou. Přispíval také do časopisu *Čechoslav*.

JMENNÝ REJSTRÍK

A

Abrahamovicz, Adolf – 24
 Albert – 25
 Amerling, Karel Slavoj – 11,
 13, 14, 16
 Arnold, Emanuel – 15
 Auerveková, Josefa – 31

B

Bačkora, Josef M. – 16
 Bačkora, Štěpán – 16
 Balák, Karel – 31
 Bellmann, Karel – 16, 31
 Bíba, Vincenc – 14, 16
 Blumenstengl, J. – 31
 Bodamský, Osip – 16
 Bolzano, Bernard – 11
 Bříško, Josef – 24

C

Cvachovec – 25

Č

Čejka, Josef Jan – 14
 Čelakovský, František
 Ladislav – 11, 12, 16, 17, 21,
 39, 40
 Černín z Chudenic, Evžen – 8
 Černín z Chudenic, František
 Josef – 6
 Černín z Chudenic, Jan
 Rudolf – 11
 Černý, Jan – 25
 Činoveský Formánek, Jan –
 16

D

Dittrich, František – 14
 Dobrovský, Josef – 4, 11, 43
 Dorotin, Prokop – 4
 Doucha, František – 14

E

Erben, Karel Jaromír – 8, 11,
 22, 39, 43, 45, 48

F

Fencl, Antonín – 26
 Filípek, Václav – 14, 22
 Forman, Jan – 4
 Franta, Adam – 5, 7, 8, 28
 Franta, Blažej František – 4
 Franta, Bohuslav – 24
 Franta, Bušek – 4
 Franta, Jakub – 5
 Franta, Jakub st. – 5
 Franta, Jan (*lékař*) – 4
 Franta, Jan (*tkadlec*) – 4
 Franta, Jan (*synovec Jakuba
 F. st.*) – 5

Franta, Ladislav – 31
 Franta, Martin (*syn Ondřeje
 F.*) – 5
 Franta, Matěj (*syn Jakuba F.
 st.*) – 5
 Franta, Mikuláš (*syn Adama
 F.*) – 8, 9
 Franta, Ondřej (*syn Jakuba F.
 st.*) – 5
 Franta, Ondřej (*syn Adama F.*)
 – 8
 Franta, Ondřej (*syn Adama
 F.*) – 8
 Franta, Ondřej (*archivář*) – 24
 Franta, Šebestián – 5
 Franta, Tomáš – 5
 Franta, Václav (*syn Jakuba F.
 st.*) – 5
 Franta, Václav (*teolog*) – 4
 Franta, Vít (*syn Ondřeje F.*) –
 5, 7
 Franta, Vít (*syn Adama F.*) – 8
 Franta, Vít (*syn Adama F.*) – 8
 Frantová, Anna (*mž. Ondřeje
 F.*) – 5
 Frantová, Anna (*roz.
 Ticháčková, mž. Adama F.*) –
 7, 28
 Frantová, Barbora – 8
 Frantová, Dorota – 7
 Frantová, Dorota (*mž. Víta F.*)
 – 7
 Frantová, Dorota (*dc. Adama
 F.*) – 8
 Frantová, Eva – 5
 Frantová, Kateřina (*dc.
 Jakuba F. st.*) – 5
 Frantová, Kateřina (*dc.
 Adama F.*) – 8
 Frantová, Marie (*dc. Ondřeje
 F.*) – 5
 Frantová, Marie (*dc. Adama
 F.*) – 8
 Frantová, Markéta (*mž.
 Jakuba F. st.*) – 5
 Frantová, Markéta (*dc. Jakuba
 F. st.*) – 5
 Frantová, Markéta (*dc.
 Ondřeje F.*) – 5
 Frantová, Markéta (*dc. Adama
 F.*) – 8, 15, 33, 34
 Frantová, Veronika – 9
 Frantová, Voršila – 4
 Frič, J. Fr. – 13, 14, 31

G

Glos, Vilém – 26
 Grigorovič, Viktor – 16

H

Haas, Bohumil – 14, 31
 Hajniš, František – 14
 Hálek, Vítězslav – 22, 39
 Halaška, František Ignác – 11
 Hanka, Václav – 11, 12, 14,
 39, 44
 Hattala, Maritn – 16, 24
 Havelec, J. – 23
 Havlíček Borovský, Karel –
 12, 17, 35, 39
 Hilferding, Aleksander
 Fedorovič – 16
 Hladík, Pavel – 4
 Hladík, Václav – 4
 Hostaš, Karel – 4, 24, 25, 31
 Houra, P.V. – 25
 Hrbek, Ignác Kajetán – 10

CH

Chaloupka, Stanislav – 26
 Chalupka, Samo – 16
 Chmelenský, Josef – 17
 Chmelík, Josef – 31
 Chocholoušek, Prokop – 14
 Chotek, Karel – 13
 Chudoba, Vincenc – 10

I

Itz von Mildenstein, Eduard –
 10

J

Jahn, Jiljí Vratislav – 42
 Jan rychtář – 4
 Jelínek, Jan – 5
 Jirásek, Alois – 26
 Jungmann, Josef – 12, 14, 17,
 36, 39, 42

K

Kacerovský, Václav – 25, 27
 Kadlec, Jan – 31
 Kadlec, Josef – 25, 26, 31
 Kalina, Karel – 25
 Kaňák, Josef – 24, 25, 26
 Kaňáková, Anna – 31
 Kaufner, Štěpán – 31
 Klar, Alois – 11
 Klášterský, Antonín – 32
 Klicpera, Václav Kliment - 39
 Kliment XIV. – 10
 Klučák, František – 21
 Kočandrlé, J. – 27
 Kohout, Václav – 26

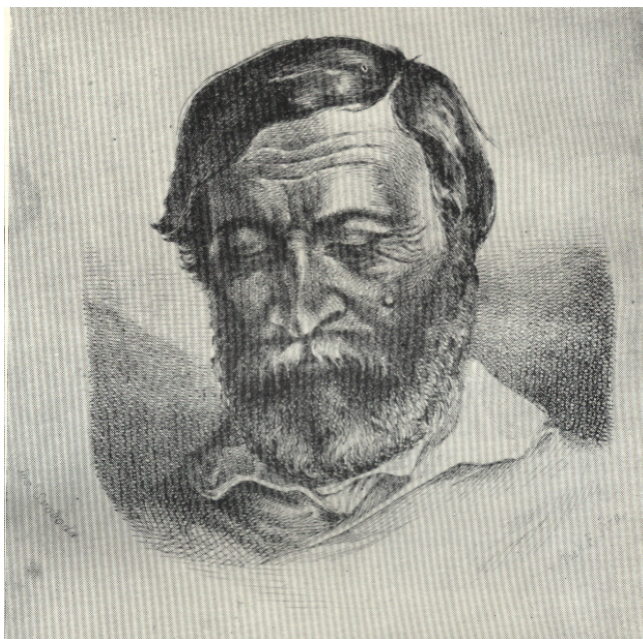
- Kolár, Ján – 16, 39
 Kopmann – 12
 Korb z Weidenheimu,
 František Karel – 13
 Kotáb, Adolf – 31
 Kotous, Jan – 31
 Kramerius, Václav Matěj – 10
 Kratochvíl, Václav Jiří – 16
 Krondl, Josef – 24, 25
 Kroutil, Matouš – 4
 Křest'an, Jaroslav – 26
- L**
 Laitl, Václav – 31
 Langer, Josef Jaroslav – 11,
 13, 21, 30, 38, 39
 Leder, Václav – 7
 Levora, Václav – 31
 Linda, Josef – 23
 Ludvík, Josef – 26
 Lukáš, Václav – 25
- M**
 Mácha, Karel Hynek – 11, 39
 Majar-Zijiski, Matija – 16
 Majerová, Marie - 41
 Mandl, Jan – 4
 Mánes, Josef - 17
 Marek, Antonín – 14
 Margold, František – 24
 Mareš, Josef – 26
 Maršík, Jan – 4
 Maršík, Petr – 4
 Maršík – Prokop – 4
 Matějček – 25
 Matouš, Jakub – 8
 Mayer, Jan Nepomuk – 17
 Mecserý baron – 16
 Mentberger, Vilém – 10
 Mikovec, F. B. – 22, 30
 Mladota z Jilmanic, Jindřich –
 4-5
 Možný Podčápský, Jan – 16
 Mráz, Karel – 25
 Musserův, Jindřich – 4
 Mužák, Petr – 16
- N**
 Nebílovský z Drahobuze,
 Adam – 5
 Nechuta, Augustin – 10
 Nejedlý, Jan – 10, 11, 12
 Němcová, Božena – 8, 11, 14,
 16, 28, 32, 41
 Němcová, Dora – 33
 Němec, Hynek – 14
 Němec, Josef – 14
 Němec, Karel – 14, 33
- Němeček, Fr. X. – 11
 Němeček, Jan – 29
 Němeček, Kašpar – 10, 29, 30
 Neruda, Jan - 40
 Netal – 26
 Novák, Matouš – 4
 Novotný, Zdeněk – 25
- O**
 Omayslův, Petr – 4
- P**
 Pachinger, Mikuláš – 4
 Palacká – 34
 Palacký, František – 12, 39,
 40, 44
 Passoverův, Martin – 4
 Perner, Jan – 14, 31
 Petr, Matyáš Robert – 10
 Petr tesař (faber) – 4
 Petrovič, Josef – 31
 Pinkava, Josef – 9
 Písaříková, Anna – 31
 Piřha, Václav – 24
 Podlipská, Žofie – 14
 Pogodin, Michail – 16
 Pokorný, M. – 24
 Pölzelbauerová – 25
 Procházka, Jaroslav – 25
 Purkyně, Jan Evangelista - 39
- R**
 Rajská, Bohuslava – 14, 15,
 40
 Rank, Josef – 8, 14, 15, 17,
 24, 41
 Rank, Václav – 8
 Riegrová – 34
 Ritter, Ludvík - 36
 Rohouš, Jan – 26
 Roubal, František – 31
 Roubal, Václav – 31
 Rozum, Jan Václav – 16
 Rudolf soukeník – 4
 Ruskowski, R. – 24
 Rybička Skutečský, Antonín
 František – 14
- Ř**
 Řehák – 22
- S**
 Sabina, Karel – 15
 Salzmann, K. B. – 14
 Schneider, Innocenc – 10
 Sika, Josef – 26
 Skarlandt, Julius – 42
 Skružný, Josef – 26
 Smetana, Bedřich – 27
 Sobotka J. – 25
- Srezněvským, Izmajl – 16
 Staněk, Václav – 13, 14
 Staňková, Karolína – 14
 Steiner, Linhart – 7
 Strakatý, Karel – 17
 Světlá, Karolína – 14
 Svoboda, Fr.J. – 13, 22, 23, 30
- Š**
 Šafařík, Pavel Josef – 16, 39
 Šebesta, František – 31
 Šebesta, Václav – 25
 Šebestová, Anna – 31
 Šedina, František – 25
 Šedina, Stanislav – 31
 Špatný, František – 14
 Štěpánek, Jan Nepomuk – 21
 Štorch, K. B. – 21, 23
 Štúr, Ľudevít – 16
 Šťastný, Antonín – 31
 Šťastný, Ondřej – 5
 Šubrt, František Adolf – 24
 Švestka, Jan Mnohoslav – 16
- T**
 Tampir, Josef – 7
 Tampirová, Markéta – 7
 Tesař Dubský, František – 16,
 22
 Thorson, Edvin Marius - 38
 Titz, František – 11
 Toman, Stanislav – 25
 Tomášek, Josef – 25, 26, 27
 Tomíček, Jan Slavomír – 11,
 13, 21, 22, 23, 30, 31
 Tůma, Hanuš Věnceslav – 24
 Tyl, Josef Kajetán – 11, 15,
 22, 39
 Týnský, Jan – 4
- Ť**
 Ťoupalík, Jan Maurus – 10
- V**
 Vacek Kamenický, František
 Jaroslav – 11
 Vališ, Václav – 31
 Vaněk, Norbert – 13, 17, 22
 Vinařický, Karel Alois - 50
 Vlček, Adam – 5
 Vojslav, Martin – 4
 Vrzal, František – 26
- W**
 z Waldštýna, Marie Markéta –
 6
- Z**
 Zahradková, Růžena – 25
 Zeman, Jan – 25
 Zeman, Karel – 24, 25

FOTODOKUMENTACE

- Obr. 1: Posmrtný portrét Franty Šumavského, litografie Josefa Svobody podle návrhu Josefa Mánesa. (*LORIŠ, J.: Mánesovy podobizny / Posel z Prahy, 4.11.1858, s. 4.*)
- Obr. 2: Josef Franta Šumavský od Josefa Vilímka (*Soukromý archiv Josefa Tomáška*).
- Obr. 3: Josef Franta Šumavský (*ADAM, R.: Výročí pozapomenutého obrozence*).
- Obr. 4: Josef Franta Šumavský (*POLÁK, K.: Josef Franta Šumavský*).
- Obr. 5: Hrob rodiny Adama Franty na poleňském hřbitově na pohlednici z roku 1927 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 6: Hrob rodiny Adama Franty na poleňském hřbitově, fotografie ze srpna 2007 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 7: Hrob rodiny Adama Franty na poleňském hřbitově, fotografie ze srpna 2007 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 8: Hrob rodiny Adama Franty na poleňském hřbitově, fotografie z července 2008 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 9: Hřbitovní kaple sv. Salvatora v Poleni, fotografie z července 2008 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 10: Pohlednice vydaná na náklad Vzdělávacího spolku „Šumavský“ v Poleni v r. 1927, foto Čuba, Klatovy (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 11: Rodný domek Franty Šumavského v Poleňce čp. 3 „U Vaňků“ (*KANÁK, M.: Josef Franta Šumavský*).
- Obr. 12: Rodný dům Josefa Franty Šumavského v Poleňce čp. 3 „U Vaňků“, fotografie z prosince 2007 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 13: Rodný dům Josefa Franty Šumavského v Poleňce čp. 3 „U Vaňků“, fotografie z prosince 2007 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 14: Pamětní deska Franty Šumavského, fotografie z listopadu 2008 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 15: Dům čp.13 na Pušperku, fotografie z února 2008 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 16: Kaple sv. Anny na Pušperku, na jejímž místě stával dům čp. 2 „U Adamů, fotografie z prosince 2007 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 17: Kaple sv. Anny na Pušperku, na jejímž místě stával dům čp. 2 „U Adamů, fotografie z prosince 2007 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 18: Poleň čp. 43 (škola fungující do roku 1790), fotografie z února 2008 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 19: Poleň čp. 33 (škola fungující v letech 1790-1855), fotografie z února 2008 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 20: Kostel Všech svatých v Poleni a Dobrovského lípa, fotografie ze srpna 2007 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 21: Fara při kostele Všech svatých v Poleni, rodný dům JUDr. Karla Hostaše, fotografie ze srpna 2007 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 22: Frantův školní prospěch ve 2. ročníku klatovského gymnázia (*Junventus gymnasii regii Klattoviensis et moribus et progressus in literis censa exeunte 1816*).
- Obr. 23: Frantův školní prospěch ve 2. ročníku klatovského gymnázia (6. řádek) (*Katalog vom Schuljahr 1815 über die Schüler der I = Grammatikcae Klasse am Klattauer Gymnasium über das 2. Semester von den Professoren XI.*).
- Obr. 24: Podpis Franty Šumavského (*KANÁK, M.: Josef Franta Šumavský*).
- Obr. 25: Hrob Franty Šumavského na Olšanech v Praze (*KANÁK, M.: Josef Franta Šumavský*).
- Obr. 26: Postava Franty Šumavského na obalu rodopisné práce *Rod Josefa Franty Šumavského* (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).

- Obr. 27: Dům čp. 3 „U Frantů“ (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 28: Hrob poleňské větve rodu Frantů z domu čp. 3 na poleňském hřbitově (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 29: Dům čp. 14 „U Macánů“, jež patří jedné z rodiny Frantů, fotografie z července 2008 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 30: Věnování Babičky Markétě, sestře Franty Šumavského, od Boženy Němcové (*Literární archiv Boženy Němcové v České Skalici*).
- Obr. 31: Poleň čp. 65 „U Tomášků“, únor 2008 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 32: Poleň čp.1 „U Chmelíků“, březen 2008 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 33: Sokol Poleň (*Soukromý archiv rodiny Kadleců v Dolanech*).
- Obr. 34: Slet Sokolu Poleň v roce 1938 (*Soukromý archiv rodiny Kalinů v Poleni*).
- Obr. 35: Oslava vzniku Československé republiky, konaná 9. listopadu 1918 na poleňském náměstí (*Soukromý archiv rodiny Kalinů v Poleni*).
- Obr. 36: Poleňské náměstí, březen 2008 (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 37: Oslava vzniku Československé republiky, konaná 9. listopadu 1918 na poleňském náměstí. Obyvatelé jsou oblečeni do poleňského baráčnického kroje (*Soukromý archiv rodiny Kalinů v Poleni*).
- Obr. 38: Oslava vzniku Československé republiky, konaná 9. listopadu 1918 na poleňském náměstí. Obyvatelé jsou oblečeni do poleňského baráčnického kroje (*Soukromý archiv rodiny Kalinů v Poleni*).
- Obr. 39: Učitel Josef Mareš, jednatel spolku Šumavský, se svou třídou (*Soukromý archiv rodiny Kalinů v Poleni*).
- Obr. 40: Kapela Josefa Tomáška (č. 5) ze Zdeslavi, fotografie z roku 1945 (*Sbírka fotografií na Obecním úřadě v Poleni*).
- Obr. 41: Podpisy účastníků slavnosti Franty Šumavského v roce 1927 (*PAMĚTNÍ KNIHA OBCE POLEŇ 1915*).
- Obr. 42: Podpisy účastníků slavnosti Franty Šumavského v roce 1927 (*PAMĚTNÍ KNIHA OBCE POLEŇ 1915*).
- Obr. 43: Frantova prvotina, *Zastaralé formy českého slovesa vysvětlené*. (*kramerius.nkp.cz*).
- Obr. 44: Titulní stránka časopisu *Čechoslav*, ročník 1830, který řídil kromě J.J.Langer a J.S.Tomíčka, také J. Franta Šumavský (*books.google.com*).
- Obr. 45: Časopis *Sámo*, redigovaný J. Frantou a S. Tomíčkem. (*kramerius.nkp.cz*).
- Obr. 46: Titulní list *Slovanky, sbírky národních pověstí* (*kramerius.nkp.cz*).
- Obr. 47: Titulní strana Vaňkovy knihy *Obraz jasných nebes*, kterou Franta Šumavský vydal a ke které napsal rovněž úvod (*kramerius.nkp.cz*).
- Obr. 48: Titulní stránka Blahoslavovy knihy *Život Jana Augusty staršího a správce jednoty bratrské v Čechách*, kterou vydal v roce 1837 právě Josef Franta Šumavský (*books.google.com*).
- Obr. 49: Titulní stránka německého spisu pojednávající o české gramatice od Norberta Vaňka a Josefa Franty Šumavského (*books.google.com*).
- Obr. 50: Titulní stránka Frantovy cvičebnice německého jazyka, vydané v roce 1840 (*books.google.com*).
- Obr. 51: Ukázka jazykovědného článku *Přirovnání českého slovesa k latinskému*, který vydal Franta Šumavský samostatně a následně uveřejnil v *Časopise Českého Museum* v roce 1845 (*books.google.com*).
- Obr. 52: Titulní list časopisu vedeným Frantou Šumavským *Posel z Budče* (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 53: Obrázková příloha k Frantovu článku *Něco o hvězdách* (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 54: Obrázková příloha k Frantovu článku *Něco o hvězdách* (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).

- Obr. 55: Ukázka z časopis *Posel z Budče* (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 56: Titulní list Frantova *Česko-německého slovníku* (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 57: Ukázka z Frantova *Česko-německého slovníku* (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 58: Titulní dvojlist Frantova *Kapesního slovníku jazyka českého a německého* (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).
- Obr. 59: Ukázka ze *Všeslovanského slovníku* (*kramerius.nkp.cz*).
- Obr. 60: *Vojenský žert v Lumíru* (*books.google.com*).
- Obr. 61: Ulice Franty Šumavského v Klatovech (*www.seznam.cz*).
- Obr. 62: Mapa Poleňky (*www.seznam.cz*).
- Obr. 63: Mapa Pušperku (*www.seznam.cz*).
- Obr. 64: Vesnická památková zóna Poleň s vyznačenými objekty (*FOUD, K. – KAREL, T.: Lidová architektura*).
- Obr. 65: Mapa Poleně a blízkého okolí (1836-1852) (*www.seznam.cz*).
- Obr. 66: Poleň, mapa stabilního katastru z roku 1837 (*KUČA, K.: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*).
- Obr. 67: Mapa Poleně a blízkého okolí (*www.seznam.cz*).
- Obr. 68: Rod Frantů ve zkratce (*Soukromý archiv rodiny Frantů v Poleni*).

Obr. 1

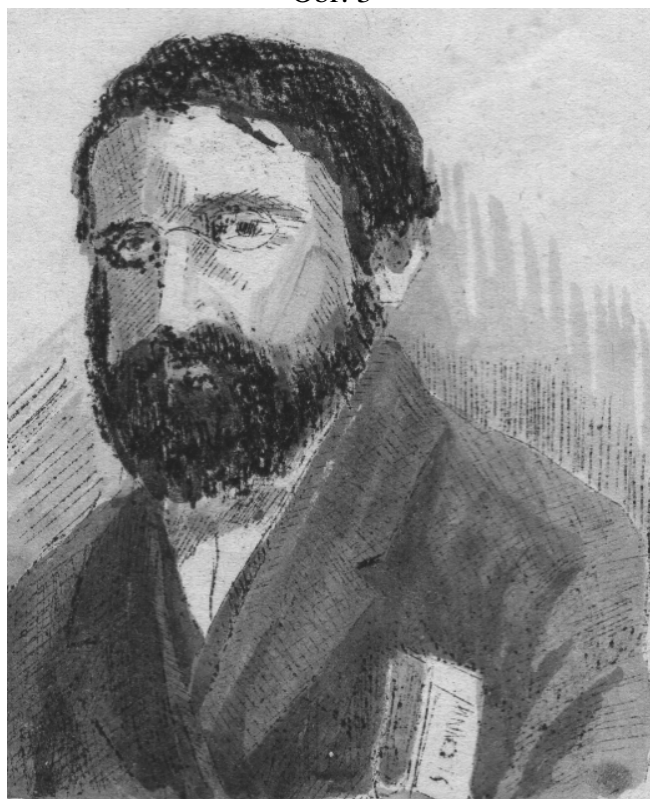

Obr. 2

Obr. 1: Posmrtný portrét Franty Šumavského, litografie Josefa Svobody podle náčrtu Josefa Máneše. ● Obr. 2: Portrét Josefa Franty Šumavského od Josefa Vilímka.

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 3, obr. 4: Portréty Josefa Franty Šumavského.

Obr. 5

Obr. 6

Obr. 7

Obr. 5: Hrob rodiny Adama Franty na poleňském hřbitově na pohlednici z roku 1927. • Obr. 6, obr. 7: Hrob rodiny Adama Franty na poleňském hřbitově.

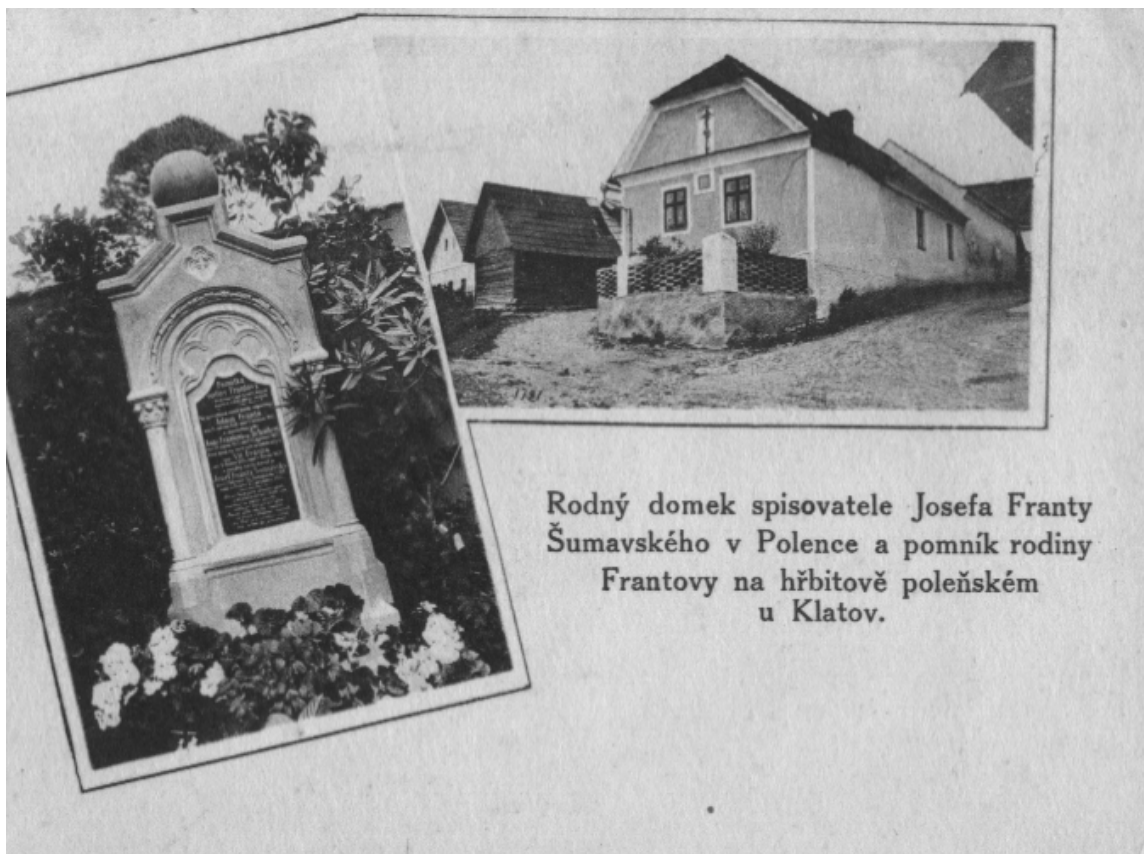

Obr. 8

Obr. 9

Obr.8: Hrob rodiny Adama Franty na polešském hřbitově. ● Obr.9: Hřbitovní kaple sv. Salvatora.

Obr. 10

Obr. 11

Obr. 10: Pohlednice vydaná na náklad Vzdělávacího spolku Šumavský v Poleni z r. 1927, foto Čuba, Klatovy. • Obr. 11: Rodný domek Franty Šumavského v Poleňce čp. 3 „U Vaňků“.

Obr. 12

Obr. 13

Obr.12,obr.13: Rodný dům Josefa Franty Šumavského v Poleňce čp. 3 „U Vaňků“, prosinec 2007.

Obr. 14

Obr. 15

Obr. 14: Pamětní deska Franty Šumavského. • Obr. 15: Dům čp. 13 na Pušperku.

Obr. 16

Obr. 17

Obr. 16, obr. 17: Kaple sv. Anny na Pušperku, na jejímž místě stával dům čp. 2 „U Adamů“.

Obr. 18

Obr. 19

Obr. 18: Poleň čp. 43 (škola fungující do roku 1790). ● Obr. 19: Poleň čp. 33 (škola fungující v letech 1790-1855).

Obr. 20

Obr. 21

Obr. 20: Kostel Věch svatých v Poleni a Dobrovského lípa. • Obr. 21: Fara při kostele Věch svatých v Poleni, rodný dům JUDr. Karla Hostaše.

Classem meruere:	E Mori- bus.	E Doctr. religio- nis.	E Latinae linguae studio.	E Mathe- si.	E Geogr. et histor.	E Studio linguae graecae.
Sachy Antonius, Klattoviensis R.	1.	1.	1.	1.	2.	1.
Suda Franciscus, Brzeskovicensis.	1em.	1em.	1.	1em.	1em.	1em.
Syrzischtie Josephus, Tynhorzoviensis	1em.	1.	1em.	1.	1em.	1.
de Thun comes Cajetan, Klattoviensis	1em.	1em.	1em.	1.	1.	1em.
Veith Josephus, Israëlita, Teinisl.	1.	"	1.	1.	1.	1.
Wellner Georgius, Klattoviensis	1.	1em.	1em.	1em.	1em.	1.
Wessely Antonius, Tustensis.	1.	1.	1.	2.	2.	1.
Wichner Joannes, Klattoviensis	1.	2.	1.	1em.	2.	1.
Zierhut Josephus, Maxbergensis R.	1em.	1em.	1em.	1.	1.	1em.
Morbo impediti tentamen non subiere						
Brand Josephus, Petschetinensis.						
Mayhofer Andreas, Hirschaviensis.						
Wrba Wenceslaus, Klattoviensis.						
Universim . 44.						

In II. Grammaticae classe.

Praemio donatus est:

Josephus Franta, Puschbergensis.

Huic proxime accessit:

Antonius Wellner, Klattoviensis.

Classem meruere:	E Mori- bus.	E Doctr. religio- nis.	E Latinae linguae studio.	E Mathe- si.	Ex Histor. natur.	E Geogr. et histor.
Albert Josephus, Klattoviensis.	1.	1.	1.	1.	1.	1.
Bautz Dominicus, Klattoviensis R.	1.	2.	2.	1.	1.	1.
Borovka Mathaeus, Hartmanicensis R.	1em.	1.	1em.	1.	1em.	1em.
Brunar Jacobus, Klattoviensis R.	1em.	1.	1.	1.	1.	1.
Formanek Franciscus, Klattoviensis.	1.	1.	1.	1.	1.	2.
Frenzl Ignatius, Horazdiovicensis.	1.	2.	1.	2.	1.	1.
Herrmann Gregor., Horzelicensis.	1em.	1.	1.	1.	1.	1.
Karl Rudolphus, Blattensis.	1.	1.	1.	2.	2.	1.
Kliczka Joannes, Klattoviensis R.	1em.	1.	2.	1.	1.	1.
Klug Adamus, Semeschicensis.	1em.	1.	1em.	1em.	1.	1em.

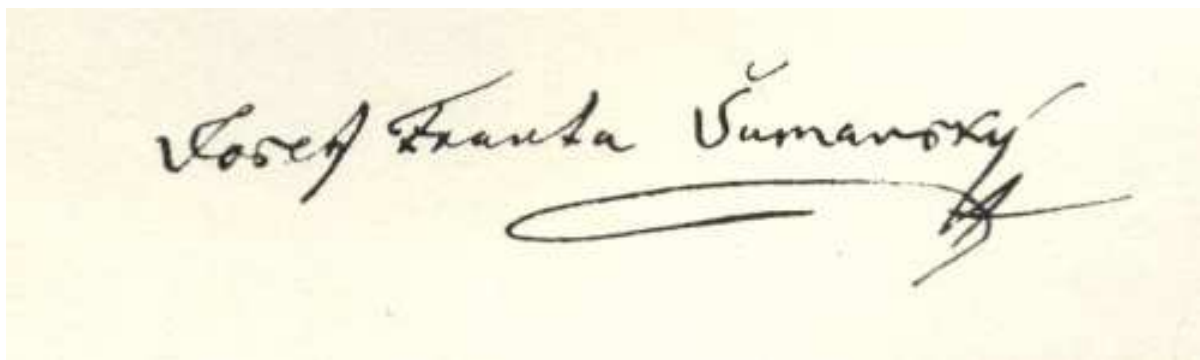
Obr. 22

Obr. 22: Frantův školní prospěch ve 2. ročníku klatovského gymnázia (vyhlášen za premianta třídy).

Lejstib Jany 12. Jufn.	No. 138.	P. Jany. Pinyndman uelljan.	1.	1.	2.	2.	1.
Leid Jany 12. Jufn.	Jany Nro 11.	Leid Jany Nro 11. Jany Nro 11.	1.	2.	2.	2.	2.
Jany 13. Jufn.	Jany Nro 21.	Jany uelljan.	1.	2.	1.	3.	1.
von Cefalby Jany 13. Jufn.	Jany Nro 40.	Jany uelljan.	1.	2.	2.	3.	2.
Leid Jany 13. Jufn.	Jany Nro 46.	Jany uelljan.	1.	1.	1.	1.	1.
Jany 13. Jufn.	Jany Nro 41.	Jany uelljan.	1.	1.	1.	1.	1.
Jany 13. Jufn.	Jany Nro 70.	Jany uelljan.	1.	1.	1.	1.	2.
a. Jany 14. Jufn.	Jany Nro 70.	Jany uelljan.	1.	1.	1.	2.	1.
Jany 12. Jufn.	Jany Nro 62.	Jany uelljan.	1.	1.	1.	1.	1.

Obr. 23

Obr. 23: Frantův školní prospěch ve 2. ročníku klatovského gymnázia (6. řádek).

Josef Franta Šumavský

Obr. 24

Obr. 25

Obr. 26

Obr. 24: Podpis Franty Šumavského. • Obr. 25: Hrob Franty Šumavského na Olšanech v Praze. •
Obr. 26: Postava Franty Šumavského na obalu rodopisné práce *Rod Josefa Franty Šumavského*.

Obr. 27

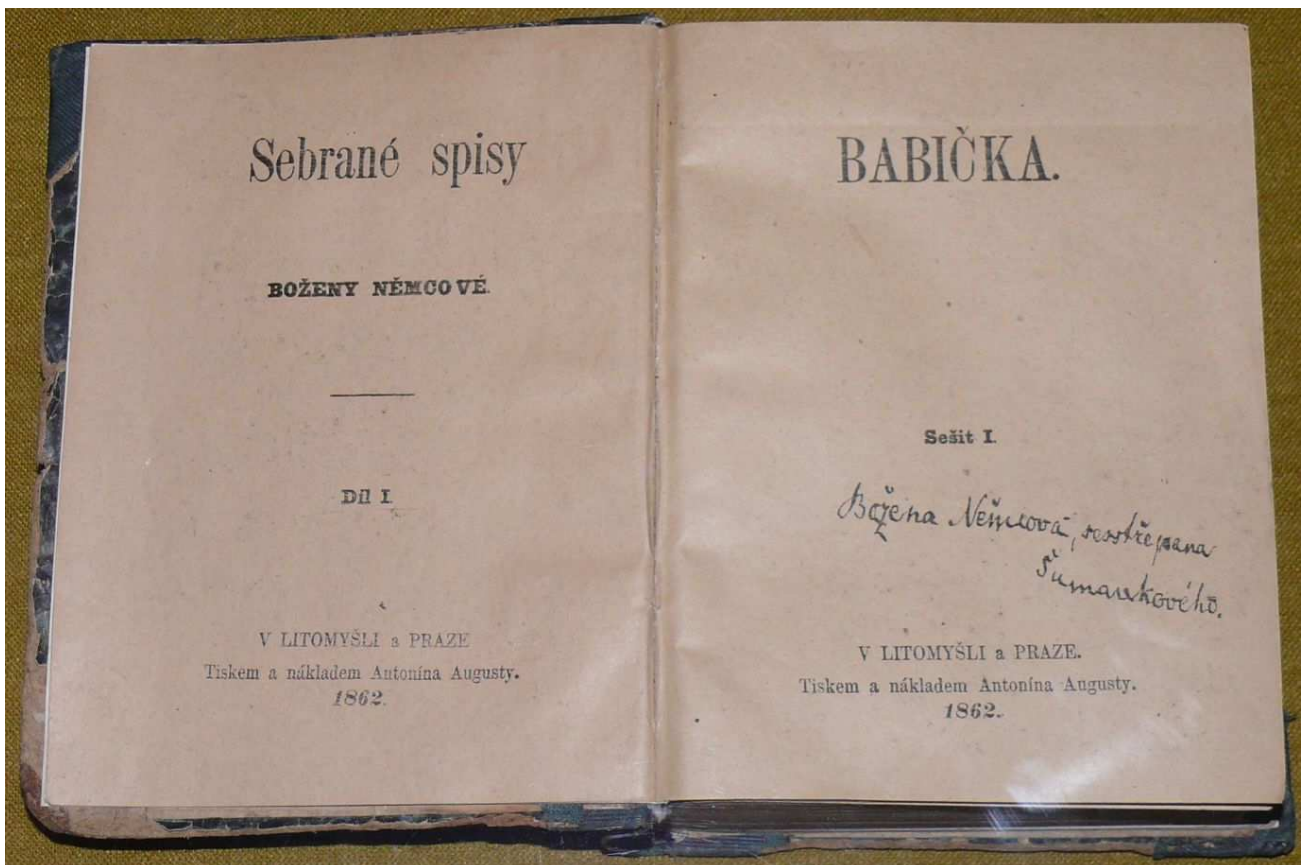

Obr. 28

Obr. 27: Dům čp. 3 „U Frantů“. • Obr. 28: Hrob polešské větve rodu Frantů z domu čp. 3 na polešském hřbitově.

Obr. 29

Obr. 30

Obr. 29: Dům čp. 14 „U Macánů“, jež patří jedné z rodiny Frantů. • Obr. 30: Věnování *Babičky* z r. 1862 Markétě, sestře Franty Šumavského, od Boženy Němcové.

Obr. 31

Obr. 32

Obr. 31: Poleň čp. 65 „U Tomášků“. • Obr. 32: Poleň čp.1 „U Chmelíků“.

Obr. 33

Obr. 34

Obr. 33: Sokol Poleň. • Obr. 34: Slet Sokolu Poleň v roce 1938.

Obr. 35

Obr. 36

Obr. 35: Oslava vzniku Československé republiky, konaná 9. listopadu 1918 na poleňském náměstí. ● Obr. 36: Poleňské náměstí dnes.

Obr. 37

Obr. 38

Obr. 37, obr. 38: Oslava vzniku Československé republiky, konaná 9. listopadu 1918 na poleňském náměstí. Obyvatelé jsou oblečeni do poleňského baráčnického kroje.

Obr. 39

Obr. 40

Obr. 39: Učitel Josef Mareš, jednatel spolku Šumavský, se svou třídou. • Obr. 40: Kapela Josefa Tomáška (č. 5, uprostřed) ze Zdeslavi, fotografie z roku 1945.

Slavnost
rodáka-buditele Josefa Franty-Šumavského

a
II. sjezd rodáků a přátel
Polenška

13., 14. a 15. srpna 1927

Škared Slovák
rodák Polenský

Josef Franta
Jan Jolík,
ředitel školy v Matoušech
Zmátku.
Antonín Suchý
A. Polubancová, ředitelka školy
Josef Štátník obchodník Praha
V. Jurek Zdobov
B. Zemanová Zdobov č. 5.
Karel Ljoda
Ljoda Jan
Dobrá Ljodová.
Václav Pálek
Karel Čechovec, kadeřník
správy v Labověch, poleva v Praze
svím hlas.
Ladislav Karel
Josef Zeman, učitel Švihov
Ladislav Jemelka, profesor, Konec
Stěpán Jemelka
Karel Zeman, učitel v Praze
Zeman Karel, finanční koncipist
Dobrá komunistický mládežník
Jos. Jol. Hrobový
Marie Hrobová

celá škola v rodině
něk. finanční
A. Spalovaný
Cerný Jakub,
Kobylčany.
Antonín Kaurz
Rozalje Rajstová
František Šlech
ředitel Š.Č.Š. v Kletově
Václav Pícha
Zdobov. rodák.
Věra Beranová
Josef Škared
Václav Škared
V. Pícha
Jan. Křestian.
Josef Zeman

Obr. 41

Obr. 41: Podpisy účastníků slavnosti Franty Šumavského v roce 1927.

Václav Štábl, Dolní Březová, Dolní
 Václav Klauzner, Polná
 Foto B. Čuba, Klatovy
 Boh. Čuba, Klatovy
 Václav Karlov, Dolní
 Václav Alšic, Dolní
 Jaroslav Burda, Dolní
 Čpřemín

Mělnický
 Janina - Berdečkov
 Emilie Nováková, Kramiř
 Marie Franková, mělnická + V. Berdečkov
 Václav Mikoláš, Dlačov
 Václav E. Mikoláš, Dlačov.
 Karel Hendl, Dlačov.
 Jitka Mikolášová, Dlačov
 František K. Dyneš
 obecníka, Koubenská.
 Jindřiška Ponocná.
 Františka Kuličková, Sušický
 Zuzana Krasová, Klatovy.
 Marie Epelínová, Klatovy.
 Anna Adamková, Klatovy.
 František Vrána
 rozený, Klatovy
 Josefa Štábl, Polná
 Malina Václav, Sušický
 Magdalena Tomášková, Ostřetín
 Marie Tomášková, Ostřetín
 Josef Tomášek, Ostřetín
 Milada Šedlová, Berdečkov
 Pichl J. Sušický

Burda Jiřina, Svichov
 Hlábka, Slapová, Dolní
 J. Křížová, Dolní
 A. Petelová, " "
 Josef Petel, " "
 A. Šimáčková
 K. Slapová, Dolní
 A. Poláková, Dolní
 Foto Slapov, Klatovy
 Tomáš, Dolní
 Zdeněk, Dolní
 J. Běhák, Janič, Václav
 Štábl, Slapová, Klatovy
 Boh. Nováček, Klatovy
 Chmelík
 V. Siegl
 Helena Kotesovská, Klatovy
 Jan Chmelík
 Václav Štábl, Sušický
 Václav
 Kat. Šichová
 Janáček, Svichov.
 Marie
 Anna Němečková
 Marie Štáblová
 Josefa Štáblová
 Marie Štáblová
 Anna Štáblová
 J. Štábl

Obr. 42

Obr. 42: Podpisy účastníků slavnosti Franty Šumavského v roce 1927.

ZASTARALÉ

F O R M Y

ČESKÉHO SLOWESA

WYSWĚTLENÉ.

OD

JOS. WLAD. FRANTY.

W P R A Z E.

Pismem Jana H. Pospjšila.

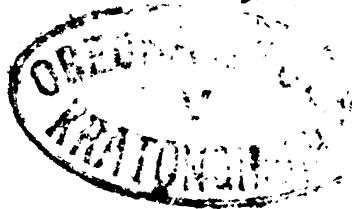
1829.

Obr. 43

Obr. 43: Frantova prvotina, *Zastaralé formy českého slovesa vysvětlené.*

ČECHOSLAW.

Obecný Zábavník.

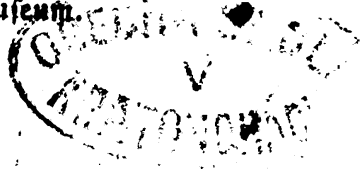

J. Franta.

V Praze a v Hradci Králové.

Přímým a nákladem Jana S. Pospíšila, ředitele a
čestného národního muzea.

1830.

Obr. 44

Obr. 44: Titulní stránka časopisu *Čechoslav*, ročník 1830, který řídil kromě J.J.Langer a J.S.Tomíčka také J. Franta Šumavský.

S Á M O.

Zábavní a poučující spis.

W y b á n

o b

W. Franty a S. Tomjčka.

(S obrázkem.)

W Praze a w Prazei Králové.

Vysnem a nákladem Jana S. Pospíšila, činného auda
českého národního museum.

1 8 3 2.

W. Franty

S. Tomjčka

Obr. 45

Obr. 45: Časopis *Sámo*, redigovaný J. Frantou a S. Tomíčkem.

Obr. 46

Obr. 46: Titulní list *Slovanky*, sbírky národních pověstí.

Obráz

GASNÝCH NEBES

S KRÁTKÝM POPSÁNÍM NEBESKÝCH TĚLES

ČILI

krátké poučení

O HWĚZDÁCH

a jejich běhu

od

NORBERTA VAŇKA.

W Praze.

**Wytisřeno u Tomáše Tábora, w bývalém klášteře u
swatě Anny.**

1 8 3 0.

Obr. 47

Obr. 47: Titulní strana Vaňkovy knihy *Obraz jasných nebes*, kterou Franta Šumavský vydal a ke které napsal rovněž úvod.

Život
JANA AUGUSTY

staršího a správce

jednoty bratrské

w Čechách.

Sepsal

Jan Blahoslav,

wydal

Jos. W. Franta Šumavský.

Pro Boha a pro Vlast

W Praze . 1837.

U Josefy wdowy Fetterlowé , řizenjm Wáclawa Špinky.

Šumavský

Obr. 48

Obr. 48: Titulní stránka Blahoslavovy knihy *Život Jana Augusty staršího a správce jednoty bratrské v Čechách*, kterou vydal v roce 1837 právě Josef Franta Šumavský.

Kurzgefaßte

Grammatik

der

böhmischen Sprache

zum Selbstunterricht

mit beständiger Rücksicht auf die deutsche Sprache

von

N. Wanek und J. W. Franta.

P r a g.

In der fürstlich-bischöflichen Buchdruckerei unter der Leitung des Wenzel Spinka.

1838.

Obr. 49

Obr. 49: Titulní stránka německého spisu pojednávající o české gramatice od Norberta Vaňka a Josefa Franty Šumavského.

Praktischer Theil
zur
Böhmischen Grammatik

von
N. Waněk und W. Franta,

oder:

Böhmisch-deutsche Sprechübungen
und
Übersetzungs-Aufgaben

von
J. W. Franta Šumavský.

Erste Abtheilung. Sprechübungen.

Prag.

Druck und Verlag von Johann Spurný.

1840.

Obr. 50

Obr. 50: Titulní stránka Vaňkovy a Frantovy cvičebnice německého jazyka, vydané v roce 1840.

1140. Biskupská stolice ve Wolině od papeže Innocentia potvrzena. (Listina 1140.)
- 1168 — 1182. Wenceslaw župan (castellan) Wolinsky (Listiny.)
1172. Král danský Waldemar vytáh s loďstvem proti Pomoranům popálil a pobořil město Julin, od měšťanův do Kaminu utekších opuštěné. Aupadl města. Přenešení biskupství do Kaminu 1275: potvrzení od papeže 1188. (Saxo, Knytlingasaga)

II.

Přirovnání českého slovesa k latinskému

Od Franty Šumavského.

Ústrojí latinského slovesa je v základu svém stejného původu se slowanským, anebo raději založeno na pevné půdě slovesa slowanského; a kdo slowanskému slovesu nerozumí, ten latinské vždy jen jako ve mhač uvidí.

Že Slowan čítaje latinsky sem tam nějaké slovo najde kteréžto, majíc stejných aneb dosti podobných hlasů a slowanským, i podobného, neli zcela stejného významu bývá: o tom se zajisté mnohý ze čtenářů našich již dávno přesvědčil. Kdož k. p. čta *mater, frater, domi, musca, duo, mortua, est, secus, secas, dissipas*, nezpomen hned na naše *máter, bratr, doma, myš, muška, dva, mrtwi jest, sečeš, sekáš, rozsypáš* atd. Poněwadž ale i v jiných jazycích podobná shodnost aspoň z části se ukazuje, jako

<i>latinsky,</i>	<i>řecky,</i>	<i>česky,</i>	<i>německy,</i>
<i>mater,</i>	<i>μήτηρ,</i>	<i>máteř,</i>	<i>Mutter,</i>
<i>mus,</i>	<i>μῦς,</i>	<i>myš,</i>	<i>Maus,</i>
<i>duo,</i>	<i>δίω,</i>	<i>dwa,</i>	<i>zwo (zwei),</i>
<i>est,</i>	<i>ἔστι,</i>	<i>jest,</i>	<i>ist atd.</i>

Obr. 51

Obr. 51: Ukázka jazykovědného článku *Přirovnání českého slovesa k latinskému*, který vydal Franta Šumavský samostatně a následně uveřejnil v *Časopise Českého Museum* v roce 1845.

POSEL
Z B U D Ě Ě.
Časopis

pro učitele, vychovavatele a vůbec přátele mládeže.

Vydávaný

od

porad učitelských v Praze,

redigovaný

od

Josefa Franty Šumavského.

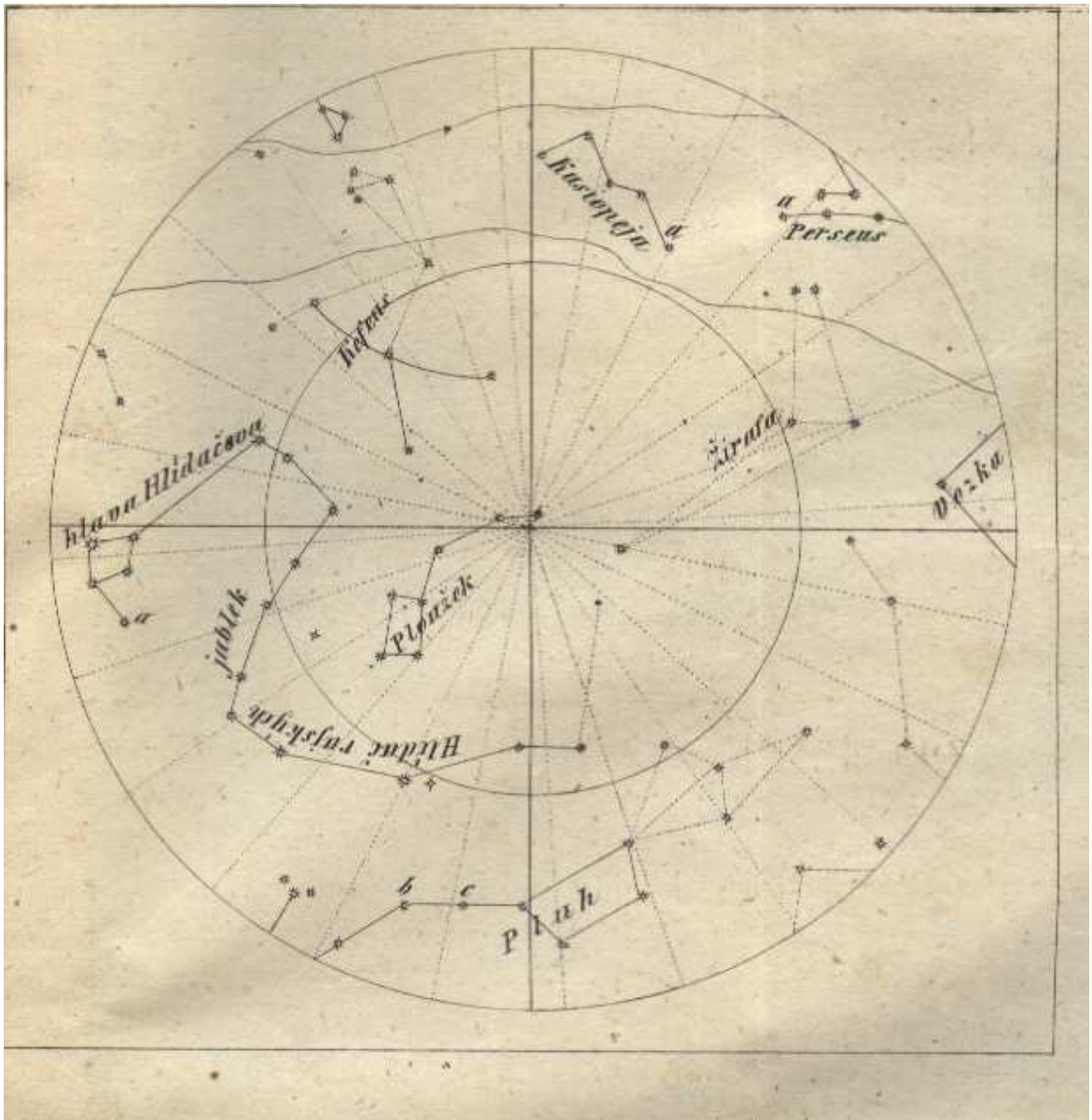
Tělo, ducha uče,
synem's otců z Budče.

V Praze 1848.

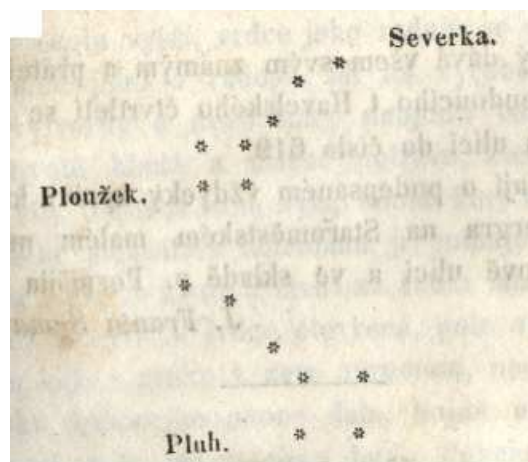
Nákladem Václava Hessa, knihkupce
v Karlově ulici blíž mostu, číslem 186.

Obr. 52

Obr. 52: Titulní list časopisu *Posel z Budče*, vedeným Frantou Šumavským.

Obr. 53

Obr. 54

Obr. 53, obr. 54: Obrázkové přílohy k Frantovu článku *Něco o hvězdách z Poslu z Budče.*

POSEL Z BUDČE.

Časopis pro učitele, vychovavatele a vůbec přátele mládeže.

Časopis tento vychází po archu každý čtvrtek u V. Hesa v Karlově ulici, číslem 186—I. — Předplácí se na čtvrt léta 45 kr., na půl léta 1 zl. 30 kr., na celý rok 3 zl. Po poště se předplácí pololetně 1 zl. 50 kr., celoročně 3 zl. 40 kr., a na poštovní obálku 12 kr. Čtvrtletní předplacení po poště se nepřijímá.

Malé navedení k přírodopisu.

(Pokračování a dokončení.)

Učit. Když jsem s Vámi na posled o zvířátkách mluvil, poznali jste, že kočička, pejsek a jiná jsou čtvernožci, husička, slepička, vrabec že jsou ptáci, a ona zvířátka beznohá a bezkřídla, ježto bez vody nemohou být, že jsou ryby. Jsou sice ještě jiná zvířátka ve vodě živa, ale ta se snadno od ryb rozeznají; později se to dovíme. Dnes si ještě něco povíme o čtvernožcích a ptácích.

Snad víte, že všechna zvířátka jsou dříve malá a mladá, a pak že bývají větší a starší. Když se z malých vždycky větší a větší dělají, to se říká že rostou. Konečně ale přestane každé zvířátko rost, a ostane tak, že už větší nebývá. Když už je ale dlouho, dlouho zvířátko živo, víte-li pak, co se s ním stane?

Neviděli jste ještě nikdy takovou mouchu, že ležela někde na zemi nebo někde jinde, a že se ani nehýbala? Proč pak se asi nehýbala?

Dítky. Protože nebyla živa.

Učit. Tak? což nebyla ta moucha nikdy živa?

Dítky. Byla živa, ale potom snad ji někdo zabil anebo scípne; a když scípne, tu již není živa.

Učit. Ano; když moucha scípne nebo scepne, tu pře-

ČESKO-NĚMECKÝ
SLOVNÍK.

(Böhmisch-deutsches Wörterbuch).

OD

JOSEFA FRANTY ŠUMAVSKÉHO.

V PRAZE.

Tisk a náklad cis. král. dvořní knihtiskárny synů Bohumila Haase.

1851.

Obr. 56

Obr. 56: Titulní list Frantova Česko-německého slovníku.

des Glüfkes; 3. k. střelby ob. bles k. ein Stück, eine Kanone, großes Geschütz; 4. ein Ding, Stück; v jednom — e fort und fort, in einem fort; b. k. (Gemälde) Stück; k. noční Nachtstück; k. váleční Kriegesstück; 5. eine Handlung, ein Werk, eine That, Stück; k. umělecký Kunststück, Meisterstück; β. k. hudební Musikstück; Tonstück; samotně hraný k. Solostück; γ. Drama, Schauspiel; k. honosný Paradesstück; k. hřmotný, křiklavý Spektakel, Spektakelstück; k. mezerní, výplnečný Lückenstück; k. náhradný Einschiebestück; k. pohnutný Mührstück; k. výplatný Kasstück; b. k. ein Streich; k. dvorský, pěkný, čistý ein artiger Streich; tajný k. geheime Kunst; to je k. das ist ein Streich! —y dělali, činili Poffen spielen.

Kús, kosa f. kos; —a die Helebarde.

Kus-ací Beiß; k. zub, —ák, u der Maffzahn, Hirschzahn; 2. —ák, a der Muf.

Kusat-ý stumpf, kumpf; —im, eti stumpf werden; k., iti stumpf machen, verstümmeln; 2. (bei d. Zimmerleut.) trumpsfen; —ost Stumpfheit, Stumpfe.

Kusavý beißend.

Kus-ý abgestugt, gestugt, stumpf, kumpf, abgefürzt, verstümmelt, kurz; k. ocas Bürzel, Stumpfschwanz; 2. k. mangelhaft, gestümmelt; —á kniha ein nicht ganzes Buch; b. stückweise; —im, iti kosten, schmecken; 2. k. koho auf die Probe stellen; 3. k. se oč es mit Stwas versuchen, sich daran bemühen; —la Nachthase.

Kúsl-e f. kosle; —ovítý schlittschuhförmig; kusnatý, besser kouskovatý f. d.; kusné, ého das Churgelb.

Kus-ohladiť, iti streicheln; —ok, a *celaeno* eine Art Fledermäuse; —oň, é, m. *chlamyphorus, dasypus truncatus* eine Art Gürtelthiere; kusouchý flugschrig; —ovi n. coll. Quadern; —ový Stüff, Quader; —ovina Stüffwerk.

Kúst-ička ob. kostička, —ka f. kost.

Kust-os, a, —oš, e, m. f. strážce; —ovnice *lycium* Wolfsdorn, Kreuzdorn, Jasminhorn.

Kuš f. koš.

Kuš-ar Armbrustmacher, Bogener, Boggenmacher; 2. pol. der Armbrustschüge; —e f., —ice, —ička die Armbrust; 2. (im Bräuhaufe) die Hinterlage; 3. Luder; 4. na mou —i bei meiner Seele, statt na mou duši; —eční Armbrust; —ička f. kuše; —ní Armbrust; —níř *slc.*, besser kožišník f. d.; —nířský Kürschner; —toš, e, m. f. strážce.

Kuštr-a m. *slc.* ein Zerraufter, Zotti-

ger; 2. pl. —y Zotten; —avý *slc.* zettig, zerrauft; —avim, kuštrím, iti zerrauen, zerrausen.

Kút f. kot.

Kuf, i, f. Zuchtthaus; kuta *srb.* das Haus (*enf.* kutě, kotě).

Kut-a Bloß, Stoff, Handfesseln, Hals-eisen; 2. pl. —y eingetretene Schneebalen in den Hufen der Pferde oder an Stiefeln; —áč *slc.* Schierhafen in der Küche; —álím, eti, kutalourem hoditi f. kotálím; —ám f. kutím; —am, u f. kuthan.

Kutě f. f. kotě 4.); kátě f. kotě 1.); kátek f. kot; kutelný hammerbar.

Kut-ěr, —ýř, —něř f. havěř; —han, u, —hánek, nku die Bratpfanne; 2. die Glutpfanne.

Kutý geschmiedet; 2. stark, fest, ganz.

Kutil, a, kutilek, lka Schäferer, Pächler, Stöberer, der alle Winkel ausfriedet; —ka *sphex* Bastardwespe, Sandwespe, Spinnentöbter.

Kut-im, iti, kutám, kuci, tati wühlen, rütteln, graben, kutton; b. k. dem Erze nachgraben, schürfen; c. k. obeň Feuer schüren; 2. k. treiben, thun, schäfern, zetteln; čerty k. Teufelszeug treiben; k. se wühlen, graben, stochn, rütteln (im Troffnen), schieren; b. wühlen, framen, frabbeln, herumstochern; —ina, —inka Gefindestube; 2. pl. —inky f. kotec; 3. —ina eingegngtes Thal, Winkel; —ivy wühlend, framend; —ka (*cf. rus.* kutaju verhüllen) kurzer Oberroff; —lina siehe kotě 4.); —loř, u f. jata 4.).

Kutn-a f. gdoule; 2. k. et kútna die Kutte, Klerik; 3. K. *nl.* Kuttenberg; —er, u *pol.* krause Wolle auf Tüchern; —ěr, —ýř f. havěř; —ěrník, a Tuchfriseur; —eruju Tuch kuttonieren, auftragen, aufkrausen, främpeln; —ý schürfend, wühlend, grabend; —á Hora Kuttenberg (im Gaslauer St.); —ýř f. havěř; —ohoran, a, —ohorec, rce ein Kuttenger.

Kuto, kotuha, kutužník, a *slc.* (*ex magy.*) der Hund.

Kutoš, e, m. *orycteropus* Ameisenscharrer.

Kutra f. der Kutter (ein Fahrzeug, das sehr schnell segelt).

Kuvík, a f. sejc; —ám schreien wie der Neutöbter.

Kuz, u der Kieß.

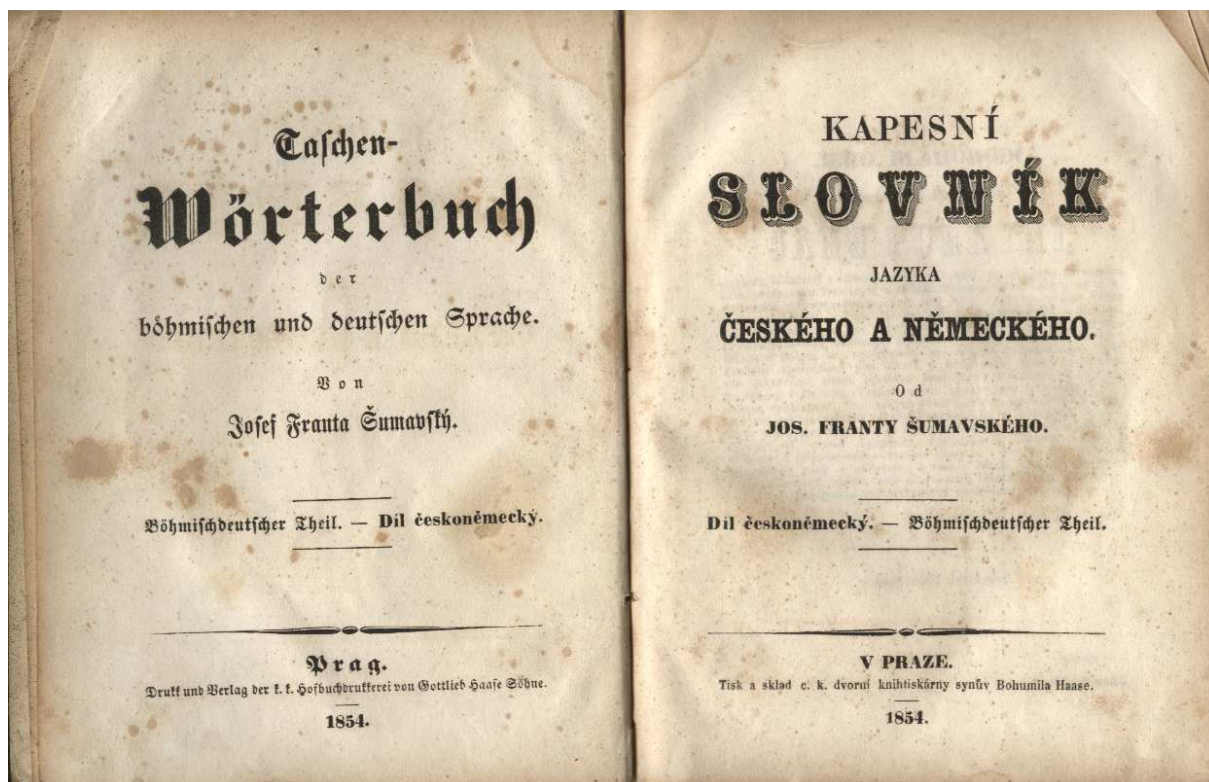
Kuzeln-a die Magie; —ý, —lk, —ost f. kouzelný etc.

Kúzle, ete f. kozle.

Kuzlec Wahrsager.

Kuzl-im, iti, —o f. kouzlim, kouzlo.

Kuzna, besser kuzeň ob. kouzeň (von

Obr. 58

Obr. 58: Titulní dvojlist Frantova *Kapesního slovníku jazyka českého a německého*.

Онъ принялъ за основаніе, что большая часть словъ въ каждомъ изъ Славянскихъ языковъ одна и та же, и что разница состоитъ главнымъ образомъ только въ особенностяхъ произношенія, вытекающихъ изъ постоянныхъ фонетическихъ законовъ. Онъ избралъ одно правописаніе, въ которомъ совмѣщаются всѣ звуки Славянской рѣчи, и старался приложить къ нему по найденнымъ общимъ законамъ звуковыхъ измѣненій, постоянныя правила произношенія для каждого отдѣльнаго нарѣчія. За общую Славянскую азбуку г. Шумавскій принялъ Русскую, усиливъ ее знаками кириллицы, вышедшими у насъ изъ употребленія, именно *ѧ, ѥ, Ѧ, Ѭ, ѿ, ѿ*. Слово изображенное этимъ правописаніемъ на основаніи свидѣтельства древнѣйшихъ кирилловскихъ рукописей или по аналогіи съ ними, должно совмѣстить въ себѣ, по методѣ г. Шумавскаго всѣ видоизмѣненія, которыя оно могло принять въ устахъ Русскаго, Болгарина, Серба, Хорутанца, Чеха и Поляка. Большею частію произношеніе даннаго Славянскаго слова въ каждомъ изъ этихъ нарѣчій разумѣется само собою, по извѣстнымъ законамъ фонетики, указаннымъ г. Шумавскимъ въ его предисловіи; но часто также одному и тому же коренному звуку, представляющемуся въ кирилловскомъ способѣ писанія, можетъ въ томъ или другомъ нарѣчій, соответствовать нѣсколько разныхъ звуковъ, по прихоти выговора. Это заставило г. Шумавскаго прибѣгнуть къ нѣкоторымъ подстрочнымъ знакамъ, показывающимъ разные оттѣнки произношенія въ отдѣльныхъ нарѣчійяхъ.

Я увѣрешъ, что мысль г. Шумавскаго занимаетъ Васъ, и что Вы желаете знать, какъ онъ ее выполнилъ. Передо мною первые четыре листа его книги, только что отпечатанные. Сообщу Вамъ важнѣйшія правила Всеславянскаго чтенія, имъ придуманныя."

(Здѣсь сообщаетъ составитель Словаря полное обзорнѣе своихъ вспомогательныхъ знаковъ и общія правила для чтенія въ словарѣ.)

- ъ по общеупотребительному правописанію въ *бгъ*. *) нечитается: *столь*, *домъ* = *стол*, *дом* = *stol*, *dom*.
- ь смягчаетъ и измѣняетъ звуки послѣ которыхъ слѣдуетъ: *кошь* = *koj* = *koj* = *koj*; *моль* = *moj*.
- ѣ съ полукружіемъ вверху замѣняетъ въ *г*. гласную *о*, въ *ѣрз.* глас. *е* (несмягчающее), въ *з.* замѣняетъ *ѣ* и слѣдующее *ѣ* гласную *а*: *дѣска* = *г.* *доска*, *ѣрз.* *deska*, *з.* *daska*.
- ѧ съ полукружіемъ внизу стоитъ въ *г.* вмѣсто *е* (*je*, *jo*), въ *р.* вмѣсто *је* (*je*), въ *ѣз.* вмѣсто *е*, въ *з.* какъ *ѣ* вмѣсто *а*; *дѣнь* читай въ *г.* *lěň*, въ *ѣрз.* *len*, въ *з.* *lan*.

Полукружіе подъ гласными.

- о съ полукружіемъ читается въ *ѣ. ѿ* (= *ѣ***); *столь* = *stól*.
- ѣ и ѧ съ полукружіемъ читается въ *ѣ. ou*: *мѣха* = *ѣ. moucha*; *мѣка* = *ѣ. mouka*.
- а съ полукружіемъ слѣдую послѣ *л* и *р* (т. е. *ла*, *ра*) имѣетъ особый

*) Сокращенія: *б.* значитъ нарѣчіе болгарское, *с.* церковнославянское, *ѣ.* чешское, *д.* (двойно) значитъ тоже что *з.* и *г.* вмѣстѣ, т. е. югославянское безъ болгарскаго, *р.* значитъ нарѣчіе польское, *г.* русское, *з.* сербское, *з.* (западное) хорутанское, *ѣз.* значитъ слово всеславянское или употребляемое во всѣхъ слав. нарѣчійяхъ. Гдѣ находится предъ нѣкоторою изъ этихъ буквъ двосточіе, то означаетъ *кромѣ*, на пр. при нѣм. словѣ *buch* стоитъ *р.* *книга*, *р.* *ксага*, т. е. это означаетъ употребительность этого слова (книга) во всѣхъ слав. нар. *кромѣ* польскаго, на которомъ стоитъ отдѣльно *р.* *ксага*.

***) Мы приняли въ словарѣ букву *ѣ* вмѣсто *у* и *ѣ* вмѣсто *ю* для того, чтобъ такимъ образомъ эти два знака сходствовали и чтобъ возможно было написать *jo* = *ю*.

IV.

Vzejdi nad mým žitím truchlým
 Noci tichá, snivotmavá,
 A ty hvězdo v ní planoucí,
 Hvězdo jemná, usmívavá;
 Zahal bolné upomínky
 V oka svého stíny temné,
 A pak zaplaň přerozkošnou
 Září svojí lásky ve mně.

Rudolf Mayer.

V o j e n s k ý ž e r t.

Z upamatování starého vojáka. Z ruského Tadeáše Bulgarina, přeložil Josef Franta Šumavský. *)

Po nevelikém přechodu k samému poledni přišli jsme na odpočinku do města Deliče, ležícího několik mil od Lipska. Pluk se sešel na náměstí před radním domem, a objednavatelé obydlí rozdávali lístky po škadroně. „Překrásné obydlí!“ pravil mi můj poddůstojník, podáváje mi lístek; „vám se dostal nejlepší dům v celém městě; hospodář, bohatý lékárník, žije co kníže, a tetka jeho, krasavice v celém smyslu slova, pje co pěnička a hraje na fortepiano vkusněji, nežli náš trompetrmajor na svou stříbrnou troubu. Zde jest vykázano obydlí toliko pro dva důstojníky, a na vás záleží, jakého si vyberete tovaryše. Při tom vám musím napřed zprávu dáti, že hospodář, jak se zdá, nás tuze nemiluje. Ukazujíc mi komnatu, jaksi brebotal: „Franzosen, Polaken! immer Quartier!“ A když jsem vycházel z domu, tu třáskl dveřmi a zamumlal: „Schwere Noth!“ Já na taková jeho šetrná slova jsem nedbal, proto že jsem se s ním byl před tím svadil; než vy mu vše dobře vysvětlíte.“

„Chceš-li se mnou bytovati?“ ptám se poručíka Leta.

„S tou ale výminkou, abys nehral na svůj rozeschlý klarinet, nestřílel v komnatě z pistolí a nekrmil za jedním stolem s námi svého andaluského koně.“

„Svoluju v slova tvá,“ pravil jsem, „ale i ty musíš splniti, co ti předložím. Když budeš podle obyčeje svého seděti zavřený v komnatě své, pohřížen jsa ve snách o ztracené sladotince, dovol mi, ať tebou postraším hospodáře svého jako sibiřským medvědem, bych zadost učinil potřebám svého žaludku.“

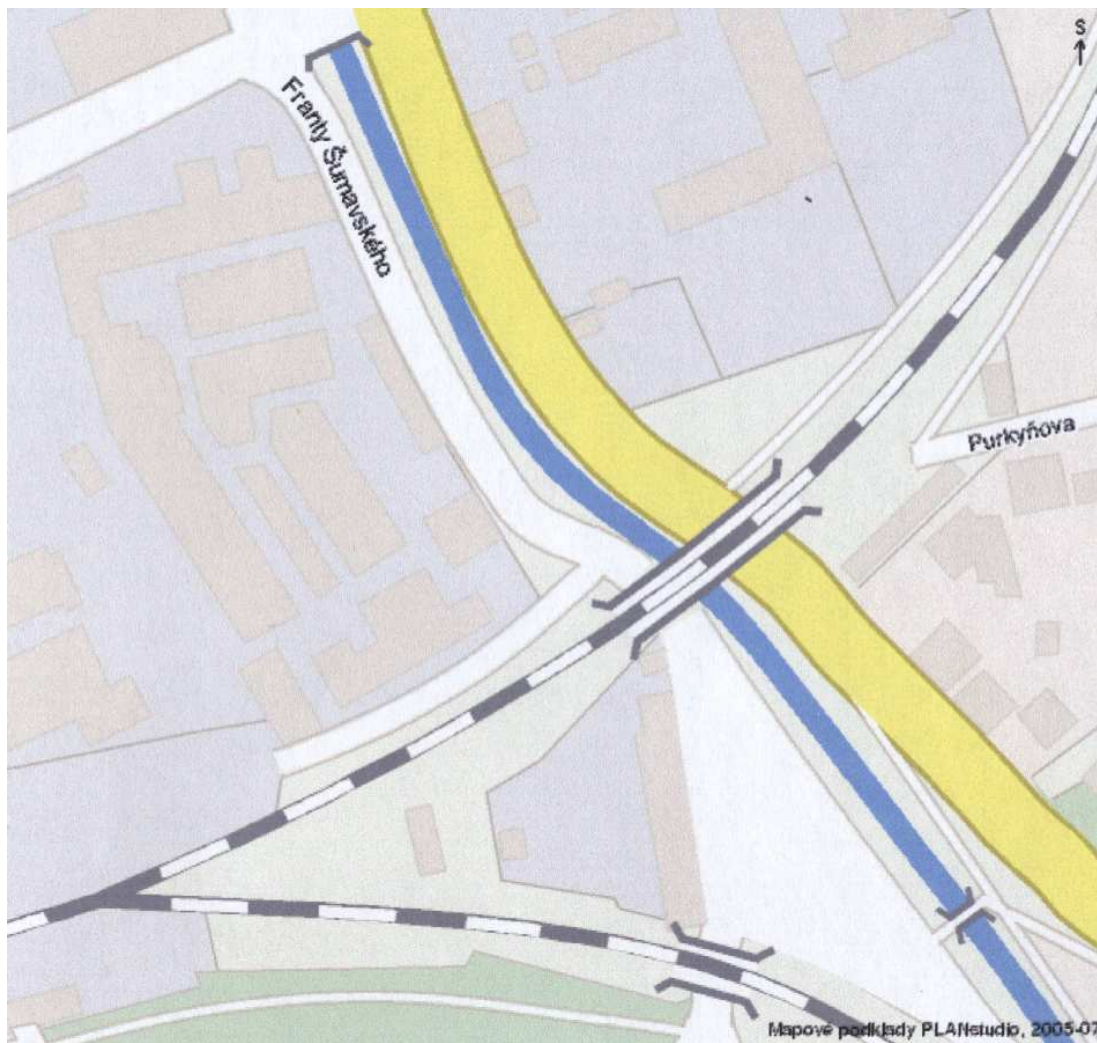
„Dělej, co chceš,“ odpověděl Leto.

„Dobře tedy!“ pravím, a tu jsme zaměřili k vykázaným pro nás obydlím.

Umístivše koní svých, brali jsme se ve své oznámené komnaty. Můj tovaryš ostal nahoře a obíral se čtením svých zamilovaných psaní, a já převlek se v nový oděv, sešel jsem dolů, abych se seznámil se svými hostiteli.

Zde musím trochu s cesty, abych zpravil čtenáře své, že jsem obyčejně v každém obydlí se spravoval podle hostitelů svých, a tak dobře se s nimi

*) Překlad tohoto žertu Bulgarinova náleží do doby té, kdežto zvěčnělý J. Franta Šumavský zvláštní pozornost obracel k belletristické literatuře slovanské, neboť v dobách pozdějších se věnoval výhradně pracem učitelským a jazykozpyteckým. Jenom tak se stalo, že mnohé práce jeho v oboru belletristiky zůstaly nevydané, an takofka na ně zapomněl.

Obr. 61

Obr. 61: Ulice Franty Šumavského v Klatovech.

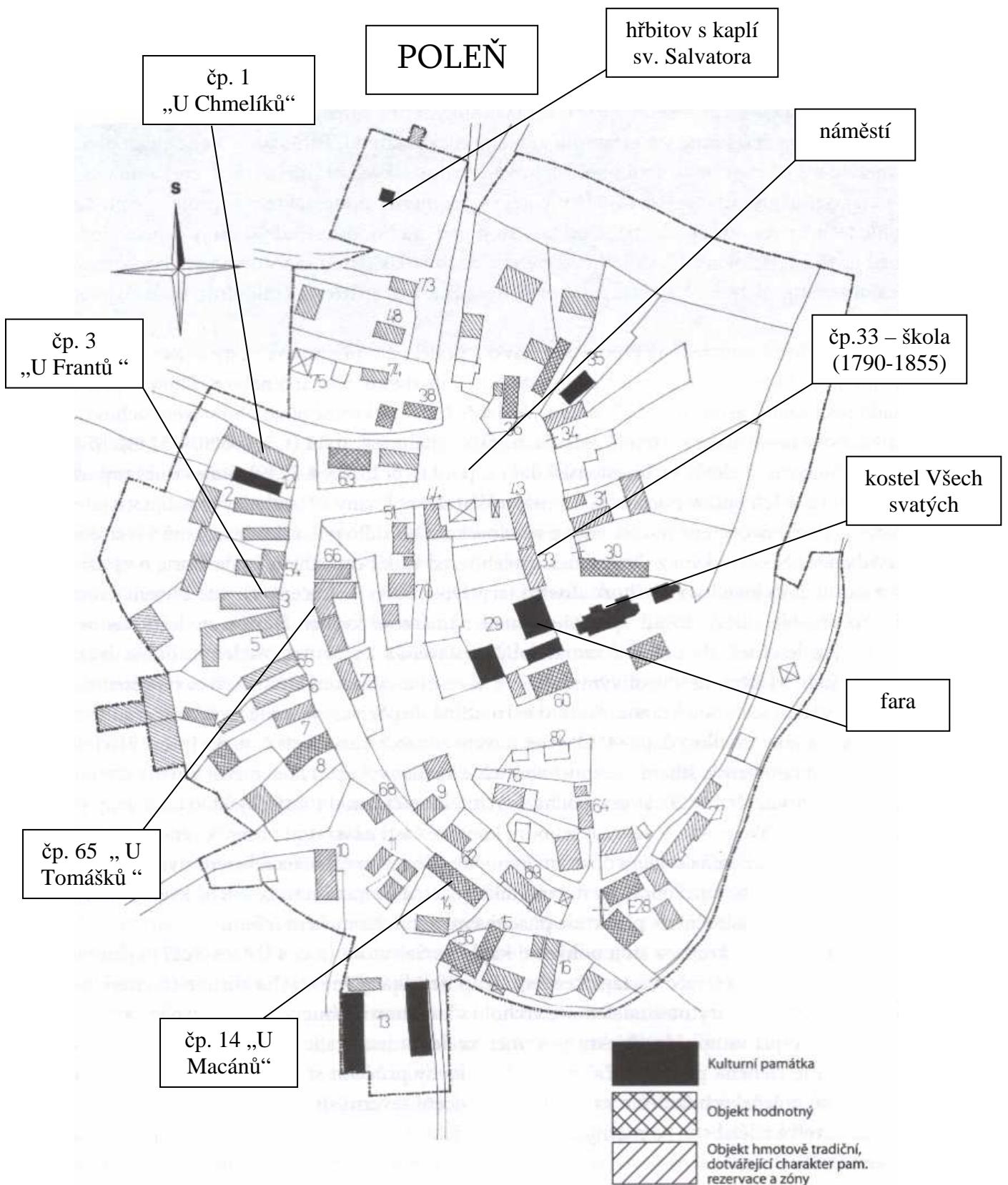
čp. 3 „U Vaňků“ – rodný
dům J. Franty Šumavského

Obr. 62

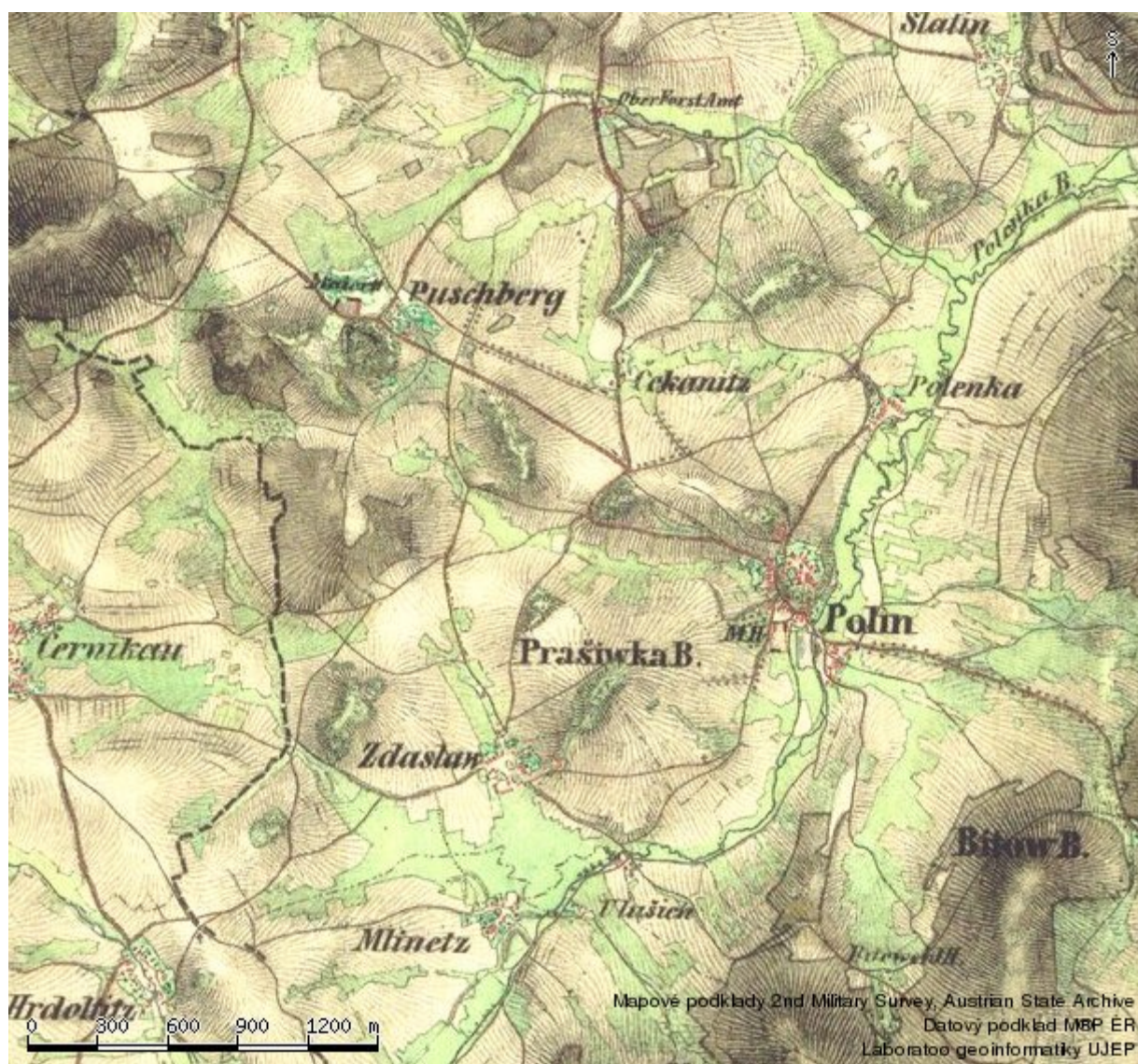
Obr. 63

Obr. 63: Mapa Pušperku.

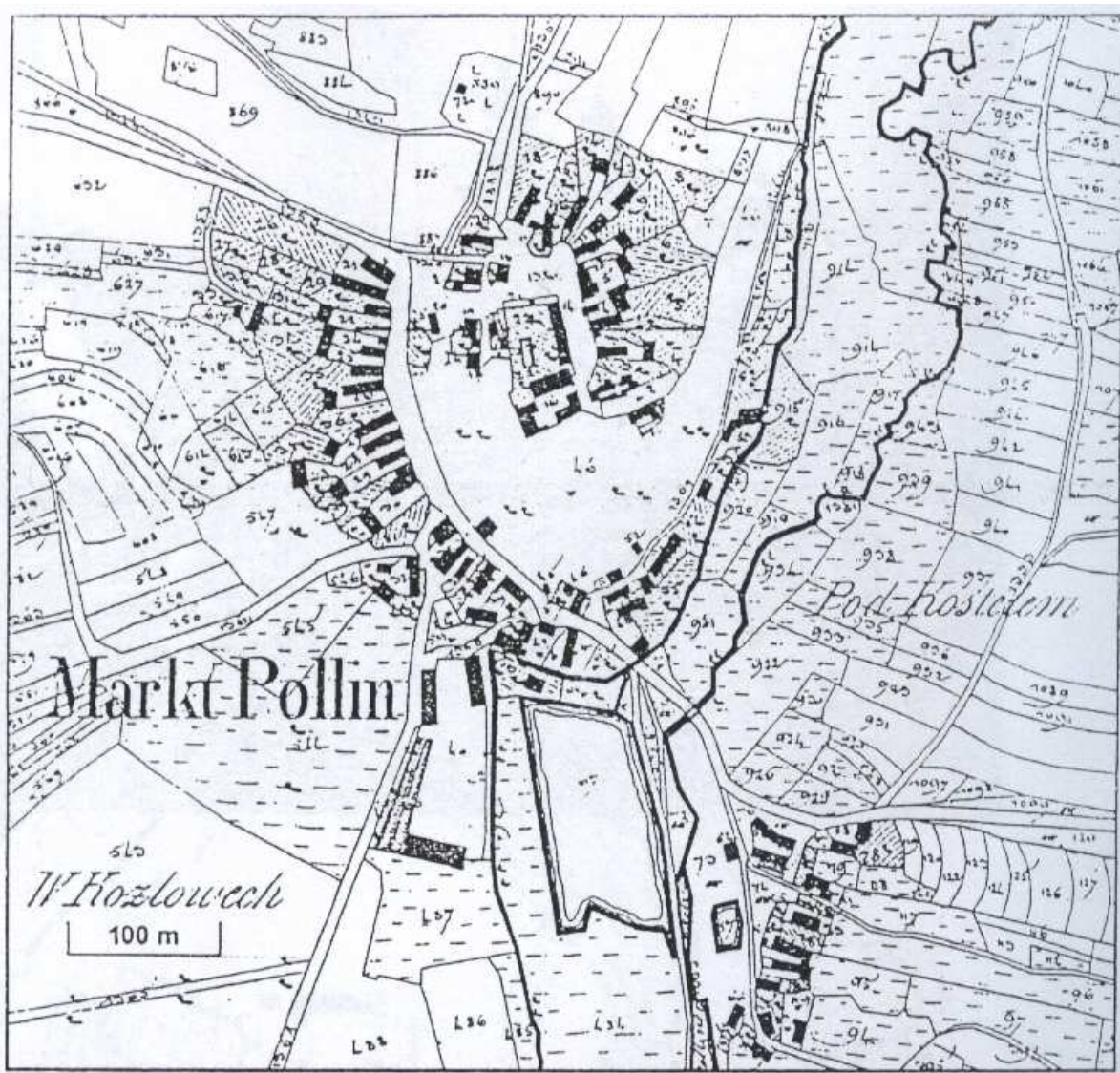
Obr. 64

Obr. 64: Vesnická památková zóna Poleň s vyznačenými objekty.

Obr. 65

Obr. 65: Mapa Polně a blízkého okolí (1836-1852).

Obr. 66

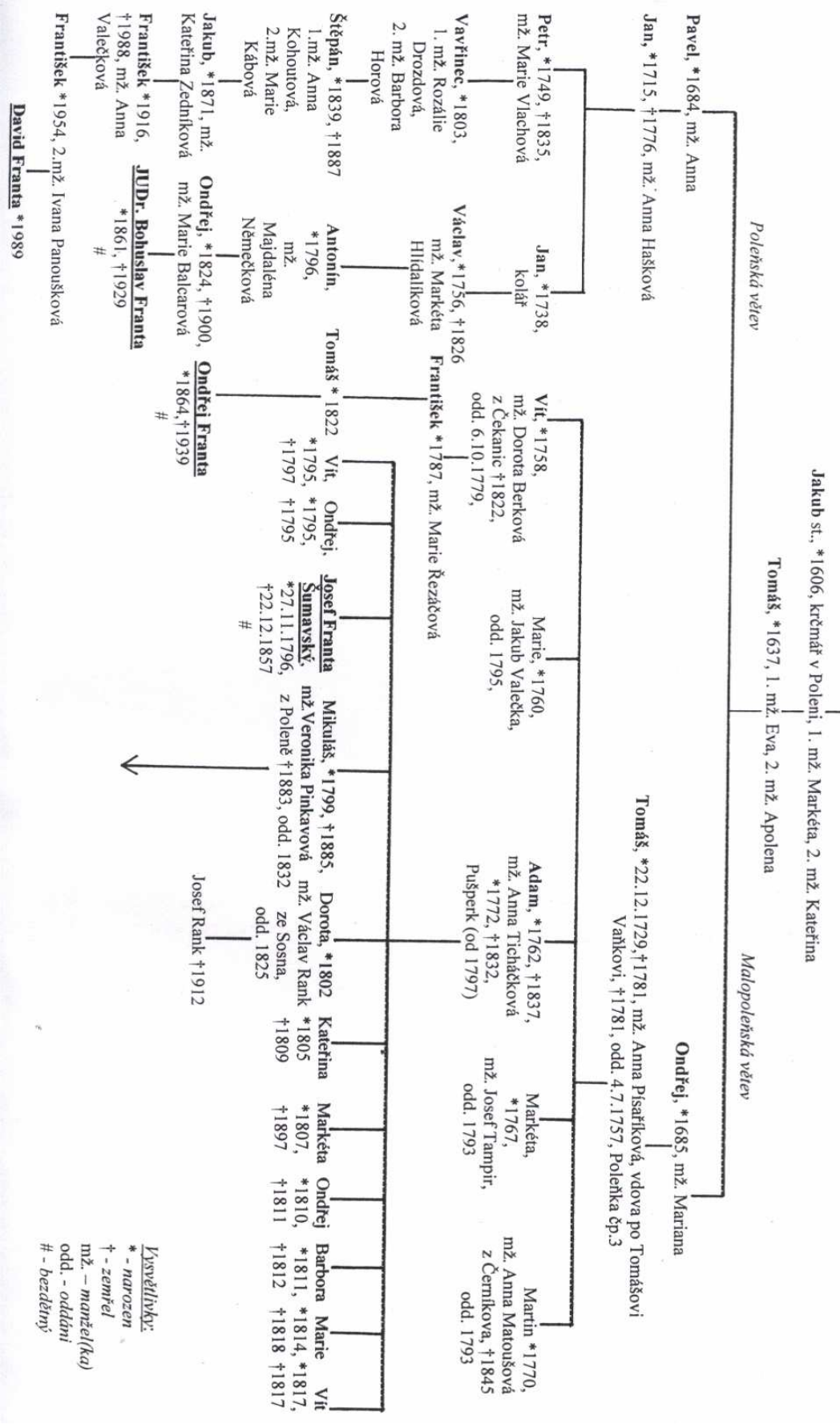
Obr. 66: Poleň, mapa stabilného katastru z roku 1837.

Obr. 67

Obr. 67: Mapa Poleně a blízkého okolí.

Bušek Franta, řezník v Klatovech, r. 1418 zasedá v městské radě Klatov, pochází asi z Polene; **Tomáš**, r. 1576 vyslán káčet dříví; **Šebestián**, r. 1579 dává plat faryři a týž čas piva šenkjuje ještě roku 1631

Lysvětlivky:
 * - narozen
 † - zemřel
 mž. - manžel(ka)
 odd. - oddání
 # - bezdětný

Obr. 68

Obr. 68: Rodokmen Frantů ve zkratce.